

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

SHARENTING: SOSYAL MEDYADA EBEVEYN VE ÇOCUK OLMAK

AYSUN BEKDAŞ

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞULE BAŞTEMUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2021

ETİK BEYANI

Enstitü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada; bütün bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, bu çalışmanın herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir bilimsel çalışma olarak sunmadığımı beyan ederim.

Psk. Dan. ve Reh. Öğrt. Aysun BEKDAŞ

ONAY SAYFASI BURAYA EKLENECEK

TEŞEKKÜR

Ordu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü'nde yüksek lisans tezimin hazırlanması aşamasında bilgisini, desteğini ve hoşgörüsünü esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Şule BAŞTEMUR'a; tezime olan katkıları ve manevi destekleri için Doç. Dr. Ömer KARAMAN, Doç. Dr. Selen DEMİRTAŐ-ZORBAZ ve Doç. Dr. Özkan ÇIKRIKÇI hocalarıma; yüksek lisansa başlamam konusunda beni teşvik eden Prof. Dr. A. Esra ARSLAN, Dr. Bülent MADİ, Zeki VAROL hocalarıma ve sevgili aileme teşekkür ederim. Bu tez kardeşim Şahin'e ithaf edilmiştir.

Psk. Dan. ve Reh. Öğrt. Aysun BEKDAŞ

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	vii
EKLER	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Amaç	6
1.3 Önem	7
1.4 Sayıtlar	10
1.5 Sınırlılıklar.....	10
1.6 Tanımlar	10
1.6.1 Sharenting.....	10
1.6.2 Sosyal Medya	10
1.6.3 Sosyal Medya Annesi.....	10
1.6.4 Mavi Tik.....	11
1.6.5 Çocuk Pornografisi.....	11
1.6.6 Pedofili	11
1.6.7 Çocuk İstismarı ve İhmali	12
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN İLE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR	13
2.1 Sharenting (Paylaş-anababalık).....	13
2.2 Sharenting İle İlişkili Kavramlar	14
2.2.1 Facebook/Instagram Anneleri ve Babaları	14
2.2.2 Kavram Olarak Micro-Ünlü	15
2.2.3 Micro-Ünlü Anneler	15
2.2.4 Micro-Ünlü Çocuklar	16
2.3 Sharenting ile İlişkili Konular	17
2.3.1 Dijital Narsisizm.....	17
2.3.2 Dijital Çocuk Kaçırma	17
2.3.3 Pedofili	18

2.3.4	Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimi: Sharenting	19
2.3.5	Hukuksal Bağlamda Sharenting	20
2.4	Çocuk İstismarı.....	23
2.4.1	Çocuk İstismarı Kavramı	23
2.4.2	Çocuk İstismarı Türleri	24
2.4.2.1	Fiziksel İstismar	24
2.4.2.2	Cinsel İstismar	25
2.4.2.3	Duygusal/Psikolojik İstismar	26
2.4.2.4	Ekonomik İstismar	28
2.4.2.5	Dijital İstismar	29
3.	MATERYAL VE YÖNTEM	32
3.1	Araştırma Modeli	32
3.2	Çalışma Grubu.....	33
3.3	Veri Toplama Araçları.....	36
3.4	Veri Toplama Süreci	36
3.4.1	Etik	37
3.5	Verilerin Analizi.....	38
4.	BULGULAR.....	39
4.1	Nitel Bulgular	42
4.1.1	Tema 1: Çocuğun Doğmadan Varoluşu	43
4.1.2	Tema 2: Çocuğun Duygusal İstismarı	43
4.1.3	Tema 3: Çocuğun Ekonomik İstismarı.....	43
4.1.3.1	Altı Tema 1: Micro-Ünlü Çocuklar	44
4.1.3.2	Alt Tema 2: Çocuğun Fotoğrafi Üzerinden Çekiliş Yapılması	44
4.1.4	Tema 4: Çocuğun Cinsel İstismara Açık Hale Getirilmesi	44
4.1.4.1	Alt Tema 1: Cinsel Çağrışım İçeren Görseller	45
4.1.4.2	Alt Tema 2: Çıplaklık İçeren Görseller	45
4.1.4.3	Alt Tema 3: Yatak Odası Fotoğrafları	45
4.1.4.4	Alt Tema 4: Çocuğu Dudaktan Öpme	45
4.1.4.5	Alt Tema 5: Yetişkin Giyim Tarzı	46
4.1.5	Tema 5: Gerçek Hayat Tehditleri	46
4.1.6	Tema 6: Uygunsuz Etiket Kullanımı.....	46
4.1.7	Tema 7: Digital Narsisizm	47

4.1.8 Tema 8: Sosyal Statü Kazanma.....	47
4.1.9 Tema 9: Duygu ve Düşünceleri İfade Etme Aracı	48
5. TARTIŞMA	52
6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	60
7. KAYNAKÇA.....	62
EKLER.....	87
EK 1: Araştırmacı tarafından oluşturulan veri analizi soruları	87
EK 2: Etik Kurul İzni	88
ÖZGEÇMİŞ	89

ÖZET

SHARENTING: SOSYAL MEDYADA EBEVEYN VE ÇOCUK OLMAK

Son yıllarda teknolojinin hızla gelişmesi ve sosyal medya kullanımının da artması ile birlikte ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme davranışlarında da değişiklikler olduğu gözlenmiştir. Bir ebeveyn davranışı olarak nitelendirilebilecek olan “Sharenting” ise popülerliğini her geçen gün arttırmaktadır. “Share” ve “parent” kelimelerinin birleşiminden oluşan ve “Paylaş-anababalık” olarak da literatürde yer almaktadır. Sosyal medyanın ebeveynlere sağladığı faydaların yanı sıra ebeveynlerin çocuklarını dikkatsizce paylaşımlarından kaynaklı olarak birçok zararı da bulunmaktadır. Araştırma kapsamında 25 sosyal medya annesinin 14.02.2020 tarihinden geriye doğru 100 paylaşım ve 3398 fotoğrafı analiz edildiğinde; annelerin yaptıkları paylaşımlarla çocuklarını ekonomik ve duygusal olarak istismar ettikleri, cinsel istismara açık hale getirerek pedofili tehlikesini göz ardı ettikleri, çocuklarına ait özel bilgileri (isim, yaş, okul vb.) paylaşabildikleri ve çocuklarının konumlarını paylaştıkları bulunmuştur. Ebeveynler yaptıkları paylaşımlarla çocuklarına birçok alanda zarar verebilmektedirler. Bu annelerin hesaplarının herkese açık ve binlerce hatta milyonlarca takipçilerinin olması da çocuklarının mahremiyetlerini tehlikeye attıklarını göstermektedir. Araştırmacı tarafından oluşturulan sorularla sosyal medya annelerinin Instagram hesapları gizlilik ilkesine uyularak incelenmiş ve nitel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, annelerin sosyal medyada çocuklarını paylaşırken dikkatsizce hareket ettikleri sonucuna varılmış ve buna çözüm olarak annelerin sosyal medyada paylaşım yapma hakları da gözetilerek bazı önerilerde bulunulmuştur. Aynı zamanda psikolojik danışmanlara ve araştırmacılara da öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sharenting, sosyal medya, Instagram anneleri, micro-ünlü, istismar

ABSTRACT

SHARENTING: BEING A PARENT AND CHILD ON SOCIAL MEDIA

In recent years, with the rapid development of technology and the increase in the use of social media, it has been observed that there are changes in the behavior of parents in raising their children. "Sharenting", which can be described as a parental behavior, is increasing its popularity day by day. It is a combination of the words "share" and "parent", and is also included in the literature as "Sharenting". In addition to the benefits of social media for parents, there are also many harms caused by parents carelessly sharing their children. Within the scope of this study, when 100 posts and 3398 photos of 25 social media mothers were analyzed backwards from the date of 14.02.2020, it has been found that mothers abuse their children economically and emotionally; ignore the danger of pedophilia by making them vulnerable to sexual abuse; share their children's private information (name, age, school, etc.); and share their children's locations with their posts. Parents may harm their children in many areas with the posts they share. The fact that these mothers' accounts are open to public and have thousands or even millions of followers shows that they endanger their children's privacy. With the questions created by the researchers, the Instagram accounts of the social media mothers were examined in accordance with the privacy policy and a qualitative data analysis was carried out. As a result of the findings obtained, it was concluded that mothers acted carelessly while sharing their children on social media; and as a solution for this, certain suggestions were made considering the right of mothers to post on social media. In addition, some suggestions were presented to psychological counselors and researchers.

Key Words: Sharenting, social media, Instagram moms, micro-celebrity, abuse

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

APA	American Psychological Association
bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
DSM-5	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition
ed.	Editör
s.	Sayfa
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

EKLER

	<u>Sayfa</u>
EK 1: Araştırmacı Tarafından Oluşturulan Veri Analizi Soruları	87
EK 2: Etik Kurul İzni	88

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Türkçe'ye "paylaş-anababalık" olarak çevrilen (Kaya ve Kaya, 2017) "Sharenting", paylaşmak (share) ve ebeveynlik (parenting) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır (Brosch, 2016). Sharenting ebeveynlerin çocuklarına ait fotoğraf ve videoları sosyal medya aracılığı ile paylaşmalarını ifade eden bir kavramdır. Birçok kez dikkatsizce yapılmasına ve çocuğa zarar verme amacı içermemesine rağmen, sharenting çocuk haklarını ihlal eden, çocuğu istismara açık hale getiren bir ebeveyn davranışı olarak değerlendirilmektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Steinberg, 2017).

Ebeveynler, genel olarak çocukları hakkında konuşmaktan, onlarla ilgili bir şeyler anlatmaktan ve fotoğraflarını göstermekten hoşlanmaktadırlar. Ancak sosyal medyanın bilinçsiz kullanımı ile bu durum çocuğun fotoğraflarını hiç tanımadıkları insanlar ile de paylaşmalarına sebep olmaktadır (Abidin, 2017). İstatistiksel olarak değerlendirildiğinde de sharenting davranışlarının oranının yüksek olduğu hem annelerin hem babaların sharenting davranışlarında bulunduğu ancak annelerin daha fazla bulunduğu, çocukların sosyal medya ile yaşları çok küçükken tanıştıkları ve sharenting oranının yıllara göre artışta olduğu bulguları göze çarpmaktadır. Örneğin; Amerika'da yürütülen bir araştırma çocukların %92'sinin iki yaşından önce sosyal medyada fotoğraflarının paylaşıldığını göstermektedir (American Academy of Pediatrics, 2016). Ayrıca genellikle 12 yaş altındaki çocukların cinsiyeti fark etmeksizin çeşitli sebepler ile ebeveynleri tarafından sosyal medyada paylaşıldıkları görülmektedir (Blum-Ross, Livingstone ve Zhang, 2018). Bir başka araştırmaya göre anneler %98, babalar ise %89 oranında çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaşmaktadır (Bartholomew, Glassman, Kamp-Dush, Schoppe-Sullivan, ve Sullivan, 2012). Yeni annelerin (Green, Holloway ve Livingstone, 2013) babalardan daha fazla paylaşım yaptığı (Davis, 2015; Ammari, Kumar, Lampe ve Schoenebeck, 2015) çocukların mahremiyetleri konusunda ise babaların annelerden daha kaygılı olduğu görülmektedir (Livingstone vd., 2018). Annelerin yarısından fazlası (%56) babaların ise üçte biri (%34) ebeveynlik becerileri konusunda ve çocukları ile ilgili sosyal medyada paylaşımında bulunmaktadır (Child Health Evaluation ve Research Unit, 2015). İngiltere'de yapılan bir araştırmada 13 yaşın

altındaki çocuklarıyla ilgili sosyal medyada paylaşım yapan ebeveynlerin önceki yıla göre daha fazla (%54) paylaşım yaptıkları bulunmuştur (Nominet, 2016).

C.S. Mott Çocuk Hastanesi Çocuk Sağlığı Ulusal Anketi'ne göre ise (Child Health Evaluation ve Research Unit, 2015), ebeveynlerin %68'i paylaştıkları fotoğrafların, videoların çocuklarının mahremiyetine zarar vereceğinin farkındadır ve %67'sine göre çocukların fotoğrafları sosyal medya üzerinden başka kullanıcılar tarafından yeniden paylaşılabilir. Ebeveynlerin %52'sine göre ise çocuklar paylaşılan bu fotoğrafları görürse bundan rahatsız olabilir ancak tüm bunların farkında olunmasına rağmen, ebeveynler çocuklarının fotoğraflarını ve videolarını sosyal medyada paylaşmaktadır. Yapılan başka bir araştırmaya göre (Akpınar, Erus, Etlik, Karakoç ve Paylan 2020), ebeveynlerin %68,3'ü çevrimiçi paylaşılan her şeyin başkaları tarafından ulaşılabilir olduğunu bilmektedir. Çocukla ilgili yapılan paylaşımların tehlikelerinin ise ne boyutta olacağına paylaşımın sayısı, içeriği ve ne tür bilgilerin paylaşımlarda olduğuna bağlıdır (Brosch, 2018). Sharenting davranışı sonucunda, çocukların dijital ayak izleri oluşmaktadır ve bu durum ileride psikolojik sorunlar yaşamalarına sebep olabilir (eSafety Commission, 2016; Steinberg, 2017). Bu sorunların en önemlisi çocuğun benlik saygısına verilen zarar olarak görülmektedir. Dijital dünyada hiçbir verinin kaybolmadığı (Kaya vd., 2017), fotoğraf veya video paylaşıldıktan sonra hemen silinse dahi, fotoğrafın ekran görüntüsünün başka bireyler tarafından alınabileceği ve bunun da çocuğa ileriki hayatında zarar verebileceği düşünülmektedir.

Dijital dünyanın kültürleri etkilediği ve ebeveynliğin kapsamını şekillendirdiği (Holden, 2015), sosyal medyada adına kullanıcı hesabı açılan çocukların da dijital dünyada var olmaya başladığı ve paylaşılan her bir fotoğraf, video ile dijital ayak izlerinin oluştuğu görülmektedir (Ammari vd., 2015). Yetişkin bireyler kendi kişisel bilgilerini paylaştıklarında karar verme yetisine sahip olabiliyorken, çocuklar buna sahip değildir ve anne babalarının çizdikleri sınırlara ihtiyaç duymaktadırlar (Steinberg, 2017). Bu sebeple sosyal medyada ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf ve videolarını her geçen yıl daha da artarak paylaşması (Nominet, 2016) sharenting ebeveyn davranışını ortaya çıkarmakta ve araştırmalara konu olmaktadır. Her ne kadar önemi her geçen gün artan bir araştırma alanı olsa da sharentingin Türkiye örneğinde de çocuğa yönelik zararlar bağlamında çalışılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Sharenting kelime olarak ebeveyn paylaşımlarına odaklansa da Sharenting kendi kalıplarının dışına çıkmış ve öğretmenler, akrabalar, fotoğrafçılar tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Bu paylaşımlarda çocukların onayı alınmaksızın fotoğrafları paylaşılmaktadır. Bu paylaşımlarda etiket (hashtag) kullanımı da paylaşılan fotoğrafın çok fazla kişiye ulaşılabilmesine neden olmaktadır (Keith ve Steinberg, 2017). Etiketler fotoğrafın daha çok yayılmasına sebep olmakla birlikte, çocuk ile alakası olmayan uygunsuz bir etiket kullanıldığı takdirde de çocuğun resimleri müstehcen resimlerin bir arada olduğu bir etiket sayfasında çıkabilmektedir.

Sharenting'in bir tehdit olarak ortaya çıkmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden en önemlisi bireylerin çevrimiçi her şeye ulaşılabilir olması ve bu ebeveyn paylaşımlarının farklı amaçlarla kullanılabilmesidir (Çimke, Polat ve Yıldırım-Gürkan, 2018). Örneğin; Hollanda'da bulunan bir firma çocukların resimlerini kupalara basıp bu kupaları çevrimiçi satmakta ve ebeveynlerin itirazı olmadığı sürece çevrimiçi satışa devam etmektedir (Blumm-Ross, 2015). İkincisi, ebeveynler bu paylaşımlarla çocuğun mahremiyet hakkını ihlal etmektedirler (Dursun, 2019). Örneğin çocuktan çoğu kez fotoğrafı paylaşılacağı için izin istenmemekte, izin istense dahi çocuğun yaşı nedeniyle izninin bir anlamı olmamaktadır. Üçüncü olarak, ebeveynlerin, çocuklarının yüzünü, kimlik bilgilerini, ismini, konumunu paylaşmasıdır (Bovy, 2013; Minkus, Liu ve Ross, 2015). Kimlik ve konum bilgileri paylaşılan çocuk hem dijital hem de gerçek kaçırılma riski ile de karşı karşıya kalabilmektedir (Baştemur, Borucu ve Sezer, 2021). Dördüncü önemli tehdit, çocuğun havuzda, denizde, küvette çıplak ya da yarı çıplak fotoğraflarının paylaşılması ile pedofili sitelerinin bu fotoğrafları kullanması riskidir (Steinberg, 2017). Son olarak, ebeveynlerin paylaşmış oldukları çocuklarına dair fotoğraf ve videolara ebeveynlerin takipçiçeri gibi üçüncü kişiler tarafından yapılan olumsuz yorumlar da çocuğun okuma-yazma bildiği durumlarda geçerli olmak üzere, çocukların özsaygısını etkilemektedir (BBC, 2017; Çok, Maraşlı, Suhendan ve Yılmaztürk, 2016). Bu durum da genel olarak çocukların psikolojik iyi oluşlarını ve (Brosch, 2018), kimlik gelişimlerini de olumsuz etkileyebilmektedir (Ergün, 2020).

Çeşitli ülkelerde bu konunun hassasiyeti ile ilgili gerek bilimsel çalışmalar gerekse hukuksal düzenlemeler mevcuttur. Örneğin; Fransa'da güvenlik birimleri

ve avukatlar, çocuklara dair yapılan paylaşımın çocukları riske attığı, çocukların gizlilik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle ebeveynlere dava açabileceğini hatta suçlu buldukları takdirde ebeveynlerin bir yıl hapis cezası ile birlikte 45 bin Euro para cezası alabileceklerini belirtmektedir (Telegraph Gazetesi, 2018). Güvenlik birimleri ayrıca, pedofililerin, internette fotoğraf ve videoları yer alan çocukları gizlice izledikleri, çocuğu istismar etmek için birbirleri ile bilgiler paylaştıkları konusunda ebeveynleri uarmaktadır (Child Rescue Coalition, 2018). Türkiye’de ise bilimsel çalışmaların başlangıcının çok yeni olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar ebeveynleri bilinçlendirmeye yönelik önemli sonuçlar gösterse de (Çimke vd., 2018) hukuksal boyutta düzenlemelere ve yaptırımlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar hukuksal temelde çocuğun korunmasına ve mahremiyetine dair kanunlar mevcut olsa da (Çocuk Koruma Kanunu, 2005; İş Kanunu, 2003; Türk Medeni Kanunu, 2001) bu kanunlar doğrudan sharenting ile ilişkili değildir.

Sahrenting ebeveynlerinin diğer ebeveynler üzerinde etkili olduğu ve bu davranışın yaygınlaştığı göze çarpmaktadır (Jorge, Maropo, Margarida-Coelho ve Novello, 2021). Çocuklarının fotoğraf videolarına gelen yorumlar da anneleri daha çok paylaşmaya teşvik etmektedir (Erişir ve Erişir, 2018). Bazı araştırmalar ebeveynlerin tehlikeler hakkında bilgi sahibi olduğunu ama yine de paylaşım yaptıkları bulgularını (C.S. Mott Çocuk Hastanesi Ulusal Çocuk Sağlığı Anketi, 2015) belirtse de Türkiye’de yeterli araştırma bulgusu olmaması ebeveynlerin çocuklarını sürekli ve düzenli olarak paylaşmaları; çocukların mahremiyeti, çocuk hakları, dijital tehlikeler hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Bu sebeple ebeveynlerin dijital dünyanın riskleri ve tehlikeleri konusunda farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir (Gallup Organisation, 2008; Helsper ve Livingstone, 2008).

Annelerin çocuklarının fotoğraflarını paylaşmasının birçok nedeni olabilmektedir. Bu nedenlerden ilki olan psikolojik nedenler arasında; narsist kişilik özellikleri ve özsaygıyı arttırma (Mehdizadeh 2010; Ong vd. 2011), ebeveynliğe dair sevinçleri, zorlukları paylaşma (Brosch, 2016; Çimke vd., 2018), sosyal destek alma, yalnızlık duygusunu giderme, beğenilmek isteme (Keith ve Steinberg, 2017) bulunmaktadır. Ayrıca ebeveynler çocuklarının fotoğraf ve videolarını maddi kazanç sağlamak amacıyla da paylaşabilmektedir (Abidin, 2015). Narsizmdeki

boyut annenin var olma ve fark edilme çabasına ilişkin olabilir. Anne çocuğunu paylaşmanın yanı sıra kendi benliğini temsil ederek sunuyor olabilir (Günüç, 2020). Sosyal medyada paylaşım yapmanın bir nedeninin benzer ilgi alanına sahip topluluklar kurarak kendini sunma sağlamlasının yanı sıra (Boyd, 2007; Gibbs vd., 2006) annenin kendini göstererek veya çocuğu ile ilgili bilgiler paylaşarak diğerleri ile ilişki kurup sürdürme fırsatı sunmasıdır (Cheung vd., 2015; Gibbs vd., 2006). Daha ileri boyutta kimi ebeveynler kendi ebeveynliklerinin en iyiyi temsil ettiğini düşünmenin yanı sıra çocuklarının da en iyi çocuk olduğunu düşünerek, narsistik özellikler gösterip bunu herkese gösterme ihtiyacı hissedebilmektedirler (Rappoport, 2005). Psikolojik olarak ebeveynlerin sosyal onay almak için çocuklarının resimlerini paylaştıkları kısaca onları psikolojik tatmin aracı olarak gördükleri ve bu davranışın artmasında da takipçilerin yorum ve beğenilerinin etkili olduğu görülmektedir (Erişir ve Erişir, 2018). Bir diğer neden olan ekonomik nedenler ise bu fotoğrafların paylaşımının ticari nedenlerle yapılmasına vurgu yapmaktadır. Bu paylaşımlarda ebeveynler çocuklarının resimlerinde ürün tanıtımları yapmaktadır. Sharenting davranışında ticari bir kaygı söz konusudur. Annelerin bu ticari kaygısı esasında yeni oluşum sağlamaya başlamış olan Gig ekonomisine bir örnek oluşturmaktadır. Gig ekonomisi piyasası, bağımsız (freelance) olarak çalışanların ve kendi işinin patronu olanların yarattığı bir ekonomi modeli olarak da tanımlanabilir (Ahi, 2016). Annelerin bu ekonomi sistemi içerisinde bir tür Freelancer (serbest çalışan) oldukları düşünüldüğünde, bu ebeveynler kendilerini çoğunlukla influencer (etkileyici), dijital içerik üretici veya blogger olarak tanımlamaktadırlar, çocukları üzerinden yaptıkları reklamlar sosyal medya üzerinden kitlelere ulaşması daha kolay olabilmektedir. Bu yol ile de ticari kazanç elde edebilmektedirler.

Türkiye’de internet kullanımının yaygınlığı 2021 yılında %77,7 olarak, sosyal medya kullanıcı sayısı ise 60 milyon olarak belirlenmiştir. Sosyal medya paylaşımlarının en sık yapıldığı sosyal medya kanallarından biri de 5. sıra ile Instagram’dır (Datareportal, 2021). Instagram’ın tercih edilmesinde; ortak amaçlara sahip kullanıcıların olması, çeşitli paylaşımlarda bulunmaya olanak sağlaması, yorumlar ve yönlendirmeler yapılabilir olması ve bu sayede yeni içeriklerin üretilmesi ve zenginleştirilebilmesi böylelikle ortaklıkların meydana getirilmesini mümkün kılabilir olması etkin rol oynamaktadır (Aktan, 2018).

Anneler de Instagram'ın sağladığı bu olanaklarda çocuklarını kullanabilmektedir. Annelerin, Instagram'da çocuklarının fotoğraflarının paylaşımını giderek arttırması (Çimke vd., 2018) bu paylaşımların kazanç, statü, güç elde edebilmek amacıyla kullanılması (Abidin, 2015; Abidin, 2017), çocuğun fikrinin ya da onayının alınmaması (Otero, 2017), alınsa bile çocuğun bu olayı verecek yaşta olmaması (Erişir ve Erişir, 2018), Türkiye'de de dünyaya paralel olarak çocuk açısından risk teşkil etmektedir (Brosch, 2018). Özellikle herkese açık hesaplardan yapılan paylaşımların çocukları birçok noktada tehlikeye atıyor olması, zamanla büyük bir problem haline geleceği düşünülmektedir. Bu sebeple ebeveynlerin bu konudaki farkındalığını arttırmak için bu konuda araştırmaların yürütülmesi, konunun çocuk hakları bağlamında incelenmesi Türkiye örneklemini için gerekli görülmektedir. “Çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaşan mikro-ünlü annelerin bu davranışları altında yatan motivasyonlar nelerdir?” Araştırma sorusu olarak belirlenmiştir. Ayrıca “Mikro-ünlü annelerin sharenting davranışlarının çocuğa vereceği zararlar nelerdir?” ve “Mikro-ünlü annelerin sharenting davranışlarının annelerin kendisi ile ilgili nedenleri nelerdir? Soruları da alt problemler olarak belirlenmiştir.

1.2 Amaç

Instagram, Facebook, Twitter gibi sosyal medya siteleri insanların yaşamının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu siteler insanlara kendilerini ifade etme, eski arkadaşlarını bulma, kendi fotoğraflarını yükleme, başkalarına cevap verme, etiketleme ve paylaşımında bulunma fırsatları sunmaktadır (Lupton, Pedersen ve Thomas, 2016). Öztürk ve Talas (2015)'e göre sosyal medyanın avantajları şu şekildedir: sosyal medya hızlı, güncel, kullanıcılar içerikleri hemen yayımlayabilmekte ve tüm dünya ile eş zamanlı olarak paylaşabilmektedir. Sosyal medyada hesap oluşturmanın maliyeti yoktur. Paylaşımlara imkân sağlayabilmektedir. Kullanıcılar aynı zamanda üreten kişiler konumunda da olabilmektedir. Dezavantajları ise, üzüntü, depresyon, intihar eğilimi, yeme bozukluğu ve agresiflik gibi davranışları tetiklemesi, siber zorbalığın olması, kişilerin özel bilgilerinin yasa dışı kullanılabilmesi, kişilik haklarına saldırılması, pedofili kişilerin ve tanımadık kişilerin var olması, yasal olmayan bilgilerin varlığı (Binark vd., 2009) şeklinde sıralamak mümkündür.

Sosyal medya kullanımı ebeveyn ve çocuk ilişkisine de ayrı bir boyut kazandırmaktadır. Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan bağ; çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Kavzoğlu, Kesebir ve Üstündağ, 2011). Ebeveynliğin temel amaçları; çocuğun sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, kültürel değerlerin çocuğa aktarılması, üretken bir birey olması için geleceğe hazırlanması olarak sıralanabilir (Kaya ve Kaya, 2016). Sosyal medya kullanımı ile ebeveyn çocuk ilişkisi de sosyal medyaya yönlendirilmiş, ebeveynler sosyal medya kullanımlarında çocukları ile yaptıkları etkinlikleri ya da doğrudan çocuklarının görsellerini paylaşmaya başlamışlardır. Bu paylaşımlar kimi zaman ebeveynin sosyal medya hesabından yapılırken kimi zaman ise çocuk için açılan hesaplarda yapılmaktadır. Sosyal medyanın ebeveynlere sağladığı birtakım faydalara rağmen ebeveynlerin çocuklarının görsellerini sosyal medyada paylaşması ile çocukların hakları ihlal edilmekte bu durum da çocukların başkaları tarafından da zarar verilmeye açık hale getirmektedir (Çimke vd. 2018). Ayrıca dijital dünyadaki hiçbir verinin kaybolmadığı gerçeği düşünüldüğünde çocukların ilerleyen yıllarda paylaşılan fotoğraflardan rahatsız olmaları da olası bir durumdur (Kaya ve Kaya, 2016). Bunun yanı sıra bazı sosyal medya anneleri çocukları üzerinden reklam anlaşmaları da yapmaktadır. Ürettikleri içerik, video ya da fotoğraflarla bir ürünü, firmayı ya da markayı etiketleyerek paylaşım yapan mikro-ünlüler, bu sayede takipçilerinin etiketlenen hizmet ya da ürünlere yönelmesini sağlayarak maddi kazanç elde edebilmektedir (Erişir, 2019).

Literatür incelendiğinde; ebeveynlerin çocuklarının fotoğraflarını, videolarını paylaşımlarının sonuçlarının neler olabileceği, ebeveynler tarafından sosyal medyanın nasıl ve ne şekilde kullanılması gerektiğine, ilişkin az sayıda kaynak ve araştırma mevcuttur. Ayrıca bu durumun çocuk haklarını nasıl ihlal ettiği ve çocuklar üzerinde olumsuz etkileri noktasında da çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu sebeple bu çalışmada, Türkiye’de sharenting davranışının çocuğa yönelik zararları ve annenin sharenting davranışlarına yönelik motivasyonları bulunarak öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

1.3 Önem

Araştırmanın önemini üç ayrı kategori olarak incelemek mümkündür. Bunlardan ilki ve en önemlisi çocuklar açısındandır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nca 20 Kasım 1989’da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin özellikle

19. maddesi incelendiğinde, çocuğun ebeveyninin ya da onlardan birisinin, yasal vasisi veya vasilerinin veya bakımını üstlenen herhangi birinin yanında iken çocuğa gelen fiziksel veya zihinsel saldırı, şiddet, ihmal, cinsel istismar dahil her türlü kötü muameleye karşı korunması hususunda taraf devletler bütün önlemleri alır diye belirtilmektedir (UNICEF, 2004). Sharenting ebeveyn davranışının çocuğun gizliliğine zarar verdiği (Blum-Ross ve Livingstone, 2017), çocuğu istismara açık hale getirdiği, paylaşılan fotoğrafların pedofili sitelerince çalınabileceği (Otero, 2017), çocukların kaçırılmasında risk faktörü olduğu (Steinberg, 2017) gibi olumsuzluklar göz önüne alındığında, çocuklar açısından bu konu önem taşımaktadır.

Bir diğer önem noktası ise ebeveynler açısındandır. Instagram tarafından yayınlanan raporlara göre Türkiye’de Instagram kullanım sayısı oldukça yüksektir (Datareportal, 2021). Sharenting ebeveyn davranışı pek çok ailede yaygın bir şekilde görülebilmektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2016). Bu durumun birçok nedeni bulunmakla birlikte bilinçli ve güvenli sosyal medya kullanımı ve çocuk hakları noktasında eksik bilgiler temel nedenlerden biri olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynler çocuklarının mahremiyetleri konusunda farkındalık düzeyine sahip olsa da bazı ebeveynlerin çocuğun paylaşılan fotoğraf ve videolardan ileride rahatsız olmayacağını, çocuğun komik olaylarının başkaları ile paylaşmanın sakıncası olmadığını düşünmektedir (Akpınar vd. 2020). Sharenting’in Dünya’da ve Türkiye’de giderek yaygınlaşması (Choi ve Lewallen, 2018; Çimke vd., 2018; Hablemitoğlu, 2016; MaltzBovy, 2013) tehlikenin giderek artan önemli bir boyutunu göstermekle birlikte Türkiye’deki yeni nesil ebeveynliğe dair durumun derinlemesine araştırılması önem arz etmektedir. Bu araştırma ile ebeveynlerin paylaşımlarının çocukları üzerindeki olası zararları hakkında bilgi sahibi olacakları düşünülmektedir. Ayrıca çocukların korunması için yapılacaklar ve alınacak önlemler konusunda da bilgi sahibi olmaları beklenmektedir. Bu durum gelecekteki sharenting kaynaklı olası ebeveyn -çocuk sorunlarını da önleyebilecektir.

Çocuklarının fotoğraflarını paylaşarak ünlü olan ebeveynler bu fotoğrafları çocukları adına veya farklı bir isimle açılmış sahte hesaplarda görebilirler. Bu hesaplar Instagram, Facebook veya Twitter hesapları olabilir (Bartels, 2015). Ayrıca “Dünya Çocuklarının Durumu” raporunda da dijital teknolojinin çocuklar

üzerinde olan etkileri ele alınarak çocukları gelecekte nelerin beklediği açıklanmış ve detaylandırılmıştır. Bu raporun temel savı ise, her çocuğun dijital dünyanın sunduğu olanaklardan faydalanarak kendilerini bekleyen çevrimiçi risklerden korunmasıdır (UNICEF, 2014). Ancak buna rağmen ebeveynler çocuklarının fotoğraf ve videolarını paylaşarak çocuklarına zarar verebilmektedir. Fotoğraflar üzerinde ebeveynler tarafından yapılan etiketler de çocukların fotoğraflarına dijital ortamda ulaşmayı daha da kolaylaştırmaktadır. Çocukların onayı olmadan, onayı olsa dahi onaylarının geçerli olup olmadığının netlik kazanmadığı bir noktada, çocuğun her anının paylaşıldığı fotoğraflar, çocuk daha doğmadan açılan sosyal medya hesapları, çocuklara oluşturulan dijital ayak izlerini oluşturmaktadır (Dijital Mahremiyet, 2021; Kayır, 2020). Ebeveynler bu fotoğrafları paylaşırken çocuklarına gelecek olası zararlar hakkında bilgi sahibi olmayabilmektedirler. Özellikle sosyal medyayı kullanırken nelere dikkat etmeleri gerektiği, çocuk hakları, ebeveynlerin çocukları ile ilgili paylaşım yaparken nelere dikkat etmeleri gerektiği, çoğu kez farkında olunmadan yapılan paylaşımların nelere sebep olabileceği hakkında bilgi sağlayacaktır. Son olarak ebeveynlerin sosyal medyayı kullanma ve kendini ifade etme özgürlüğünü sınırlandırmaksızın çocuklarının görsellerini paylaşırken güvenli kullanımının sağlanması için yapılması gerekenler de vurgulanacaktır.

Araştırma ayrıca gelecek araştırmacılar açısından da önemlidir. Türkiye’de bu konu ile ilgili yürütülen çalışmalar incelendiğinde literatürde az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Konu ile ilgili yazılmış sayılı makalelerin dışında yüksek lisans ve doktora tezlerinde de sharenting ve çocuk haklarının birlikte kullanımına rastlanmamıştır. Bu sebeple bu araştırmanın sharenting konusunda daha fazla araştırma yürütülmesi için araştırmacılara motivasyon sağlayacağı düşünülmektedir. Alanda çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere çalışmalarında yeni ve önemli bir konu olmasından dolayı ufuk açacağı düşünülmektedir. Her yıl istisnasız verilen cinsel istismar, cinsel eğitim, çocuk hakları, sosyal medyanın bilinçli kullanımı gibi konuların alt başlığı olarak yer alabileceği düşünülmektedir. Ayrıca psikolojik danışman ve rehber öğretmenler yıl içerisinde Sharenting hakkında ebeveynler ile aile eğitimi düzenleyebilirler.

1.4 Sayıtlar

1. Araştırmada inceleme kriterleri belirlenirken, kriterleri inceleyen araştırmacının yeterli bilgiye sahip olduğu ve öznel değerlendirmelerden kaçındığı varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Tanınırlılıklarını farklı şekillerde elde edenler (örn, yazar, müzisyen, oyuncu olan anneler) araştırmanın dışında tutulmuştur.
2. Araştırmada katılımcı grubunu Türkiye’de yaşayan anneler oluşturmaktadır ve babalar araştırmaya dahil edilmemiştir.
3. Araştırmaya dahil edilen anneler kendilerini sosyal medya ünlüsü olarak değerlendirmektedir.

1.6 Tanımlar

1.6.1 Sharenting

Sahrenting Türkçe’ye “paylaş-anababalık” olarak çevrilmiştir (Kaya vd., 2017). Paylaşmak (share) ve ebebeynlik (parenting) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır (Brosch, 2016). Sahrenting ebeveynlerin çocuklarına ait fotoğraf ve videoları sosyal medya aracılığı ile paylaşmasıdır (Leckart, 2012).

1.6.2 Sosyal Medya

Sosyal medya, kullanıcıların çevrimiçi iletişimlerini sağlama, düşüncelerini, ilgili alanlarını ve bilgi içerikleri paylaşma imkânı sunan ve bir tür etkileşim sağlayan çevrimiçi araçlar için ifade edilen ortak bir terimdir (Akıncı -Vural ve Bat, 2010). Ayrıca, sosyal medya, politik ve kültürel harekete katılımı gerçekleştiren ve toplumun, insanların yayınlara kolaylıkla ulaşmasını sağlayan bir araçtır (Jensen, 2015).

1.6.3 Sosyal Medya Annesi

İnternetin yaygınlaşması ve sosyal medyanın kullanılmaya başlanması ile birlikte yaptıkları paylaşımlarla beğeriler toplayan sosyal medya kullanıcılarının da arttığı görölmektedir (Parlak-Yorgancı ve Sine, 2017). Micro-ünlü olarak isimlendirilen bu kişilere bir diğer ifade ile insanları etkileyen, yönlendirebilen güce sahip kişi, etkileyici (influencer) denilmektedir (Yaylagöl, 2017). Ürettikleri

içerikler sayesinde bir ürünü, haberi, firmayı ya da markayı etiketleyerek paylaşan etkileyici kişiler, takipçilerinin hizmet ya da ürünlere yönelmesini sağlamaktadır (Aslan ve Ünlü, 2016). Diğer taraftan sosyal medyanın insanların hayatında önemli bir yere sahip olması annelerin de sosyal medyayı tercih etmesini sağlamaktadır (Başoğlu, 2020). Ön plana yoğunluklu olarak çocuk, bebek, annelikleri ile alakalı çıkan bu kişilere “sosyal medya anneleri” denilmektedir. Sosyal medya anneleri önceleri sadece hamilelik, bebek, çocuklar ve annelikleri ile ilgili paylaşım yaparken artık bebek ve çocuk ürünleri ile ilgili tanıtımlar da yapmaktadırlar ve böylece ürünleri takipçilerine tavsiye ederek takipçilerinin ürünlere yönelmelerini sağlamaktadırlar (Parlak-Yorgancı ve Sine, 2017).

1.6.4 Mavi Tik

Instagram’da mavi tik sembolünün anlamı, instagramda var olan hesapların marka, kişi veya kuruluşa ait olduğunu gösteren etikete verilen isimdir. Bu etiketin Instagram hesabında var olmasının, hesabın instagram tarafından onaylandığının göstergesidir. Ünlü ve marka hesapları için, var olan hesabın gerçek olduğunu göstermektedir (Webius, 2020).

1.6.5 Çocuk Pornografisi

Pornografi kelimesi Fransızca’dan dilimize yerleşmiştir. Açık, seçik, edep kurallarına aykırı yayın veya resim anlamına gelmektedir. Cinsel istismarda eylem varken pornografide eylemin yayınlanması vardır. Çocuk pornografisi genel tanımı ile bir çocuğu cinsel aktivite içinde iken ya da özel bölgelerinin cinsel amaçla teşhir edilmesi olarak tanımlanır (Polat, 2007).

1.6.6 Pedofili

Çocuk cinsel istismarında diğer önemli bir kavram ise pedofilidir. Pedofili, bir yetişkinin çocuklara cinsel eğilimde olması ve ilgi duyması anlamına gelmektedir. Pedofili bireyler cinsel eylemleri gerçekleştirmek için çocuğa fotoğraf gösterme veya video izletme, çocuğun özel bölgelerine cinsel amaç ile dokunma, cinsel içerikli konuşmalara girme gibi biçimlerde gerçekleştirirler. Pedofililerin çocukların fotoğraflarına, onların kişisel bilgilerine sosyal medya ve internet aracılığıyla erişebilmeleri, cinsel eylemlerini gerçekleştirmek için büyük bir olanaktır. İnternette çocuk pornografisi seyreden pedofililerin %30-%80’inin cinsel istismar eylemlerini fiilen gerçekleştirdikleridir (Erdoğan, 2010).

1.6.7 Çocuk İstismarı ve İhmali

İstismar ve ihmal, etkileri, sıklığı, içeriği sebebiyle çocuğun sosyal ve duygusal sağlığını olumsuz yönde etkileyen bir halk sağlığı krizidir (APA, 2002). Çocuğa, bir yetişkin tarafından fiziksel, duygusal, cinsel yönden zarar vermeyi amaçlayan davranışlara maruz kalması da “çocuk istismarı” olarak adlandırılır. Çocuk istismarı, çocukların kendi yaşlarından en az 6 yaş büyük olan bir yetişkin tarafından, beden ve ruh sağlıklarına zarar verecek ya da fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimlerini engelleyen, bir kaza sonucu olmayan, toplumsal normlar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da zarar verici olarak nitelendirilen eylemlere maruz kalmaları olarak da ifade edilmektedir (Gökler ve Taner, 2004; Gürkaynak ve Gözütok, 1998; Kozcu, 199; Lynch, 1991; Polat, 2007). Çocuk ihmali ise çocuğun temel duygusal, tıbbi, fiziksel, eğitim ihtiyaçlarının, çocuğun bakımından sorumlu kişi ve kişiler tarafından karşılanmamasına veya eksik karşılanmasına denmektedir (Ulukol ve Yıldız-Yıldırım, 2021).

Çocuğun duygusal istismarı onları psikolojik açıdan olumsuz duygulara maruz bırakan, yapılması gerek olduğu halde yapılmayarak ihmal edilen, çocuğa sosyal ve bilimsel standartlara göre psikolojik olarak zarar verdiği saptanan tüm davranışlardır (Polat, 2007). En sık görülen istismar türüdür. Duygusal istismarın kapsamına, ebeveyn ve yakın çevredeki yetişkinlerin çocuktan beklentileri -ki çocuğun ne yapması gerektiğiyle ilgili bu düşünceler kültürlere göre değişmektedir- doğrultusunda ona karşı müdahaleci bir tavır sergilemeleri de girmektedir (Runyan vd., 2002). Çocuk cinsel istismarını, ondan yaşça büyük bir yetişkinin, güven, güç ve sorumluluk açısından aralarında fark bulunan akranı başka bir çocuk ile, diğer kişinin ihtiyaçlarını tatmin etmek amacıyla yapılmış eylemler olarak tanımlamak mümkündür. Kısaca çocuğun cinsel doyum için kullanılmasıdır (Duygulu, 2019). Bu istismar türü giderek daha çok suç olarak bildirilen ve gizli kalmayan bir istismar türü olabilmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Sharenting (Paylaş-anababalık)

Sharenting (paylaş-anababalık), kavramı çocuklarının, kişisel bilgilerini sosyal medyada paylaşan ebeveyn davranışını tanımlamaktadır (Brosch, 2016). Sharenting kavramı ilk olarak Mayıs 2012’de Wall Street Gazetesi yazarı Stevan Leckart “Over-sharent-ing” kavramını kullanmasıyla ortaya atılmıştır (Leckart, 2012). Kelime, tanım olarak, çocukları ile ilgili sosyal medya hesapları üzerinden düzenli ve detaylı olarak paylaşım yapan bir tür anne-baba davranışı olarak tanımlanmıştır (Erişir ve Erişir, 2018). Share (paylaşım) ve Parenting (ebeveynlik) kelimeleri birleştirilerek türetilmiştir (Collins, 2017). Kelimenin Türkçe karşılığı anlamı tam olarak karşılamamakla birlikte paylaşanababalıktır (Kaya vd., 2017).

Sharenting konusunda yürütülen araştırmalar bu davranışın sıklığını ve her iki ebeveyn tarafından da paylaşıldığını göstermektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde annelerin çocuklarını paylaşma oranı %98 iken, babalarının %89 olduğu görülmüştür (Bartholomew vd., 2012). Bu bulgu anneler ile babalar arasındaki oranın benzer olduğunu göstermektedir. Başka bir oran annelerde %84, babalarda ise %70 olarak elde edilmiştir (Child Health Evaluation ve Research Unit, 2015). Bir diğer araştırma ise; ebeveynlerin çocukları 5 yaşına gelene kadar onların ortalama 1000 adet fotoğrafını paylaştıklarını göstermektedir (Blum-Ross vd., 2017). Amerika’da yürütülen farklı bir araştırmaya göre ise çocuklar henüz iki yaşına gelmeden ebeveynlerin %92’si fotoğraflarını sosyal medyada paylaşmaktadır (American Academy of Pediatrics, 2016).

Türkiye’de yapılan bir araştırmada ise ebeveynlerin %68’inin çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaştığı görülmektedir (Altun, 2019). Bir başka araştırmanın sonucuna göre ise, farkında olunmadan veya farkındalık ile paylaşılan fotoğraf ve videolardan çocukların yaşadıkları şehir, okulları, hatta ev adresleri bile tespit edilebilmektedir. Ayrıca fotoğraflarda çocukların özel kıyafetli hallerinin, duygularının ve ürün tanıtımlarının da paylaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Baştemur vd., 2021). Ebeveynlerin aynı zamanda sosyal medyada çocukları ile ilgili paylaşım yapmalarına karşın sharenting hususunda hassas oldukları görülmektedir (Akpınar vd., 2020). Yapılan araştırmalar aynı zamanda ebeveynlerin sosyal medyada çocukları ile ilgili paylaşım yaparken bilinçlendirilmesi gerektiği yönünde (Akpınar

vd., 2018; Çimke vd., 2018) olmakla birlikte aynı zamanda kanunlarla da çocukların sharenting konusunda korunması gerektiği yönündedir (Baştemur vd., 2021; Çimke vd., 2018). Çocuğun utanabileceği veya hoşlanmayacağı paylaşımların ileride çocukta psikolojik ve sosyolojik olarak problemlere yol açabileceği de öngörülmektedir (Günüç, 2020).

Ebeveynlerin çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaşmasını farklı nedenleri bulunmaktadır. Özellikle yeni annelerin sosyal medyada çocuklarını paylaştıkları görülmektedir (Green vd., 2013). Anneler sosyal medyanın bilgi sağlayıcı yanından faydalandıkları ve birbirleri ile iletişimde olmaya çalıştıkları (Blum-Ross ve Livingstone, 2017), birbirleri ile iletişim kurarken aynı zamanda yalnızlıklarını da giderdikleri (Erişir ve Erişir, 2018), ne kadar iyi bir anne olduklarını göstermeye çalıştıkları (Capdevila, Dann, Lazard, Locke ve Roper, 2018), sosyal medyanın da narsistik kişilik özelliğini beslediği (Alanka ve Cezik, 2016) ve annelerin de narsistik kişilik özelliklerinin bir yansımasını sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirdikleri (Mehdizadeh, 2010; Ong vd., 2011) Sharenting davranışının nedenleri arasında görülmektedir. Bu nedenlerin yanı sıra annelerin ticari gelir elde etmek için de çocuklarını sosyal medyada paylaştıkları görülmektedir (Abidin, 2015).

Ebeveyn boyutu dışında sharenting çocuk ile de doğrudan ilişkilidir. Türkiye özelinde Instagram'da #bebeğim, #çocuğum hashtagleri yani etiketleri incelendiğinde 1 milyondan fazla çocuk fotoğrafına erişmek mümkündür. Anneler hamilelik dönemini, ultrason fotoğraflarını paylaşarak çocukların dijital dünyada var oluşlarını başlatmış olmaktadır. Çocuk dünyaya gelir gelmez de sosyal medya da fotoğrafları paylaşılmaya devam etmektedir. Çocuklar artık özellikle Instagram'da büyük bir varlık gösterdikleri için nüfusun ses getiren bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Choi ve Lewallen, 2018).

2.2 Sharenting İle İlişkili Kavramlar

2.2.1 Facebook/Instagram Anneleri ve Babaları

Sosyal medyada kendilerini babalık veya annelik rolleri ile tanıtan, belirli bir takipçi sayısına ulaşmış kişiler için kullanılan kavramlardır. Anneler genellikle Instagram'da "instamom" olarak kendilerini göstermektedir. Bir başka başlık altında açıklandığı gibi bu anneler annelik becerileri, çocuk, bebek gibi konularda

paylaşımında bulunmakla birlikte zamanla ticari anlaşmalar da gerçekleştirmeye başlamışlardır (Başoğlu, 2020). Bu bireyler genellikle belirli markalar ile anlaşmalar yaparak çocuklarının fotoğraf ve videoları üzerinden ticari gelir elde etmektedirler. Bu durum çocuğun gizliliğini ihlal etmenin yanı sıra çocuğun üzerinden kazanç elde edilmesinden dolayı çocuk istismarı olarak da düşünülmektedir (Akmeşe ve Parsa, 2019). Maddi kazanç elde etmek için çocuklarının fotoğraflarını paylaştıkları için de eleştiriler almaktadırlar (Brown, Efron ve Ninan, 2016). Bu annelerin ve babaların sosyal medyada takipçi sayıları oldukça yüksektir ve sosyal medya hesapları herkese açık olduğu için takip etmeyen biri tarafından da paylaşımları görünmektedir.

2.2.2 Kavram Olarak Micro-Ünlü

Kavram olarak ilk kez 2008 yılında Theresa M. Senft tarafından “mikro-ünlü” olarak ve büyük halk gruplarının sevdiği, bildiği kişiyi tanımlamak için kullanılmıştır. Çok sayıda kişiler tarafından sosyal ağlar üzerinden takip edilmektedirler. Bu takip ile artan etkileşim sayesinde de, takipçilerini satın alma davranışlarına yönlendirebilmekte ve kurumlar yani markalar için de örtülü bir kurum sözcülüğü yapmaktadırlar (Aslan ve Ünlü, 2016; Avcılar, Demirgüneş ve Açar, 2017; Sabuncuoğlu ve Gülay, 2014). Mikro ünlüler de kendi içinde Mega ve Mikro olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mega, takipçi sayıları milyarlarda olan kişileri ifade ederken, micro-ünlü takipçi sayıları on bin ile yüz bin arasında değişmektedir. Yapılan araştırmalar ise mikro ünlülerin mega ünlülerden daha etkili olduğunu göstermektedir (Ulaştırın, 2017).

2.2.3 Micro-Ünlü Anneler

Sosyal Medya’da ünlü veya ünlü olmaya çalışan anne ve babalar özellikle instagram üzerinden çocuklarının görsellerini paylaşmaktadırlar. Bu paylaşımları yapan annelere “micro-ünlü anne” denilmektedir. Ürettikleri içerik video ya da fotoğraflarla bir ürünü, firma ya da markayı etiketleyerek paylaşım yapan anneler, bu sayede takipçilerinin etiketlenen hizmet ya da ürünlere yönelmesini sağlamaktadır (Erişir, 2019). Bir diğer taraftan da fotoğraflar aracılığı ile anneler takipçi sayılarını arttırarak veya markalarla yapmış oldukları sponsorluk anlaşmaları ile çocuklarını ve çocukların üzerinden markaları etiketleyerek maddi kazanç sağlamaktadırlar.

Kitlelere marka tanıtımları ve kampanyalarla ulaşarak dikkatleri çekerler. Kitleleri etkileme güçleri yüksek olduğu için de etkileyici (Influencer) olarak da tanımlanmaktadır (Akmeşe ve Parsa, 2019). Kavram olarak “Influence” Dictionary Sözlüğü’nde “etkilemek, tesir etmek, söz geçirmek, ikna etme, etkili olmak” olarak tanımlanmakta (“Influence” mad., www.dictionarist.com, 2019) ve “Influencer” kavramı ise “etkileyen bir kişi veya şey, birden fazla insanı sosyal medya ya da geleneksel medya aracılığıyla etkileme yetisi bulunan kişi” olarak tanımlanmaktadır (“Influencer” mad., www.dictionary.com, 2019). Bu kişilerin ikna kabiliyetleri oldukça yüksektir ve kendilerine çoğu kez sadık olan bir takipçi listesine sahiptir. Ayrıca kitlelere onların tavsiyelerine güvenir ve deneyimlerinden faydalanırlar (Canöz, Eroğlu ve Gülmez, 2020).

2.2.4 Micro-Ünlü Çocuklar

Micro-ünlü çocuklar büyük halk grupları tarafından sevilen ve bilinen çocuklardır. Bu çocukların genellikle anneleri de micro-ünlüdür. Bu çocukların görselleri ebeveynleri tarafından ticari amaçlarla kullanılmaktadır (Abidin, 2015). Bu çocuklar ebeveynlerinin gerçekleştirdikleri ticari anlaşmalarla markalara ait ürünlerin özellikle kıyafetlerin reklamlarını yaparak para kazanmaktadırlar (Aslan ve Ünlü, 2016).

Çocukların micro-ünlü olarak tanımlanmalarında çocukların büyük kitleleri etkileyebilme güçleri öne çıkmaktadır. Sevimlilik, masumiyet gibi özellikler nedeniyle dikkat çeken çocuklarla ticari firmalar iş birlikleri kurmakta ve reklamlar yapmaktadır. Firmalar böylece kendi ürünlerinin satışlarını gerçekleştirmekte veya arttırmakta, sanal ortamda kitlelere daha kolay erişim sağlayabilmektedir. Bu durumdan ebeveynler de hem kendi görünürlüklerini ve popülerliklerini arttırarak hem de maddi kazanç sağlayarak kazançlı çıkmaktadırlar (Akmeşe ve Parsa, 2019). “Instagram’ın gerçek zengin çocukları” çarpıcı başlığı ile yayınlanmış olan bir haberde, Los Angeles’ta yaşayan 5,1 milyon takipçi sayısına sahip olan ve henüz yedi yaşındaki bir çocuğa sponsorlu bir gönderi için 10 bin doların üzerinde ödeme yapılmaktadır (Richardson, 2020).

Abidin’e göre (2017) micro-ünlü ebeveynlerinin çocukları sosyal medya üzerinde ön plana çıkmaya daha açıktır. Ebeveynler kendi statülerini desteklemek ya da tanınırlıklarını arttırmak için çocuklarını sıkça kullanabilmektedirler. Bu henüz on sekiz yaşını doldurmamış, kendi iradesi ile karar veremeyecek olan

çocukların ekonomik olarak istismara uğradıklarını düşündürmektedir. Oysa ki çocuk yalnızca çocuktur ve haklarına uygun şekilde yaşamaya, en önemlisi de çocukluğunu yaşama hakkına sahiptir. On sekiz yaşın altında ve çalışan çocukların çocuk işçisi olarak değerlendirildiği düşünüldüğünde micro-celebrity çocuklar da bu kategoride değerlendirilebilmektedir (Abidin, 2017). Bu çocuklara aynı zamanda “Micro-micro ünlü” de denmektedir (Abidin, 2015).

2.3 Sharenting ile İlişkili Konular

2.3.1 Digital Narsisizm

Bireyin dijital, görsel materyaller ile kendi benliğini yeni ve yeniden oluşturması, düzenlemesi, beğenilmeyeni çıkartması yani kendisini sosyal medyada kusursuzlaştırması, kimlik kontrolünü kendisinin yaparak sanal bir benlik sunmasına dijital narsisizm denmektedir (Uğurlu, 2015). Sosyal medyanın benliği besleyen yönü ile doğrudan ilişkili olan dijital narsisizm bireylerin yeni bir varoluş şeklini yaratmalarını sağlayarak onları sosyal ağlarda seyredilerek kaydedilecek biçimlere yönlendirmiştir (Su, 2017). Birey takip edildikçe ve söyledikleri dinlendikçe mutlu olmakta ve daha da bağımlı hale gelmektedir. Giderek teşhirin çitasının yükselmesi mahremiyetin ihlalini de beraberinde getirmektedir (Uyanık, 2013). Ebeveyn çocuk ilişkisi açısından bakıldığında bazı ebeveynler kendilerini en iyi ebeveyn olarak görmekte çocuklarını da en iyi, en akıllı, en güzel çocuk olarak görmektedir. Sosyal medyada da bu düşüncelerini destekleyen paylaşımlarda bulunmaktadır. Bu durumun da temelde narsistik kişilik özelliği ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Rappoport, 2005). Ebeveynlerin bu şekilde çocuklarını paylaşp sosyal ağlar kurmaları ve bloglar yazmaları dijital narsisizme işaret etmektedir (Blum-Ross, 2015). Kısaca dijital medya, sosyal medya narsisizmi beslemektedir (Alanka ve Cezik, 2016).

2.3.2 Dijital Çocuk Kaçırma

Çocuğun özel bilgilerinin ve yüzünün paylaşılması ile ortaya çıkan tehlikelerden biri olan Dijital Çocuk Kaçırma, ebeveynlerin çocuklarına ait paylaşmış olduğu fotoğrafların başkaları tarafından kopyalanıp kendi çocuklarıymış gibi davranılmasına denmektedir (Miller, 2014). Ebeveynlerin çocuklarının gizli, özel bilgilerini paylaşması sonucu kötü niyetli bireyler tarafından yapılan bir tür çocuk kaçırma eylemidir. Özellikle yapılan paylaşımlarda

çocuğun adının soyadının verilmesi, doğum tarihinin paylaşılması gibi durumlarda çocukların kimliklerinin çalınması ile de karşı karşıya gelinmektedir (Çimke vd., 2018). İngiltere’de hazırlanmış olan bir rapora (Coughlan, 2018) kimlik sahtekârlığının üçte ikisinin ebeveynler tarafından paylaşılan fotoğraflarla ilişkili olabileceği yönündedir. Yine aynı raporda kötü niyetli kişilerin bu fotoğraflarla yeni hesaplar açabileceğini ve çocuk yetişkin bir birey olana kadar orada saklanabileceğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra çocuklara ait fotoğraflar çeşitli nesnelere, eşyaların üzerine izinsiz olarak kopyalanıp satışı yapılabilmektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017). Ayrıca fotoğrafların dijital olarak silinse dahi bu fotoğrafların internette yok olmayacağı ve yine kötü niyetli kişilerce saklanabileceği çocukların hayatı boyunca izlerinin kalacağı gerçeği bulunmaktadır (Kızıllarslan, 2012).

Konumları, adres bilgileri, okul ve/veya kurs adresleri sosyal medyada paylaşarak çocukların aynı zamanda kötü niyetli kişiler tarafından fiziksel olarak da kaçırılabilir ve istismar edilebileceği gerçeği unutulmamalıdır (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Steinberg, 2017). Dijital çocuk kaçırma ile başlayan bu eylem fiziksel olarak da kaçırma ile sonuçlanabilir. Bu durum da Sharenting’in gerçek hayatta karşılaşılan bir sorun haline dönüşmesi anlamına gelmektedir.

2.3.3 Pedofili

Pedofili tanım olarak, bireyin en az 6 aylık bir süre zarfında henüz ergenlik dönemine girmemiş bir çocuk ile cinsel faaliyette bulunma ya da cinsel faaliyette olmaya dair düşünceler içerisinde bulunma durumudur (DSM-V, 2013). Pedofililer genelde eylemlerini yaparak tedaviye de başvurmadıkları için bu olguların yaygınlığını bilmek oldukça zordur. Elde edilen veriler ise çoğunlukla adliyeye intikal eden olgulardan oluşmaktadır ve bu da gerçek yaygınlığı göstermemektedir (Fagan, Schmidt ve Wise, 2002). Bu alanda yapılan çalışmalara göre de pedofili bireyler işledikleri suçları seri halinde birçok çocuğa karşı yapmakta ve bunların çoğu da adliyeye yansımamaktadır (Abel vd., 1987; Lanning, 2001).

Çocuğa yönelik cinsel istismarda bulunan bireylerin neredeyse yarısının buna ergenlik yıllarında başladığı düşünülmektedir. Bu yaşlarda tespit edildiğinde gerekli önlemler alınıp tedavi yöntemleri uygulandığı takdirde erişkinlikteki ciddi sorunların önüne geçilmiş olmaktadır (Abel ve Harlow, 2001; Bagley, Wood ve Young, 1994). Abel ve Harlow yaptıkları çalışmalarda sonradan pedofili tanısı

almış bireylerin %40 oranının ergenlik döneminde çocuklara karşı cinsel istismarda bulunma öykülerinin olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklara karşı cinsel istismarda bulunan bireylerin yaklaşık olarak %88'inin o an veya gelecekte pedofili tanısı alacağı bildirilmiştir ve çocuğa cinsel istismarda bulunan her bireyin aynı zamanda pedofili birey olmadığı bilinmelidir (Abel ve Harlow, 2001; Vandiver ve Kercher, 2004).

Pedofililer amaçlarına ulaşmak için kullandıkları yollardan biri de teknolojidir. Bu bireyler interneti, bilgi edinerek mağdur bireyi seçmek ve kendi gibi diğer bireylerle iletişim kurmak için kullanmaktadırlar (Erdoğan, 2010). Pedofilinin internet ile olan ilişkisi ebeveynlerin çocuklarının çıplak ya da yarı çıplak olan fotoğraflarını paylaşımları ile başlamaktadır. Ebeveynlerin sharenting davranışları da pedofili bireylerin çocuklara erişimini kolaylaştırıcı etki yapabilmektedir. Nitekim pedofili sitelerinde kullanılan çoğu fotoğraf sosyal medya üzerinden izinsiz olarak alınan fotoğraflardır (Battersby, 2016). Çocukların görüntülerine ulaşarak ve görüntüleri izleyen pedofililerin %30-80'i gerçek yaşamda çocuğa ulaşarak cinsel istismarda bulunmaktadır (Quayle ve Taylor, 2003).

2.3.4 Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimi: Sharenting

Microsoft'un, Türkiye'nin de dâhil edildiği yirmi beş ülkede yapılan araştırmasında, çocukların %42'sinin ebeveynleri tarafından yapılan paylaşımları bir sorun olarak gördükleri yönündedir ve %11'i ciddi; %14'ü orta; %17'si küçük çaplı bir problem olarak görmektedir (Microsoft, 2019). Çocukların yaşının artmasıyla ebeveynin çocukta fotoğrafını paylaşmak için izin almayı dikkate almamasının ebeveyn ve çocuk arasındaki güven ilişkisine zarar da vermektedir (Erişir ve Erişir, 2018). Ayrıca çocuğun durmadan paylaşılması, özel hayat gizliliği ve mahremiyet kavramlarını yanlış anlamasına sebep olmasının yanı sıra (Yavuz, 2020) rol model olarak görülen ebeveynin bu davranışını bir norm olarak kabul edebilir, dijital olarak oluşturulan kimliğine bağlanabilir (Duygulu, 2019). Her anları kaydedilerek paylaşılan ve büyük bir ilgi gören çocukların, ilgileri üzerlerinden gittikten sonra hayatlarına nasıl devam edeceklerini zaman gösterecektir fakat bitecek olan ilgi kaybının da çocuklarda psikolojik sorunlara yol açabileceği yönündedir (Hablemitoğlu, 2016). Çocukluk döneminde sevimli gelerek ailelerin paylaştığı fotoğraflar ileriki yaşlarda çocuklarla alay etmek, onları

küçük düşürmek, tehdit gibi farklı amaçlar ile kullanılabilir. Çocuklara verilen bu duygusal zarar, özellikle çocuk büyüdüğüde görünce utanç duyacağı fotoğraflardır. Bu aynı zamanda çocuğun benlik gelişimi için de olumsuz bir etkiye sahiptir (Kinghorn, 2018).

2.3.5 Hukuksal Bağlamda Sharenting

Ebeveynliğin temel amaçları, çocuğun sağlığının ve güvenliğinin sağlanarak, gelecekte üretken bir birey olmak üzere hazırlanmasını ve kültürel değerlerin çocuğa sağlıklı bir biçimde aktarımı olarak sıralanabilir. Yasal düzenlemelerde ‘çocuk’, henüz 18 yaşını aşmamış kişiler için kullanılan bir tanımdır. Bu çerçevede, hukuki olarak ebeveynlik, çocuğa karşı üstün yarar ilkesi gözetilerek belirlenmiş velayet ile ilgili yükümlülükleri kapsar (Akyüz, 2010).

Günümüzde ebeveynliğe dair pratik, teknolojideki hızlı ilerlemeler, teknolojinin hayata dair değiştirdiği anlamlar nedeniyle, ebeveynlerin geleneksel sorumluluklarının yanı sıra; çocukların, teknolojik yaşam koşullarına uyumlarında aracı rol haline geldikleri dikkat çekmektedir (Durager ve Livingstone, 2012). Çocuklara yüklenen bu aracı rol hali ebeveynleri yeni bir ebeveyn pratiği olan sharenting’e götürmüştür. Sharenting, büyük oranda çocukların henüz karar verme yetisi olmadan, fikri bile sorulmadan, gelecekte paylaşılan fotoğraf ya da videodan dolayı ne hissedeceği ya da ne tür sosyal ve/veya psikolojik sorunlar ile karşı karşıya kalacağı bilinmeden, onları büyük bir riske atmayı içermektedir.

Sharenting olgusu yasal açıdan incelenirken en temel yasal kaynaklar Türkiye Cumhuriyeti’nin akit bir devlet olduğu, çocuk hakları konusundaki sözleşmeler, Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu, tüm bu kanunların dayanağını oluşturan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası göz önünde bulundurulmalıdır. İlk göz önünde bulundurulması gereken Türkiye’nin de taraf olduğu sözleşmeler içerisinde olan en temel uluslararası kaynak olan 20.11.1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Bu sözleşme çocukların ihmal ve istismara karşı korunması için evrensel bir üründür. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 16, 18 ve 19. Maddeleri sharenting kavramı penceresinden incelenmelidir. Madde 16 ‘da hiçbir çocuğun özel yaşamına, ailesine, bulunduğu yere, konuta ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale edilemeyeceği gibi, onuruna ve itibarına da haksız olarak saldırıda bulunulamaz. Bu tür saldırılar karşısında da çocuğun yasalar ile korunduğunu ifade eder (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 2004). Madde 18’de, çocuğun

yetiştirilmesinde ve gelişiminin sağlanması hususunda ebeveynlerin birlikte sorumluluğa sahip oldukları temeli ile her türlü çabayı gösterdiklerini ifade eder. Çocuğun yetişmesi ve gelişmesi sorumluluğu ilk başta ebeveyne ya da gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek menfaatini göz önünde tutarak hareket etmelidirler. Taraf devletler, ailenin veya vasilerin durumuna uygun olarak çocuğun gelişimi ve büyümesi konusunda gerekli olan desteği kurum kuruluşlar vasıtası ile gerçekleştirir (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 2004). Madde 19’da Taraf Devletler, çocuğun ebeveynlerinin ya da ebeveynlerinden yalnızca birinin, yasal vasi ve/veya vasilerinin ya da bakımını üstlenmiş herhangi bir bireyin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya su istimale, ihmal ve benzeri bir muameleye, ırza geçme dahil olmak üzere her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için, yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemler alınır. Buradaki gibi kötü durumlara maruz kalmış olan çocuklar için, olayların önlenmesi, belirlenmesi, bildirilerek yetkili makamlara havale edilmesi, durumun soruşturulması, devamında tedavi ve izlenmesi için gerekli yöntemlerin yanı sıra, uygun olduğu takdirde adliyenin de işe el koyması, durumun gerekliliklerine göre de çocuğa, onun bakımını üstlenen kişilere gerekli desteğin sağlanması için sosyal, psikososyal programların uygulanmasını içermeli diye belirtilmiştir (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 2004).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 41. Maddesi “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” İle ifade edilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Anayasanın bu maddesi çocuğu temelde yasal olarak koruma altına almaktadır. Çocuklarının kişisel verilerinden, özel bilgilerinden ebeveynlerinin sorumlu olduğu göz önüne alınırsa; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 inci maddesinde: “Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.” Şeklindeki madde de sharenting konusunda çocuğun haklarını korumaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004).

Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı da sosyal medyanın kullanımı ile ilgili 07.03.2017 2017/12 sayılı genelge ile facebook, youtube, twitter gibi sosyal medya platformlarında öğrenciye ait resimlerin, öğrenci videolarının, öğretmen resimleri ve videolarının paylaşılması ile alakalı açıklama yapmıştır. Hukuka aykırı yapılan paylaşımlarda yasal işlem yapılacağı belirtilmektedir (Okullarda Sosyal

Medyanın Kullanılması, 2017). Okullar adına açılan sosyal medya hesaplarından çocukların fotoğraf ve videolarının paylaşıldığı göz önünde bulundurulursa Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu bu genelge sharenting konusunda çocukları koruyabilmektedir. Genelgede yazılı olan, hukuka aykırı paylaşımlar, ise yasalarda belirtilen çocuğun hakkını ihlal eden paylaşımları ifade etmektedir.

Anayasa'nın 13. Maddesi'ndeki (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982) sınırlandırmalar uygulandığı takdirde, Türk Medeni Kanunu'nun 346. Maddesi (Türk Medeni Kanunu, 2001), Çocuk Koruma Kanununun 3 ve 5. Maddesi (Çocuk Koruma Kanunu, 2005) sharenting kapsamında başvurulabilir nitelik taşımaktadır. Anne babanın ifade özgürlüğü dikkate alınarak sosyal medyada yaptığı paylaşımlar Anayasa'nın 13. Maddesi ile sınırlandırılırsa, çocuk ile ilgili bazı tedbirlerde alınabilmiş olur. İfade özgürlüğünü düzenleyen Anayasa'nın 26. Maddesinin 2. Fıkrasında (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982) bu özgürlüğün hangi durumlarda sınırlandırılabilirliği de belirtilmiştir. Konu ile alakalı olan kısım ise "başkalarının haklarının, özel ve aile hayatının korunması" na ilişkindir. Bu maddede "başkası" ifade özgürlüğünü kullanan birey dışındaki herkesi kapsamaktadır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde 10. Maddede ifade özgürlüğünün herkese tanınan bir hak olduğu fakat bazı durumlarda "başkalarının şöhret ve haklarının korunması" sınırlandırılabilirliği belirtilmektedir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950).

Çocukların hak ve özgürlüklerinin ihlal edilerek mahremiyetlerinin göz ardı edilmesi ve internet ortamında hiçbir bilginin kaybolmayacağı gerçeği de çocuk için telafisi zor olabilecek zararlara yol açabileceği öngörüsünü güçlendirmektedir (Gültekin, 2018). Avrupa mahkemelerinin unutulma hakkı doktrini kişilere dijital ayak izleri konusunda değiştirme imkanı sunmaktadır (Steinberg, 2017). Türkiye'de hukuk siteminde kabul görmüş olan unutulma hakkı da devreye girecektir (Akgül, 2016). Çocuğun en yakını olan anne babasının bu hakkı ihlal ettiği görülmektedir ancak yukarıdaki durum sayesinde ebeveynlerin sosyal medya hesaplarına da müdahale etmek mümkün hale gelebilecektir (Gültekin, 2018).

2.4 Çocuk İstismarı

2.4.1 Çocuk İstismarı Kavramı

Çocuk istismarı; çocuk veya ergene bakım vereni tarafından, temel bir ihtiyacının karşılanmaması yoluyla zarar verilmesi ya da sağlık ve esenliğinin sağlanmasının ihmal edilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır (Giardino ve Hinds, 2017). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre istismar, çocuğun yaşamına, sağlığına, gelişimine ve güven, sorumluluk ve becerileriyle ilgili değerlerine zarar verilmesidir (World Health Organization [WHO], 1999). Bu istismar fiziksel, duygusal ya da cinsel yollarla uygulanabilmektedir (WHO, 2020). Konuyla ilgili farklı araştırmacılar tarafından yapılan pek çok tanımlamanın ise genel olarak; (a) çocuğun kendi yaşından en az 6 yaş büyük olan bir yetişkin tarafından, (b) beden ve ruh sağlığına zarar veren ya da fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimini engelleyen, (c) bir kaza sonucu olmayan, (d) toplumsal normlar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da zarar verici olarak nitelendirilen eylemlere maruz kalması gibi hususlarda öne çıktığı görülmektedir (Gürkaynak ve Gözütok, 1998; Howe, 2005; Kozcu, 1991; Lynch, 1991; Polat, 2007; Taner ve Gökler, 2004).

Çocukluk çağı istismarı, çocukluk çağına dair travmalar içerisinde, belirli aralıklarla tekrarlanarak uygulanmış ve çocuğa en yakınları tarafından yapılmış olabileceği için tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor olan travma şeklidir (Ertan-Öner, İştien ve Yılmaz, 2003). Özellikle, istismar uygulayanın “ebeveyn olduğu” ya da “istismara maruz kalan çocuğun kendisini sorumlu hissettiği” durumlarda, çocuğun aldığı duygusal hasarın etkileri de artmaktadır (Hobday ve Ollier, 2004, s.14). Daha da önemlisi, Westman'a göre (2019) çocuk istismarı, fiziksel ve zihinsel sağlığa zarar verdiği için “çocuğun genlerinde epigenetik izler bırakabilir”; diğer bir ifadeyle, istismarın bıraktığı hasarlar, DNA üzerinde “kimyasal değişimlere neden olur” ve “gen ifadesini değiştirir” (s.28). İstismarın, çocuğun beyindeki nöral yapı, işleyiş ve zararlı hücre büyümesi üzerindeki olumsuz etkileri de beyin görüntülemenin eşlik ettiği yeni araştırmalarla ortaya konmaktadır (Mercy ve Zimmerman, 2010).

Ayrıca, “istismara uğrayan bir çocuk yetişkin olduğunda, muhtemelen başkalarına karşı istismar uygulayacak ve böylece şiddet bir nesilden diğerine aktarılmış olacaktır” (WHO, 2020, s.7). İlaveten, istismara uğrayan çocukların,

ebeveyn olduklarında kendi çocuklarına karşı da oldukça sert ve istismar kapsamında değerlendirilen davranışlar sergileme oranlarının yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır (Berlin, Appleyard ve Dodge, 2011; Cort, 2011; Dixon, Browne ve Hamilton-Giachritsis, 2005; Kim, 2009; Thompson, 2006; Thornberry, Knight ve Lovegrove, 2012). Çocukluklarında istismar yaşayan yetişkin bireylerin, özellikle eşlerini güvenilmez olarak algıladıkları, yakın ilişkilerine büyük bir dikkat ve öz-korumacı tepkilerle yaklaştıkları da görülmektedir (Wells, 2015).

Çocuk istismarının, çocuğun yaşadığı aile, sosyal çevre ve ekonomik şartlarla ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırmalar da olmuştur (Coulton vd., 2007; Eckenrode, Smith, McCarthy ve Dineen, 2014; MacKenzie, 2011; Mercy ve Zimmerman, 2010; Merritt, 2009; Newcomb ve Locke, 2001; Wood vd., 2012). Bu çalışmalarda, daha düşük gelirli bir ailede yaşayan, eğitim seviyesi daha düşük ebeveynlere sahip olan, dezavantajlı ve sosyal destek eksikliğinin daha yoğun hissedildiği yerlerde yaşayan çocukların, çocuk istismarına maruz kalmalarının daha olası olduğu görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'nün belirttiğine göre ise çocuk istismarı riskini, yüksek düzeyde yoksulluk veya işsizlik, cinsiyet eşitsizliği ve sosyal eşitsizlik, katı cinsiyet rollerini pekiştiren veya çocuğun aile içindeki konumunu düşüren sosyo-kültürel kurallar gibi bağlamsal faktörler artırmaktadır (WHO, 2010). Ancak, yine Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı son rapora göre, Türkiye'nin çocuk ve gençlere yönelik şiddet ve istismarı önlemek için ulusal bir eylem planı ve ayırdığı bir fonu bulunmamaktadır (WHO, 2021, s.80).

2.4.2 Çocuk İstismarı Türleri

2.4.2.1 Fiziksel İstismar

İstismarın bu türünü; ebeveynler, bakım veren kişiler ya da diğer yetişkinler tarafından, bebek veya çocuklara karşı kasıtlı olarak güç kullanılarak onların fiziksel sağlıkları, gelişimleri, gururları ve psikolojilerine zarar verilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür (Çiftçi ve Duyan-Çamurdan, 2019). Fiziksel istismar, kaza dışı sebeplerden kaynaklı olarak şiddete maruz kalma durumu olarak da tanımlanmaktadır (Freeman ve Lazenbatt, 2006). Çocuğun bu şekilde istismarına; tokat atma, yumruklama, tekmeleme, saçını çekme, çimdikleme, bir cisimle sertçe vurma, ısırma, yakma, kesme, sarsma ve uzun süre yiyecek ya da sudan mahrum

bırakma gibi birçok eylem örnek gösterilebilir (Maker, Shah ve Agha, 2005; Prino, Longobardi ve Settanni, 2018).

McCoy ve Keen'e (2014) göre, fiziksel istismarın yara, morluk, ezik, kırık, yanık vb. gözle görülür sonuçları olabileceği gibi, böylesi travmatik bir deneyime tepki olarak fiziksel olmayan pek çok sonuç da doğurabileceği birçok araştırma sonucuyla ortaya koyulmuştur. Araştırmacıların ilgili çalışmalardan aktardıkları bu olası sonuçlar; zihinsel ve akademik olarak gerileme, kişilerarası ilişkilerde problem yaşama, agresif ve şiddete meyilli olma, madde ve alkol kullanma, özgüveni ve benlik algısı düşük olma, intihar eğilimli olma, kronik depresyon (*distimi*), dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile davranış bozukluğu şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hinds ve Giardino'na (2017) göre ise dehşete düşme ve çaresiz hissetme gibi duygular ile birlikte, aşırı uyarılma halinden doğan fizyolojik tepkiler de yaşanabilir. Bu nedenle, tıpkı fiziksel bir yaralanmaya acil tıbbi müdahalede bulunulması gibi, çocuğun istismar sonucunda yaşadığı akut kargaşaya da ivedilikle müdahale edilerek duygusal ve mental sağlık ihtiyacına gerekli ilginin gösterilmesini belirtmişlerdir.

2.4.2.2 Cinsel İstismar

Bu istismar türü, “bir çocuğun tam olarak kavrayamadığı, rıza gösteremeyeceği ve gelişimsel olarak hazır olmadığı veya toplumsal yasalar ile sosyal tabuları ihlal edecek şekilde cinsel aktiviteye dahil edilmesi” şeklinde tanımlanmış olup çocuğun hem yetişkin bir birey hem de yaş veya gelişim aşaması nedeniyle kendisi üzerinde sorumluluk, güven veya güç sahibi olan başka bir çocuk tarafından cinsel istismara uğrayabileceği belirtilmiştir (WHO, 2006, s.10). Cinsel istismar oldukça eskilere dayanmasına rağmen, sosyal tabuların yıkılamaması nedeniyle gerçek görülme sıklığının, bilinen görülme sıklığından oldukça yüksek olduğu fark edilmiş ve bu nedenle 1978'de “*gizli kalmış pediatrik bir problem*” olarak tanımlanmıştır (Kempe, 2013, s.179). Ancak artık giderek daha çok tanınan ve üzerine suç duyurusunda bulunularak kayıt altına alınan bir istismar türü olduğunu söylemek mümkündür.

Mathews'a (2019) göre, görsel-işitsel araçlarla pornografik olarak gerçekleştirilen ve temas içermeyen cinsel istismar olabildiği gibi, küçük yaşta zorla evlendirme gibi kültürel gelenekler de cinsel istismar kapsamında görülebilir. Sanderson'a (2013, s.28) göre ise çocuğun savaşmak için gücünün yetmediği veya

kaçamadığı bir cinsel istismar durumunda, bazen tek tepkisi “*donmak*”tır. Araştırmacı böyle bir travmada, stres hormonlarının kaçma eylemi gibi bir yolla deşarj edilemediği için vücutta alarm seviyesinde kalarak birtakım olumsuz sonuçlar doğurabildiğini ve vücuttan atılamayan bu yüksek seviyedeki kortizol hormonlarının, “beyin hücrelerinin yıkımına yol açarak amigdala ve hipokampusun işlev ve boyutunu etkilediğini” belirtmiştir (s.28). Öte yandan, mağdurun ikinci bir travma yaşayacağına dair taşıdığı korku, uyku bozukluğuna, kronik yorgunluğa, ileride cinsellikten uzak durmasına, uygun bir partner bulamamasına ve çocuk sahibi olmak istememesine de neden olabilir (Sanderson, 2013, s.139).

Castellini, Maggi ve Ricca (2014) ise konuyu meta-analitik bir yaklaşımla ele alarak pek çok çalışmanın sonuçlarını tartışmış ve çocuk cinsel istismarının ileriki yıllardaki muhtemel psikopatolojik sonuçlarını ortaya koymuşlardır. Bunlar; yeme bozukluğu, bipolar rahatsızlık, sınırda kişilik bozukluğu, agorafobi, kendine zarar verme davranışı ve intihar eğilimi, kişilik bölünmesi, psikoform ya da somatoform çözümler ile normal tepki verememe bozukluğu olabilmektedir. Ayrıca araştırmacılar, cinsel istismardan daha küçük yaştaki çocukların mı yoksa daha büyük yaştakilerin mi daha çok etkilendiğini araştıran çeşitli çalışmalar yapıldığını, ancak her iki durumda da farklı olumsuz sonuçların öne çıktığını belirtmişlerdir.

2.4.2.3 Duygusal/Psikolojik İstismar

Çocuk ve ergenleri, psikolojik açıdan olumsuz duygulara maruz bırakan, yapılması gerekli olduğu halde yapılmayarak ihmal edilen, sosyal ve bilimsel standartlara göre çocuğa psikolojik açıdan zarar verdiği saptanan tüm davranışlara duygusal ya da psikolojik istismar denilmektedir (Polat, 2007). En sık görülen istismar türü olan duygusal istismarın kapsamına, ebeveyn ve yakın çevredeki yetişkinlerin çocuktan beklentileri -ki çocuğun ne yapması gerektiğiyle ilgili bu düşünceler kültürlere göre değişmektedir- doğrultusunda ona karşı müdahaleci bir tavır sergilemeleri de girmektedir (Runyan vd., 2002).

Hopper, Grossman, Spinazzola ve Zucker (2019), çocuk istismarının bu türü için “*görünmeyen yaralar*” benzetmesini yapmışlardır (s.6). Onlara göre, hem kasıtlı hem de bilmeden yapılabilen istismarın bu türü için bazı durumlar örnek verilebilir; (a) çocuğu aşağılayıcı isimlerle çağırma ve gülünç duruma düşürme, (b) ailenin yaşadığı problemler için çocuğu suçlama, (c) çocuğa düşmanca davranma, (d) madde ve alkol kullanımı ya da agresif davranışlar nedeniyle çocuğu tahmin

edilemez davranışlara maruz bırakma, (e) çocuğu disipline etmek amacıyla korkutma ve tehdit etme, (f) çocuğu aşırı derecede gözlem altında tutma, (g) çocuğa sıklıkla kardeşlerine veya ebeveynlerine bakma sorumluluğunu verme, (h) çocuğun ihtiyaç duyduğu sosyalleşmeyi yaşamasına engel olma ve (i) çocuğun ebeveyn çatışmasında arada kalmasına neden olma (s.5). Ayrıca araştırmacılar, duygusal istismarla büyüyen çocukların, “öz-düzenleyici becerilerini geliştiremedikleri” ve “sık sık belirsizlik, çaresizlik ve panik hali yaşadıklarını”; bu nedenle de yakınlık ve bağlılık kurabilmeleri ve hoşgörü geliştirebilmeleri için ilişki terapisi görmeleri gerektiğini söylemişlerdir (2019, s.106).

Royse (2016), annesinin şiddete ve hakarete maruz kaldığını, babasının öfkeyle masayı devirdiğini ya da kardeşinin evden kovulduğunu gören bir çocuğun da duygusal istismara uğramış olduğunu belirtir (s.68). O’Hagan (2006) ise duygusal istismar ve psikolojik istismarı birbirinden farklı olarak ele almış, ancak her ikisinin de sürekli ve tekrarlayan uygunsuz davranışlar içerdiğini ileri sürmüştür. Yazarın bahsini ettiğini farklılıklar aşağıdaki tabloda sunulmuştur (s.46-55):

Tablo 2.1. Duygusal İstismar ve Psikolojik İstismar

Duygusal İstismar	Psikolojik İstismar
Duygusal gelişimi engeller. Çocuğun farklı duyguları hissetme, bunları ifade etme, düzenleme ve kontrol etme yeteneği kazanmasını geciktirir.	Çocuğun zihinsel yeti ve süreçlerini (zekâ, hafıza, tanıma, imgeleme, dikkat, algılama vb.) engeller.
Bebeklerde konuşma gelişimin başlamasını engeller.	Çocuğun yaratıcılığına ve gelişimsel potansiyeline ya zarar verir ya da önemli ölçüde azaltır.
Çocuğun akademik, sosyal ve kültürel gelişimini engeller.	Çocuğun sosyal olma isteğini azaltır.
Çocuğun yetişkinlikte kuracağı ilişkileri olumsuz yönde etkiler.	Ahlak gelişimini olumsuz yönde etkiler ve uzun vadede çocuğun ahlaki muhakeme ve çıkarımlarını şekillendirir.
Çocuğun gelecekteki kariyer beklentilerini olumsuz yönde etkiler.	Çocuğun kendine güven duymasını ve çevresini etkileme kapasitesinin gelişmesini engeller.

2.4.2.4 Ekonomik İstismar

Ekonomik istismarı bir anlamda çocuk işçiliğini, çoğunlukla çocuğun, çocukluğunu yaşamasına engel olan, potansiyelini eksiltten, çocuğu bilişsel ve fiziksel gelişimi açısından zararlı işlerde düşük ücret ile çalıştırılması olarak tanımlamak mümkündür (Aydın, 2018). Çocuk işçiliği bu tanım kapsamında; çocuk için bilişsel, fiziksel, sosyal ya da ahlaki açıdan tehlikeli ve zararlı işleri, eğitim-öğretim hayatını aksatması veya engel olması, çocuğun ağır işleri okuluyla birlikte yürütmesini içermektedir. Ayrıca bu durum, Anayasa'nın 18. maddesinde düzenlenen "zorla çalıştırma yasağı"nın da ihlali anlamına gelmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Ana babanın çocuk üzerinden para kazanmasını sağlayan yapıda, aslında çocuğun çalıştırılması durumu da söz konudur. Çocukların zorla çalıştırılması hem ulusal hem uluslararası mevzuatta düzenlenmiştir. BMÇHS m. 32'de çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkı olduğu belirtilmiştir. Çocuğun bu korunma hakkını kullanması için de taraf

devletlerin yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alması gerektiği kayda alınmıştır. Konu ulusal mevzuat bakımından ele alındığında ise Anayasa hükmü yanında 4857 sayılı İş Kanunu da devreye girmektedir. İş Kanunu'nun 71. maddesine 14 göre, on beş yaşından küçük çocuklar çalıştırılmaz. Hükümde, çocukların istihdamına mutlak yasak koymanın imkânsızlığı gerçeğini yok sayamayan hukuk düzeni, hiç olmazsa çocuklara yönelik yaş sınırı veya iş şartlarının düzeltilmesi gibi hükümlerle çocukların çalıştırılması meselesini belirli istisnalar dâhilinde ele almaktadır (Bakırcı, 2004, s.216). Ancak şurası açıktır ki hangi şartta çalıştırılırsa çalıştırılsın, çocukların iş gücünün sömürülmesi, eğitimlerine engel olmakta, fiziksel, ruhsal, toplumsal ve ahlaki gelişimlerine de zarar vermektedir (Akyüz, 2000, s.516; Serozan, 2005, s.304). Araştırmada görüldüğü üzere çocukların sosyal medyanın metası haline getirilmesi, teşhir ve reklam malzemesi yapılması çocukların ahlaki, toplumsal, ruhsal gelişimlerine de zarar verebilmektedir. Bu alan, hukuk dünyasının henüz tam manasıyla düzenleme altına aldığı bir alan olmadığından, İş Kanunu'ndaki koruyucu hükümlerin, sosyal medya aracılığıyla çalıştırılan çocuklara nasıl uygulanacağına dair şimdilik bir gelişme bulunmamaktadır.

2.4.2.5 Dijital İstismar

Dijital istismar, sosyal ağlar, metin mesajları ya da diğer teknolojiler aracılığıyla çevrimiçi meydana gelen bir tür zorbalık ya da rahatsız eden davranışa denilmektedir (Powell ve Henry, 2017; Tompson, Benz ve Agiesta, 2013). Bu davranışlar başka bir kişi hakkında, izin almaksızın özel bilgileri ifşa eden ahlaksız ya da tehditkâr mesajlar göndermeyi ya da yayınlamayı içeren her şeyi ifade etmektedir (Agiesta, Benz ve Tompson, 2013). Aloosi'nin (2017) çalışmasına göre aile içi şiddet bağlamında, dijital istismar bir diğer ismi ile siber zorbalık kavramı, zorbanın mevcut ya da önceki partnerini dijital teknoloji yoluyla tekrarlayan tacizi şeklinde belirtilmektedir. Bu istismar fiziksel, cinsel, duygusal ve maddi istismarı içeren farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Ayrıca aile içi şiddet, sadece yakın partner kurbanları değil, onların çocuklarını da önemli ölçüde etkilemektedir. Dijital istismara doğrudan veya belirtildiği gibi dolaylı olarak maruz kalan çocuklar, çeşitli şekillerde tepki vermekte, yardım için ailelerine başvurmakta ve ebeveynlerine söylemenin durumu iyileştirdiğini ifade etmektedirler. Araştırmaya göre, 2013 yılında gençlerin %44'ü, dijital istismar durumlarına yanıt olarak

ailelerinden yardım aradıklarını bildirmektedir; bu oran ise 2011 tarihli çalışmada bulunan %35'ten 9 puan yükselmiştir. Özellikle ebeveynlerinden yardım isteyenlerin %66'sı durumu daha iyi hale getirdiğini söylemektedir (Agiesta vd., 2013).

Çevrimiçi kandırılma bir yetişkinin, siber teknolojiyi kullanarak onu sömürmek için bir reşit olmayanın güvenini kazandığı süreci ifade etmektedir (Lorenzo-Dus ve Izura, 2017; Wachs, Wolf ve Pan, 2012). Genellikle, gelecekte cinsel istismar olasılığını artıran erotik görüntüler veya çevrimiçi çıplak görüntüler gibi uygunsuz cinsel davranışlarla başlayabilmektedir (Allegro, Hutton, Löof, Sheath ve Quayle, 2014). Whittle, Hamilton-Giachritsis ve Beech'e (2014) göre, çocuk istismarının gerçekleştiği durumlara bir yenisi eklenmiş ve özellikle çocuğa gizlilik içerisinde ulaşmayı hedef alan kişiler, çevrimiçi arkadaş adını almışlardır. Çevrimiçi kandırılma hem fiziksel hem de psikolojik boyutta meydana gelebilir ve çocuğu cinsel bir eylemin (cinsel içerikli konuşma, fotoğraf/video gönderme ve isteme, siber-seks vb.) içerisine çekebilir (Jeglic, Kaylor ve Winters, 2017).

Çocukları çevrimiçi kandırılmaya ikna etmeye çalışan kişilerin özelliklerine bakıldığında; özellikle suçlarını normalleştirmeye çalıştıkları ve yanlış anlaşıldıklarını iddia ederek mağdur ettikleri bireylere “genç arkadaş”, suçlu yerine de kendilerine “erkek sever”, “çocuk sever”, “kız sever” ifadelerini kullanmaktadırlar (Gottschalk, 2010). Bu suçluların genelde erkek oldukları, 21-56 yaş aralığında oldukları ve genellikle de 11-15 yaş aralığına sahip kız çocukları ile iletişime geçtikleri bilgileri literatürde mevcuttur (Briggs, Simon ve Simonsen, 2011; de Santisteban, Del Hoyo, Alcázar-Córcoles ve Gámez-Guadix, 2018; Kloess, Hamilton-Giachritsis ve Beech, 2019; Quayle, Allegro, Hutton ve Sheath, 2014). Ayrıca bu suçluların çevrimdışı suçlulara oranla daha yüksek sosyoekonomik ve eğitim düzeyine sahiptiler (Binder, Hirschtritt ve Tucker, 2019). Depresyon, stres, yalnızlık faktörlerini hayatlarında yaşadıkları sosyal bağ kurmada zorluk çektikleri, sosyal ilişki kurmaktan kaçındıkları görülmek ile birlikte olumsuz duygularla baş etme yolu olarak da internet ortamını cinsel tatmin amaçlı kullandıkları ve kendi davranışlarını bağımlılık olarak gördükleri bildirilmektedir (Briggs vd., 2011; Morgan ve Lambie, 2019; Whittle ve Hamilton-Giachritsis, 2017).

Çocuklar yaşadıkları istismarı ailelerinden saklama eğiliminde bulunabilir. Bunun başlıca sebepleri; kabul görmeme korkusu (Şimşek, Uysal, Gençoğlan ve Bez, 2013, s.45), istismara uğradığının farkına varamaması, ailesine zarar gelmesinden korkması, çeşitli hediyeler ile kandırılması, istismarı açıklarsa kendisine zarar gelmesinden korkması olarak sıralanabilir (Çalışkan, 2019). Aileler ise istismarı çocuğa tam olarak inanmamaktan ve çevrelerine karşı rezil olacaklarından korkmalarından dolayı saklayabilirler (Aktepe, Göker, Hesapçioğlu ve Kandil, 2010).

Çocukları çevrimiçi kandırılmadan korumak için; öncelikle erken yaşta cinsel eğitimin verilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca çocuğun kendine ait görüntüleri başkasına göndermemesi konusunda bilinçlendirilmelidir. Sosyal medyanın güvenli kullanımı konusunda aileler ve çocukların bilinçlendirilmesinin yanı sıra kullanılan teknolojik araçlara güvenlik için çeşitli programların yüklenmesi faydalı olabilmektedir. Çocuklara ailelerinden bir şey saklamamaları gerektiği, özellikle de kendilerinden görüntü isteyen kişiler olursa bunu mutlaka ailelerine söylemeleri gerektiği konusunda bilinçlendirilmelidir. Çocuğun uyuduğu odada telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik araçlar bulundurulmamalıdır (Aytekin ve Özdemir, 2020). Çocukları sosyal medyada korumak sadece çocukların görevi değildir. Ebeveynlerin çocuklarının görüntülerini sosyal medyada paylaşırken sorumlulukları bulunmaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışılan grup, örneklemin nasıl oluşturulduğu, veri toplama araçlarının neler olduğu, verilerin nasıl analiz edildiği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma ebeveynlerin sosyal medyada paylaştıkları çocuklarının fotoğraflarının incelenmesini temel alan betimsel bir araştırmadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, insanların davranışlarını, tutumlarını, görüşlerini daha detaylı bir yaklaşım tarzıyla betimlemeyi, yorumlamayı hedefler. Dolayısıyla derinlemesine inceleme fırsatı sunan bir araştırmadır (Kıral, 2020). Araştırılan olay, olgu veya kişilerin sayısı, ortalaması ölçülebilen özellikleri olması yerine, daha çok “nasıl, niçin” gibi sorularla detaylı olarak anlamaya, ortaya çıkarmaya dönük olan araştırmalardır (Denzin ve Lincoln, 1998).

Betimleme, araştırmada toplanmış olan verilerin, araştırmada sunulan probleme ilişkin neleri söylediği ve hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Burada “Ne” sorusuna yanıt bulunmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Nitel araştırmanın bir türü olan betimsel (descriptive) araştırmalar ise, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamayı amaçlar. Eğitim alanındaki araştırmalarda en sıklıkla kullanılan yöntem tarama yöntemidir. Bunun nedeni yapılan araştırmalar kişilerin, grupların ya da bazen fiziksel ortamların (okul, sağlık kuruluşu gibi) özelliklerini (ilgi, yetenek, yapılan tercihler, davranışlar vb) özetlemesidir (Büyüköztürk, 2011).

Betimsel araştırmalarda, bazı önemli noktalar vardır. Öncelikle araştırmanın incelendiği mevcut ortam bozulmaz, farklı bir ortam oluşturulmaya çalışılmaz. Tarama yöntemi de aynı zamanda betimsel bir yöntemi ifade eder (Kaptan, 1998). Örnekleme çalışıp evren hakkında anketler aracılığı ile çıkarımlar yapmaya yarar (Çepni, 2010). Yıldırım ve Şimşek, (2013) göre betimsel analiz dört aşamalıdır. Birinci aşamada analiz için bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenlenip sunulacağı belirlenir. Daha sonra ise tematik çerçeveye göre veriler işlenir. Öncesinde oluşturulan çerçeveye göre elde edilmiş olan veriler okunur, düzenlenir. Üçüncü aşamada ise bulgular tanımlanır ve gerekli

olan noktalarda alıntılar verilir. Kolay anlaşılır olunmasına ve gereksiz tekrarlardan uzak kalınmasına dikkat edilmelidir. Son olarak ise bulgular yorumlanır. Bulguların açıklanıp, ilişkilendirilip, anlamlandırılması bu aşamada yer almaktadır. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkisinin açıklanıp, gerekiyorsa farklı olgular arasında karşılaştırma yapılması araştırmacının yorumunun daha nitelikli bir hal almasını sağlar.

Doküman analizi yönteminde “Doküman” kelimesinin Türk Dil Kurumu’na (2021) göre “belge”; Oxford Sözlüğünde (2021) bir şey hakkında bilgi veren, bir şeyin kanıtını, kanıtı olabilecek bir resmi, kitap, kağıt ve elektronik belge olarak tanımı yapılmaktadır. Alan yazında karşımıza “Doküman Analizi” olarak çıkmaktadır. Yazılı olan belgeleri sistematik olarak ve titizlikle analiz etmek için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Bu analiz yöntemi tüm belgeler için kullanılabilir. Nitel araştırmaların diğer yöntemleri gibi doküman analizi de araştırma yapılan konu hakkında anlayış oluşturmak, anlam çıkarmak, ampirik bilgiler geliştirmek için var olan verilerin detaylı olarak incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin ve Strauss, 2008). Araştırmaya dahil edilen dokümanlar, araştırmasının müdahalesi olmadan kaydedilen resimleri ve metinleri içermektedir (Kıral, 2020). Kullanılabilecek doküman çeşitleri; fotoğraf albümleri, davetiyeleri toplantı tutanakları, mektuplar, sanat eserleri, gazeteler, çizelgeler, not defterleri, reklamlar, katılım kayıtları, Tv senaryoları, günlükler vb. olabilmektedir (Labuschagne, 2003).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmada ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, daha önce belirlenerek birçok ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılmasıdır. Ölçütler araştırmayı yapan araştırmacı tarafından oluşturulur veya daha önceden hazırlanmış olan ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2016). Başka bir tanıma göre ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş olan bir takım ölçüt/ölçütleri karşılayan bütün durumlarla çalışma yöntemi. Bu ölçütler araştırmacı tarafından da belirlenebilir veya önceden hali hazırda bulunan bir ölçüt listesi de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmanın çalışma grubunu çocuklarının fotoğrafını sosyal medyada paylaşan ve kendilerini micro-ünlü anne olarak değerlendiren anneler oluşturmaktadır. Annelerin araştırmaya dahil edilme ve hariç bırakılma ölçütleri

belirlenmiştir. Dahil edilme ölçütleri; incelenen Instagram hesabının anneye ait olması, annenin Instagram’da paylaştıklarının herkese açık olması, annenin çocuğunu Instagram’da paylaşarak ünlü veya ünlü olmaya çalışıyor olması şeklindedir. Hariç bırakılma ölçütleri ise ebeveynlerin ortak kullandıkları Instagram hesapları, çocuklar adına açılan Instagram hesapları, hâlihazırda yazar, yazar oyuncu ya da müzisyen olan Instagram kullanıcıları şeklindedir.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü verilerin doyunluğa ulaşım ulaşmaması ile belirlenmektedir yani araştırma yeterli sayıda örneklem ile konunun etkili bir şekilde ortaya konmasıyla gösterilir. Nitel araştırmalarda, uygun örneklem büyüklüğü netleştirilmeden önce veri doyunluğunun sağlandığı yapılmış olan benzer çalışmalar incelenir. Bu çalışmalarda kullanılan örneklem büyüklüğü değerlendirmeye alınır. Araştırmacı gözlem ya da görüşme yapacaksa yapılan çalışmalardaki gözlem, görüşme sayısı ve görüşme süreleri baz alınabilir (Leech ve Onwuegbuzie, 2007, akt. Başkale, 2016). Yukarıda belirtilen örneklem büyüklüğü belirleme kriterleri dikkate alınarak araştırmada katılımcılar belirlenmiştir. Belirli bir katılımcı sonrası verilerin kendini tekrar ettiğinin anlaşılması ile veri doyunluğuna ulaşıldığı düşünülmüş ve 25 katılımcı sonrası doküman analizi sonlandırılmıştır.

Bu kriterler doğrultusunda Instagram’da arama yerine “Instagram anneleri, Instamom” gibi kelimelerle annelerin sayfaları takibe alınıp, listesi yapılmış ve en çok takipçisi olan anneden başlayarak anneler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu annelerin 14 Şubat 2020 tarihinden geriye doğru 100 paylaşımları incelenmiştir. Annelerin aynı anda birden fazla fotoğraf paylaşımları nedeniyle paylaşım sayısı her anne için 100’ün üzerinde olmuştur. Bu noktada her annenin minimum 100 olmak üzere toplamda 3398 fotoğrafı incelenmiştir. Tablo 3.1 çalışma grubuna dahil edilen annelere dair demografik bilgileri göstermektedir.

Tablo 3.1. Instagram Annelerine Ait Bilgi ve Analiz Tablosu

Anneler/ Sorular	Annenin yaş ortalaması?	Annenin çalışma durumu?	Kaç çocuğa sahip?	Medeni Durum	Yaşadığı yer?	Eğitim	Meslek/İş	Takip isteğini otomatik mi kabul etti?	Anne çocuğunun resimlerini paylaşarak mı ünlü olmuş?
A1	30-35	H.	2	Evli	İstanbul	Lisans	Reklamcılık /Blogger	E	E
A2	40	E.	1	Evli	İstanbul	Lisans	Yazar ve İşletmeci	E	E
A3	35-40	H.	1	Evli	Ankara	Lisans	Blogger	E	E
A4	33	E.	1	Bekar	İzmir?	Lisans	Yazar	E	E
A5	31	H.	1	Evli	Eskişehir?	Lise	Blogger	E	E
A6	34	H.	3	Evli			Blogger	E	E
A7	35-40	H.	1	Evli	Ankara	Lisans	Influencer	E	E
A8	35-40	H.	2	Evli	Ankara		Dgital içerik üreticisi	E	E
A9	35	H.	2	Evli	İstanbul	Lisans	Yazılımcı Web tasarımcısı	E	E
A10	36	H.	2	Evli	Amerika	Lisans	Blogger	E	E
A11	28	H.	2	Evli	Ankara	Lisans	İngilizce Öğretmeni	E	E
A12	30-35	H.	1	Bekar	İstanbul	Lisans	Influencer	E	E
A13	30-35	H.	1	Evli	İstanbul	Lisans	Influencer E-ticaret yöneticisi	E	E
A14	30-35	E.	1	Evli	İstanbul	Lisans	Öğretmen	E	E
A15	35-40	E.	2	Evli				E	E
A16	37	H.	2	Evli	Nevşehir	Lisans	Çocuk Gelişimi Uzmanı	E	E
A17	39	E.	1	Evli	İstanbul	Y. Lisans	Yoga Eğitmeni	E	E
A18	40	E.	1	Evli	Ankara	Doktora	Doçent	E	E
A19	40	E.	2	Evli	İstanbul	Lise	BlogYazarı (posta gazetesi)	E	E
A20	33	E.	1	Evli	İstanbul	Lisans	İşletme Mezunu	E	E
A21	35-40	H.	1	Evli	İstanbul	?	?	E	E
A22	33	E.	1	Evli	İstanbul	Lisans	Blog yazarı ve tiyatrocu	E	E
A23	33	E.	1	Evli	Tekirdağ	Lisans	Matematik Öğretmeni /blogger	E	E
A24	35-40	E.	1	Evli	Gaziantep	Y. Lisans	Psikolojik Danışman	E	E
A25	30-35	H.	1	Evli	İstanbul	Lisans	Blogger	E	E

Tablo 3.1' incelendiğinde;

Araştırmaya dâhil edilen annelerin yaşları 30-40 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları otuzbeştir. Annelerin yaklaşık olarak yarısı (%56) çalışırken yarısı (%44) çalışmamaktadır. Annelerin çocuk sayısı bir ile üç arasında değişmektedir. Tek çocuğu olan anne sayısı onaltı (%64), iki çocuğu olan anne sayısı sekiz (%32) ve üç çocuğu olan anne sayısı birdir (%4). Annelerin medeni durumuna bakıldığında üç anne (%92) bekâr, yirmi üç anne (%92) evlidir. Yaşadıkları iller incelendiğinde yirm iki annenin (%88) büyükşehirde bir annenin (%4) yurtdışında yaşadığı görülmektedir. İki (%8) annenin hangi ilde yaşadığı bilinmemektedir. Bir annenin yaşadığı yer tespit edilememiştir. İki anne lise mezunu, on dokuz anne lisans ve lisansüstü mezunudur. Dört annenin eğitim durumu tespit edilememiştir. Meslek/İş konusunda da en sık rastlanılan tanım Blogger ve Influencer'dır. Aralarında Psikolojik Danışman, Akademisyen, Öğretmen, İşletmeci, Reklamcı, Yoga Eğitmeni, Yazılım ve Web Tasarımcısı da bulunmaktadır. Annelerin yirmi beşi (%100) Instagram üzerinden takip isteğini otomatik kabul etmiştir. Yine yirmi beşi (%100) çocuklarını paylaşarak, çocukları aracılığı ile micro-ünlü olmuş veya olmaya çalışmaktadır. Bu, annelerin hesaplarında ilk paylaştıkları gönderilerden, hesaplarının açıklama kısımlarından, sürekli paylaştıkları fotoğraf ve videolardan anlaşılabilir. Ayrıca annelerin isimleri Google'dan araştırıldığında çocuklarını paylaşarak ünlü oldukları görülmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından bir doküman analizi formu geliştirilmiştir. Toplamda 25 sorudan oluşan formda ebeveynlere, çocuğa, fotoğrafa veya videoya yönelik sorular mevcuttur. Soruların olduğu form ekte yer almaktadır (EK-1).

3.4 Veri Toplama Süreci

Instagram annelerinin fotoğraflarının incelenmesinden önce, fotoğraflarda nelerin inceleneceği ile ilgili sorular hazırlanmış ve bir Excel dosyası oluşturulmuştur. Annelerin hesabı incelenmek üzere Instagram üzerinden takibe alınmıştır. Ardından incelenmek üzere takibe alınan tüm annelere kod verilmiştir. Bu kodlar: Anne1, Anne2..... Anne25 şeklindedir. Hangi tarihten geriye doğru kaç paylaşımın inceleneceği belirlenerek 14.02.2020 tarihinden geriye doğru

fotoğrafta çocuğun olduğu 100 paylaşımın incelenmesi kararlaştırılmıştır. Önceden annelerin sosyal medya hesaplarında yeterince paylaşım yapıp yapılamadığı incelenmiştir. Ayrıca annelerin hesaplarını kapatma veya fotoğrafı kaldırma ihtimaline karşılık fotoğrafın ekran görüntüsü alınmıştır.

Verilerin toplanmasına 14.02.2020 tarihinde başlanmıştır. Analiz edilen fotoğraflar, her analiz yapıldığında annenin fotoğrafı kaldırma ihtimaline karşı ekran görüntüsü alınarak kaydedilmiştir. Ayrıca incelemeye çocuğun olduğu, çocuk ile ilgili paylaşılan videolar da dahil edilmiştir. Ekran görüntüsü alınan fotoğraflara da karışıklık olamaması adına kodlar verilmiştir. Örneğin; Anne1 kodlu hesabın 1. incelenen paylaşımı Anne1-1 şeklinde isimlendirilmiştir. Ancak bazı paylaşımlar çoklu fotoğraf ve video içermiştir. Bu sebeple çoklu paylaşım kodlarına Anne1-2a, Anne1-2b kodları verilmiştir. Veri toplama süreci tamamlandığında, veriler Excel tablosuna işlenmiştir. Daha sonra her bir anne ve her bir paylaşım incelenmiş ve öne çıkan kategoriler ve temalar belirlenmiştir. Ayrıca anneye ait bilgiler, çocuğa ait bilgiler, Instagram hesabına ait bilgiler olmak üzere 3 adet tablo oluşturulmuştur. Tüm bunlar oluşturulduktan sonra ise örnek fotoğraflar da içeriğe eklenerek Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında akademisyen olarak çalışan 3 uzmana gönderilerek uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda temalar elde edilmiştir.

3.4.1 Etik

Araştırmada öncelikle Ordu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik izinler alınmıştır (EK2: Karar Tarihi: 23.06.2020 / Karar No: 2020-54). Bunun dışında annelerin Instagram hesapları herkese açık olduğu için araştırmaya dâhil edilen annelerden herhangi bir izin alınmamıştır. Araştırmada çocuğun ya da ebeveynin kişisel hiçbir bilgisi ya da fotoğrafı paylaşılmamıştır. Ayrıca doküman analizi yöntemi hâlihazırda mevcut dokümanlar üzerinden yürütüldüğü için, kişiler ve örnekleme oluşturan katılımcılar arasında doğrudan bir etkileşim bulunmamaktadır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak adına, araştırmaya katılan annelerden seçilmiş bazı fotoğraflar (çocuğun yüzü gizlenerek) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında bir uzmana gönderilmiş ve güvenirliliğin sağlanabilmesi için fotoğraflar başka bir uzman tarafından da analiz edilmiştir. Uzmanlardan elde edilen temalar ile araştırmacının elde ettiği temalar

karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, yapılan analizinin kabul edilebilir olduğu belirlenmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmalarda verilerin analizi kısmında “Neden?” ve “Nasıl?” sorularına yanıt aranır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada verilerin analizi yapılırken öncelikle araştırma formu için oluşturulan soruların yanıtları incelenmiştir. Ardından kavramsal olarak kodlama yani sınıflama yoluyla temalar oluşturulmuştur. Temalar arasında da anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiş ve ilişkiler Neden ve Nasıl soruları ile ortaya çıkarılmıştır.

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallar çerçevesinde, birçok kelimedenden oluşan metinleri kategorilere çevrilmesini sağlayan, sistematik ve tekrar edilebilen yönteme denir (Stemler, 2001). Bir başka tanıma göre ise, deneysel bir tabana sahip olan, süreç içinde ayrıntılara inerek anlatan, sonuç olarak ise çıkarsama yapmayı ve tahminde bulunmayı hedefleyen bir yöntemdir (Krippendorff, 2004). İçerik analizinin sağladığı olanak ise büyük hacimdeki verilerin sistemli bir şekilde elenerek sadeleşmesine olanak sağlıyor olmasıdır (Stemler, 2001).

Veri analizi sürecinde mevcut bazı riskler nedeniyle önlemler alınmıştır. Bu risklerden biri annenin inceleme esnasında hesabını kapatma olasılığıdır. Bu sebeple araştırmada yedek katılımcılar belirlenmiştir. Bir diğer risk annenin paylaştığı fotoğrafı kaldırmasıdır. Bu risk için de paylaşılan fotoğrafların ekran görüntülerin alınarak kaydedilmesi sağlanmıştır. Kaydedilen tüm fotoğraflarda çocuğun yüzü emoji ya da filtreleme yöntemi ile kapatılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular demografik bulgular ve nitel bulgular diye ikiye ayrılmaktadır.

Tablo 4.1. Instagram Annelerinin Sayfa Bilgilerine Ait Analiz Tablosu

Annenin Sayfası/ Sorular	1. Anne Mavi tik almış mı?	2. Takipçi sayısı	3. Takip ettiği kişi sayısı	4. Sayfada iletişim kurulacak bir adres, mail, telefon var mı?	5. Anne kendisini sayfanın başlığında hangi terimler ile açıklamış?	6. Hesap ismi anne ve çocuğunun ismi ile mi açılmış?	Sayfanın girişinde ticari amaç veya tanıtım maksatlı açılmış bir hesaba yönlendirme linki var mı?
S1	H	149B	679	Yok	Lifestyle, mom blogger	H	E
S2	E	316B	1008	Var	Tanınmış kişi	E	E
S3	H	107B	286	Var	Influencer	H	E
S4	E	682B	1422	Var	Yazar	H	E
S5	H	502B	471	Var	Blog yazarı- influencer	H	E
S6	H	335B	816	Var	Blog yazarı	H	H
S7	H	316B	341	Var	Influencer	E	H
S8	H	172B	854	Var	Dijital içerik üretici	H	E
S9	H	108B	739	Var	Yazar	H	E
S10	H	131B	842	Var	Dijital içerik üretici	H	E
S11	H	368B	979	Var	Makyaj yemek canım ne paylaşmak isterse	H	E
S12	E	533B	535	Var	I am me	H	E
S13		196B	2232	Var	Influencer	E	E
S14	H	98.1B	422	Var	-	H	E
S15	H	79.1B	240	Var	Kişisel blog	H	H
S16	E	428B	939	Var	-	H	H
S17	H	169B	1010	Var	Hamile anne bebek	H	E
S18	E	1.3M	344	Var	Akademisyen	H	E
S19	H	320B	829	Var	Blog yazarı	H	E
S20	H	211B	635	Var	Dijital içerik üretici	H	E
S21	H	10B	2600	Yok	Anne kız	H	E
S22	H	127B	1318	Var	Actress	H	E
S23	H	126B	980	Var	Yazar	H	E
S24	H	134B	834	Var	Bilim insanı	H	E
S25	H	11,4B	1192	Var	İnternet siteleri ve bloglar	H	E

Tablo 4.1 incelendiğinde;

Annelerin beşinin (%20) Instagram sayfası doğrulanmış bir hesaba ait yani orijinal, otantik, takipçilerin etkileşiminin çok olduğu, kısaca mavi tik alabilmiş hesaplarken yirmi hesap (%80) mavi tik almamış hesaplardır. Annelerin Instagram'da takipçi sayıları incelendiğinde ise; 10 bin ile 1.3 milyon arasında değiştiği görülmektedir. Tüm annelerin ortalama takipçi sayısı ve annelerin Instagram'da takip ettiği hesap sayısı incelendiğinde ise; sayılar takipçi sayılarından çok farklıdır. Annelerin takip ettikleri hesaplar 286- 2600 arasında değişmektedir. Yirmi beş annenin ortalama takip ettiği kişi sayısı ise 901,64'tür. İncelenen yirmi beş annenin de Instagram sayfalarında onlarla iletişim kurulacak bir mail, adres veya telefon bulunmaktadır. Annelerin hesap isimlerine bakıldığında, üç hesabın (%12) çocuk ve annenin ismi ile açıldığı; yirmi iki hesabın (%88) ise anne veya farklı bir kullanıcı adı ile açıldığı görülmektedir. Annelerin sayfaları açıldığında yirmi annenin (%80) profil bilgilerinin olduğu kısımda ticari maksat veya tanıtım amaçlı açılmış bir hesaba yönlendirme linki bulunmaktadır. Profillerin beşinde (%20) ise böyle bir link bulunmamaktadır.

Tablo 4.2. Instagram Annelerinin Çocuklarına Ait Bilgi ve Analiz Tablosu

Çocuk/Sorular	1. Çocuğun yaş ortalaması	2. Çocuğun ya da çocukların cinsiyetleri	3. Kardeş sayısı	4. 14 Şubat 2020 tarihinden geriye doğru analiz edilen fotoğraflarda çocuğun paylaşılma oranı
Ç1	6-7 ve 5-6 yaşlarında	Erkek	2	%31
Ç2	6-7 Yaşlar	Kız	-	%70
Ç3	5-6 Yaşlar	Erkek	-	%41
Ç4	3-4 Yaşlar	Erkek	-	%54
Ç5	3-4 Yaşlar	Erkek	-	%43
Ç6	Bebek, 5-6 ve 17 yaşlar	Erkek	3	%73
Ç7	4-5 yaşlar	Kız	-	%84
Ç8	2-3 yaşlarında kız, 5-6 yaşlarında erkek	Kız ve Erkek	2	%88
Ç9	2-3 ve 5-6 yaşlarında kız	Kız	2	%90
Ç10	7-8 yaşlarında kız ve 3-4 yaşlarında erkek	Kız ve Erkek	2	%57
Ç11	Bebek ve 3-4 yaşlarında kız	Kız ve Erkek	2	%48
Ç12	5-6 yaşlarında	Kız	-	%27
Ç13	5-6 yaşlarında	Kız	-	%91
Ç14	3 -4 yaşlarında	Kız	-	%67
Ç15	4 -5 yaşlarında erkek ve 2-3 yaşlarında kız	Kız ve Erkek	2	%89
Ç16	5-6 ve 3-4 yaşlarında kız	Kız	2	%36
Ç17	6 -7 yaşlarında	Kız	-	%43
Ç18	6-7 yaşlarında	Erkek	-	%38
Ç19	8 -9 yaşlarında kız ve 7 -8 yaşlarında erkek	Kız ve Erkek	2	%56
Ç20	6-7 yaşlarında	Kız	-	%46
Ç21	1 yaşlarında	Kız	-	%93
Ç22	1 yaşlarında	Kız	-	%85
Ç23	4-5 yaşlarında	Kız	-	%91
Ç24	6-7 yaşlarında	Kız	-	%66
Ç25	3-4 yaşlarında	Kız	-	%88

Tablo 4.2 incelendiğinde;

Analizler esnasında gizlilik esasına uyularak annelerin her birine kod verilmiştir. Örneğin; 1. İncelenen anneye Annel yazılmıştır. Tabloda da Annel'in çocuğuna ait kod: Ç1'dir. Çocukların yaşlarına bakıldığında bebeklikten on yedi yaşına kadar uzanan bir yelpaze görülmektedir. Çocukların cinsiyetlerine bakıldığında; incelenen otuzbeş çocuğun on dördünün (%40) erkek, yirmi birinin (%60) kız çocuğu olduğu görülmektedir. Çocukların kardeş sayılarına bakıldığında; onaltısı (%64) bir kardeş; sekizi (%32) iki kardeş, biri (%4) üç kardeştir. İncelenen 100 paylaşımda çocuğun paylaşılma oranı %27 ile %93 arasında değişmektedir.

4.1 Nitel Bulgular

Araştırmada elde edilen temalar Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Üst tema, tema ve alt temalar

Üst Tema	Tema	Alt Tema
Çocuğa yönelik tehditler	Çocuğun doğmadan varoluşu	
	Çocuğun Duygusal İstismarı	
	Çocuğun Ekonomik İstismarı	Micro-Ünlü Çocuklar
		Çocuğun fotoğrafı üzerinden çekiliş yapılması
	Çocuğun Cinsel İstismara Açık Hale Getirilmesi	Cinsel Çağrışım İçeren Görseller
		Çıplaklık İçeren Görseller
		Yatak Odası Fotoğrafları
Annenin sharenting davranışının nedenleri		Çocuğu Dudaktan Öpme
		Yetişkin Giyim Tarzı
	Gerçek Hayat Tehditleri	
	Uygunsuz Etiket Kullanımı	
	Dijital Narsizm	
	Sosyal Statü Kazanma	
	Duygu Düşünceleri İfade Etme Aracı	

4.1.1 Tema 1: Çocuğun Doğmadan Varoluşu

Araştırmanın ilk teması *çocuğun doğmadan varoluşu* temasıdır. Bu temayı oluşturan kodlar arasında annelerin hamile kaldıklarını öğrendikleri andan itibaren paylaştıkları çocuklarına ait ultrason görüntüleri, kalp sesi videoları, hamilelik süreçlerine ait fotoğraflar bulunmaktadır. Anne karnında iken çocuk sosyal medyada var olmaktadır. Ultrason fotoğrafları, anne karnındaki fotoğrafların yanı sıra aynı zamanda çocuk doğmadan çocuk adına açılan ve çocuğun ağzından yazıların ve fotoğrafların paylaşıldığı sosyal medya hesapları da bulunmaktadır. On dört annenin çocuğunun daha doğmadan var olduğu görülmüştür. Bu annelerin paylaşım örneklerine bakıldığında dokuz tane annenin ilk on paylaşımı arasında ultrason fotoğrafı, on yedi tane annenin çocuğuna ait isimle açılan başka bir hesap bulunmaktadır.

4.1.2 Tema 2: Çocuğun Duygusal İstismarı

Araştırmada elde edilen ikinci tema ise *duygusal istismar* temasıdır. Bu temayı bir araya getiren kodlar arasında annelerin çocuklarını mutlu hallerini paylaşımlarının yanı sıra üzgün, şaşkın, mutsuz ve ağlarken de paylaşımları bulunmaktadır. Bu paylaşımlarda aynı zamanda anneler çocuklarının ağlayan resim veya videolarına onlarla ilgili komik olacağını düşündükleri açıklamalar da yapmaktadırlar. Bu tema çocuğun görüntüsünün yanı sıra yapılan açıklamalarla, fotoğraf üzerine yapılan etiketlerle de desteklenmektedir. Bu temada en çok dikkat çeken ise çocuğun internet ortamında utandırılmasıdır. Araştırmada annelerin 24'ünün çocuklarının üzgün, kızgın, mutsuz olduğu zamanları başkaları ile paylaştığı görseller tespit edilmiştir. Örneğin, annelerin paylaşmış olduğu bazı görsellerde çocuk ağlamaktadır.

4.1.3 Tema 3: Çocuğun Ekonomik İstismarı

Araştırmada elde edilen üçüncü tema ise *çocuğun ekonomik istismarı* temasıdır. Bu temayı bir araya getiren kodlar arasında annelerin çocuklarının fotoğrafları ve videolarında çeşitli markaları etiketleyerek ve markaların reklamlarını gerçekleştirerek, kendi tanınırlıklarını arttırmaya çalıştıkları bulunmaktadır. Aynı zamanda anneler bu paylaşımlarında çeşitli çekiliş kampanyaları da gerçekleştirmektedir. Çocuk üzerinden maddi gelirin elde edildiği paylaşımlar çocuğun ekonomik istismarı olarak değerlendirilmektedir. Bu alt

temaya ait iki alt tema bulunmaktadır. Annelerin yirmi beşinin hesabında çocuk üzerinden ürün reklamı yapıldığı, yirmi beş annenin çocukla ilişkili materyalleri çocuğun görsellerine etiketlediği görülmüştür.

4.1.3.1 Altı Tema 1: Micro-Ünlü Çocuklar

Mikro-ünlü çocuklar ise annelerin Instagram adreslerinin profil açıklamalarından, ünlü markaların etiketlerinin yapıldığı fotoğraf ve videolardan, ünlü markaların kıyafetlerinin görsellerinden ve markaların isimlerinin olduğu görsellerden elde edilmiştir. Yirmüç annenin çocuğunun micro-ünlü olduğu görülmüştür. Çocukların on yedisinin kendine ait sosyal medya sayfası bulunmakta, dört çocuk bazı firmaların reklam katologlarında mankenlik yapmaktadır. Mankenlik yapan çocukların hepsinin Instagram sayfası bulunmaktadır ve minimum takipçi sayıları on bindir.

4.1.3.2 Alt Tema 2: Çocuğun Fotoğrafi Üzerinden Çekiliş Yapılması

Bu alt temayı oluşturan kodlar arasında annelerin tanınırlıklarını arttırmak, markalar aracılığı ile kendi ünlerini sağlamak için çocuklarının fotoğraf veya videoları üzerinden çekilişler yapmaları bulunmaktadır. Bunu yaparken annelerin takipçi kitlelerini arttırarak ticari bir gelir elde ettikleri görülmektedir. Markaların sadece sayfa etiketleri değil görseller üzerinde amblem, markaya ait bir elbisenin logosu gibi, markanın dükkân ismi gibi görseller de bulunmaktadır. Yirmi dört annenin çocuklarının fotoğraflarının üzerinden çekiliş yaptığı görülmüştür. En öne çıkan çekiliş malzemeleri arasında kıyafet, oyuncak, bebek maması ve bezi gelmektedir. Annelerin bazı görsellerde kıyafet, oyuncak, bebek maması ve bezi reklamını yaptığı görülmektedir.

4.1.4 Tema 4: Çocuğun Cinsel İstismara Açık Hale Getirilmesi

Araştırmada elde edilen dördüncü tema ise *çocuğun istismara açık hale getirilmesi* temasıdır. Bu temayı bir araya getiren kodlar arasında çocuğun çıplak ya da yarı çıplak olarak ebeveynin bilinçli veya dikkatsizliği ile paylaşılması, mayo ile, zıbın, külot gibi kıyafetler ile paylaşılması, çocuğun mahremiyet alanı olan yatak odasında uyurken veya herhangi bir etkinlik yaparken öylesine paylaşılması, çocuk ile dudaktan öpüşme gibi fotoğraf ve videolar bulunmaktadır. Yirmi beş annenin hesabında da çocukları cinsel istismara açık hala getirecek fotoğraflar temsil edilmiştir.

4.1.4.1 Alt Tema 1: Cinsel Çağrışım İçeren Görseller

Bu alt temayı oluşturan kodlar arasında annelerin çocuğuna ait fotoğraf ve videoları paylaşırken çocuğun özel alanlarının görülüşü fotoğraf ve videoları paylaşmasını, böylece çocuğun iç çamaşırının görülmesini içermektedir. Ayrıca çocukların yetişkin gibi dekolteli kıyafetler, kostümler, alkol kadehi gibi nesnelere fotografinin çekilmesi ve paylaşılması da bu alt temanın görsellerini oluşturmaktadır. On yedi annenin çocuğunun fotoğraf veya videolarının cinsel çağrışım içerdiğini bulunmuştur. Görsellerin birinde çocuğun arkasında bulunan melek kanatları Victoria Secret mankenlerini anımsatabilmektedir. Başka bir görselde çocuk elinde kadeh bardağı ile bornozla oturmaktadır.

4.1.4.2 Alt Tema 2: Çıplaklık İçeren Görseller

Bu alt temayı oluşturan kodlar arasında çocukların banyo, küvet, havuz, deniz gibi yerlerde mayo, iç çamaşırı, bornoz, bebek bezi, külot, atlet veya kıyafetsiz hallerini gösteren fotoğrafların paylaşılması bulunmaktadır. Yirmi annenin çocuğunun çıplaklık içeren görsellerinin olduğunu bulunmuştur. Paylaşılan bir görselde çocuk bir küvetin içinde çıplaktır. Başka bir görselde çocuk mayo ile manken gibi poz vermiştir.

4.1.4.3 Alt Tema 3: Yatak Odası Fotoğrafları

Bu alt temayı oluşturan kodlar arasında annelerin çocuklarını özel alanları olan yatak odasında uyurken, oyun oynarken veya herhangi bir etkinlik yaparken paylaşımları bulunmaktadır. Çocuğun odasının tanıtıldığı, uyku arkadaşlarının gösterildiğı görseller de bu temayı oluşturmuştur. Yirmi dört annenin çocuğunun yatak odası fotoğraflarının olduğunu bulunmuştur. Annenin paylaştığı görsellerin birinde çocuk kendi yatak odasındadır. Başka bir görselde iki kardeş de yatak odasında yataklarında yatmaktadır.

4.1.4.4 Alt Tema 4: Çocuğı Dudaktan Öpme

Bu alt temayı oluşturan kodlar arasında annelerin çocuklarını dudaklarından öperken çektikleri fotoğraf ve videolar oluşturmaktadır. Çocuğun özel alanlarından biri olan ağız bölgesi anne veya baba tarafından öpülmesi doğru olmamasının yanısıra annelerin bu fotoğrafları paylaştıkları görülmektedir. On altı annenin çocuğunu dudaktan öptüğünü bulunmuştur. Görsellerin birinde anne çocuğunu

dudağından öpmektedir. Başka bir görselde anne çocuğunu kucağına almış dudağından öper gibi poz vermiştir.

4.1.4.5 Alt Tema 5: Yetişkin Giyim Tarzı

Bu alt temayı oluşturan kodlar arasında çocukların yetişkin gibi giydirildiği fotoğraflar bulunmaktadır. Yetişkin bir kadın veya erkek gibi giydirilen çocukların yanı sıra, aynı zamanda sanki çocuklar yazmış gibi yetişkin cümleleri de bulunmaktadır. Aynı zamanda bu çocuklar manken gibi giydirilip pozlar vermesi sağlanarak paylaşılmaktadır. On sekiz çocuğunun yetişkin giyim tarzına sahip olduğu bulunmuştur. Görsellerin birinde çocuk yetişkin bir erkek gibi giydirilmiştir. Başka bir görselde çocuk yetişkin bir kadın gibi giydirilmiş ve manken gibi poz vererek markanın etiketleri yapılmıştır.

4.1.5 Tema 5: Gerçek Hayat Tehditleri

Araştırmada elde edilen beşinci tema *gerçek hayat tehditleri* temasıdır. Bu temayı oluşturan kodlar arasında annelerin çocuklarının fotoğraf veya videolarını paylaşırken konum bilgisi paylaşımları bulunmaktadır. Aynı zamanda paylaşılan fotoğraf üzerinden çocuğun nerede olduğunun tespit edilebilirliği de bulunmaktadır. Bu fotoğraflar da çoğu kez sık gidilen kafe, restoran, alışveriş merkezi, kurs, okul veya oyun parkı bulunmaktadır. Konumların yanı sıra yapılan etiketlerle de adres tespit edilebilmektedir. Yirmi dört annenin de fotoğraf veya videolarda konum bilgisi paylaştıkları bulunmuştur. Anne görsellerin birinde anne gittikleri otelin konumu paylaşılmıştır. Başka bir görselde anne gittikleri kafenin konumunu paylaşmıştır. Bu görsellerin hepsinde aynı zamanda çocuk bulunmaktadır.

4.1.6 Tema 6: Uygunsuz Etiket Kullanımı

Araştırmada elde edilen altıncı tema *uygunsuz etiket kullanımı* temasıdır. Bu temayı oluşturan kodlar arasında annelerin çocuklarını paylaştıkları fotoğraf veya videoların altındaki açıklamalara çocuk ile ilgisi olmayan etiketleri yapması bulunmaktadır. Bu etiketler çoğu kez uygun olmayan etiketlerdir. Uygun olmamasının sebebi ise etiketlerin olduğu sayfada müstehcen resimlerin olması ve çocuğun resminin de bu müstehcen resimlerle bir arada olmasından kaynaklanmaktadır. Yirmi beş annenin çocuğunun resim veya videolarına uygun olmayan etiketleri kullandığı bulunmuştur. Görsellerin birinde anne çocukla alakası

olmayan “pentiyounğ” etiketi ile çocuk paylaşılmıştır. Başka bir görselde çocuğu “askagel, sevgililergünü” gibi etiketlerle paylaşmıştır.

4.1.7 Tema 7: Digital Narsisizm

Araştırmada elde edilen yedinci tema *dijital narsisizm* temasıdır. Bu temayı bir araya getiren kodlar arasında annelerin kendilerini en iyi anne olarak görmeleri durumu bulunmaktadır. Çocuğu ile en kaliteli zamanı kendisinin geçirdiğine yönelik görsellerin yanı sıra en sağlıklı besinleri kendisinin hazırladığına yönelik görseller de bulunmaktadır. Görsellerin içeriklerinde annelerin yeni ürettikleri etkinlikler, bu etkinlikleri yürütürken ne kadar keyif aldıkları, etkinlikten çok şey öğrendikleri, şekersiz, glütensiz gibi şekillerde yapılan yiyecekler ve bu yiyeceklerin çocuk sağlığına önemi gibi noktalar vurgulanmaktadır. Çocukları bağlamında ise en iyi, uslu, akıllı, kültürlü ve güzel çocuğa kendisinin sahip olduğuna yönelik fotoğraflar paylaşmaktadırlar. Ayrıca sıklıkla çocuğunun kendisini çok sevdiğine yönelik vurguları içeren fotoğraflar da bulunmaktadır. Bu durum fotoğraf altında yazan notlarla ya da fotoğraf üzerine yazılan sözcüklerle de desteklenmektedir. Araştırmada yirmi beş annenin tümünün dijital narsizm davranışı gösterdiği bulunmuştur. Görsellerin birinde anne çocuklarından birisinin psikoloğu ile fotoğrafını paylaşarak, çocuğunun üstün zekasından dolayı onla çalışma yaparken zorlandığını ve psikoloğa gittiklerini açıklamaktadır. Ayrıca aynı anne çeşitli görsellerinde çocuğunu götürdüğü özel eğitim kurumlarını da paylaşmaktadır. Başka bir görselde anne, çocukları ile yurtdışı tatilinde ilgilenirken diğer sandalı kullanan işçi bir çocuk için de hüznlendiklerini paylaşmış.

4.1.8 Tema 8: Sosyal Statü Kazanma

Araştırmada elde edilen sekizinci tema *sosyal statü kazanma* temasıdır. Bu temayı oluşturan kodlar arasında annelerin, annelik becerilerini, çocuklarını nasıl yetiştirdiklerini, çocuklarına sağladıkları imkanları sosyal medyada paylaşmaları bulunmaktadır. Böylece sosyal medyada takipçi sayılarını arttırarak, çevrelerine kendilerini ispatlayarak sosyal bir statü elde edebilmektedirler. Bu temada annelerin sosyal statü elde etmek için çocuklarını ve kendi annelik becerilerini paylaştıkları görülmektedir. Yirmi beş anne de çocuklarını paylaşarak sosyal statü elde etmeye çalışmakta olduğu bulunmuştur. Çocuklarını paylaşarak statü kazanmaya çalışan anneler, en iyi anne olduklarını kanıtlamaya çalışırken bu

sayade sosyal bir çevre de edinmektedirler. Yaptıkları çekilişlerde de çocukları ile ilgilenmeyi göstermenin yanı sıra takipçileri ile dışarda buluşabilmektedirler.

4.1.9 Tema 9: Duygu ve Düşünceleri İfade Etme Aracı

Araştırmada elde edilen dokuzuncu tema *duygu ve düşünceleri ifade etme aracı* temasıdır. Bu temayı oluşturan kodlar arasında annelerin eşleri ile tartışmaları sonucu eşlerine laf çarpmak, sosyal bazı konularda görüşlerini söylemek için çocuklarının fotoğraflarını kullanmaları bulunmaktadır. Bu paylaşımların çocuk ile alakası bulunmamaktadır. Okurken paylaşılan çocuk fotoğrafı ile alakası olmayan paylaşımları içermektedir. Yirmi beş annenin çocuğunu kendi duygu ve düşüncelerini ifade etme aracı olarak kullandığı bulunmuştur. Görsellerin birinde anne, eşinin kendisini bir yıldız gibi hissettirmediyini söyleyerek laf çarpmaktadır. Başka bir görselde anne, kendi ile alakalı açıklama yaparak duygu ve düşüncelerini yazmıştır. Bu görselin açıklaması çocuk ile alakalı değildir.

5. TARTIŞMA

Araştırma sorusu “Çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaşan mikro-ünlü annelerin bu davranışları altında yatan motivasyonlar nelerdir? Alt problemler ise “Mikro-ünlü annelerin sharenting davranışlarının çocuğa vereceği zararlar nelerdir?” ve “Mikro-ünlü annelerin sharenting davranışlarının annelerin kendisi ile ilgili nedenleri nelerdir? Şeklinde belirlenmiştir. Çocuğa yönelik zararlara ait problemin temaları: çocuğun doğmadan varoluşu, çocuğun duygusal istismarı, çocuğun ekonomik istismarı, çocuğun cinsel istismara açık hale getirilmesi, gerçek hayat tehditleri, uygunsuz etiket kullanımı olarak çıkmıştır. Annenin sharenting davranış nedenlerine ait problemin temaları: dijital narsizim, sosyal statü kazanma, duygu düşüncelerini ifade etme aracı olarak çıkmıştır. Çocuğun ekonomik istismarı temasının alt temaları ise; micro-ünlü çocuklar ve çocuğun fotoğrafı üzerinden çekiliş yapılması olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun cinsel istismara açık hale getirilmesi temasının alt temaları ise; cinsel çağrışım içeren görseller, çıplaklık içeren görseller, yatak odası fotoğrafları, çocuğu dudaktan öpme, yetişkin giyim tarzı olarak ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bu temalar ve alt temalar sırasıyla tartışılacaktır.

Araştırmada elde edilen ilk tema *çocuğun doğmadan varoluşu* temasıdır. Tema, çocuğun anne karnında iken görüntülenen ultrason fotoğraflarının paylaşılmasını ifade etmektedir. Birçok ebeveyn, çocuklarının görüntülerini doğumun hemen ardından sosyal medyada paylaşmaktadır ve birçok çocuk ultrason görüntüleri ile ya da annelerin doğumdan önce hamilelik zamanlarını, vücut şekillerini paylaştıklarından dolayı sosyal medyada var olmaktadır (Brosch, 2016). Yapılan bir çalışmaya göre de 7-9 aylık bebeğin olan annenin günde ortalama 3.78 saatini sosyal medyada geçirirken, günlük 8.7 saatinde çocuğunun bakımını üstlendiği belirtilmiştir. Yani annelerin çocukları ile ilgilendikleri sürenin yaklaşık olarak yarısını sosyal medyada geçirdikleri görülmektedir (Coyne, Holmes ve McDaniel, 2012). Ayrıca bazı ebeveynlerin sosyal medyada çocukları daha doğmadan onların adına açtıkları hesaplar vardır ve binlerce takipçiye sahiptir. Çocuğun ultrason görüntüsü ya da annenin çocuk doğmadan paylaştığı vücut şekli ile çocuk sosyal medyada var olmaktadır. Bu bir akım gibi neredeyse tüm annelerde yayılmış durumdadır. Özellikle bazı ilgili hashgtagler (etiket) ile de fotoğrafın

görünürlüğü arttırılmaktadır. Fotoğraflar bu sayede milyonlarca kişinin görebileceği bir hale gelmektedir. Araştırmalar da elde edilen temayı desteklemektedir.

Araştırmanın ikinci teması ise *çocuğun duygusal istismarı* temasıdır. Çocuğun duygusal istismarı onları psikolojik açıdan olumsuz duygulara maruz bırakan, yapılması gerek olduğu halde yapılmayarak ihmal edilen, çocuğa sosyal ve bilimsel standartlara göre psikolojik olarak zarar verdiği saptanan tüm davranışlardır (Polat, 2007). Çocuğu aşağılayıcı isimler ile çağırma ve gülünç duruma düşürme çocuk istismarının bu türü için bir örnektir (Grossman, Hopper, Spinazzola ve Zucker, 2019). Ebeveynlerin paylaşımları incelendiğinde ise buna birçok örnek görülmektedir. Oysa birçoğu yaptıkları paylaşımların çocukları açısından utanç verici olduğuna dair endişelerini dile getirmektedir (Çok vd., 2016). Bir başka araştırmaya göre ise; İngiltere'deki ebeveynlerin çoğunun paylaştıklarının kimin görüntüleyebileceğini ve çocuklarının neler hissedebileceği hususunu düşündüklerini dile getirmişlerdir (OFCOM, 2017). İleride gördükleri zaman çocukların utanabileceklerini bile bile paylaşan ebeveynler de bulunmaktadır (Family Online Safety Institute, 2015). ABD'de çektikleri komedi amaçlı video yüzünden iki çocuğun da velayetini kaybeden anne baba bulunmaktadır (Davis, 2017). Ebeveynler her ne olursa olsun çocuklarına ait fotoğraf ve videoları paylaşmadan çocuklarından izin almaları gerekmektedir (Otero, 2016). Ebeveynlerin farkında olmadan paylaştıkları fotoğraf ve videolara, takipçilerinin yaptıkları yorumların çocukların duygusal gelişimlerine ileri yaşlarında zarar verme ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Hablemitoğlu, 2016). Hatta çocuk gelecekte dijital ortamda hakkında olan yorumlar ve paylaşımlar yüzünden ismini değiştirmek zorunda bile kalabilir (Holman ve Jenkins, 2010). Ayrıca yaptıkları paylaşımlara gelen olumsuz yorumlar da çocukların özsaygısını olumsuz etkilemektedir (BBC, 2017; Çok vd., 2016). İnternette utandırma, bir bireyin başka bir bireyin yapmış olduğu davranışı onaylamadığını veya küçümsediğini kamuya açık bir şekilde paylaşması, iletmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Kerr ve MacPherson, 2020). İnternette utanadırma davranışı son yıllarda artmakta ve bu olayın mağdur üzerinde sosyal, politik ve ekonomik olarak yıkıcı etkisi olduğu bilinmektedir (Basak, Ganguly, Ghosh ve Sural, 2019). İnternette utandırma davranışı aynı zamanda ebeveynleri tarafından çocuklarına da

yapıldığı görülmektedir. Ebeveynlerdeki bu davranış şekli yeni olmamakla birlikte sosyal medyanın ve internetin kullanım hızının artması ile yaygınlaştığı görülmektedir (Wehrli, 2021). Bu davranış çocuğun kendine değer verme duygusuna zarar verebildiği gibi ileriki yaşlarında benlik saygısına da zarar verebilmektedir (Knight, 2015). İnternette çocuk utandırma davranışı ebeveynin çocuğa verilen bir ceza olarak yaptığı bir davranışı tanımlamakla (Wehrli, 2021) birlikte bir önceki paragrafta açıklandığı gibi aynı zamanda ebeveynler bunu dikkatsizce yaptıkları sosyal medya paylaşımlarıyla da gerçekleştirmektedir. Araştırmanın bulgusu olan duygusal istismar teması da dikkatsizce yapılan internette çocuk utandırma davranışdır.

Üçüncü tema ise *çocuğun ekonomik olarak istismarı* temasıdır. Alt temalar ise; *micro-ünlü çocuklar ve çocukların fotoğrafı üzerinden çekiliş yapılmasıdır*. Çocuğun ruhsal ve fiziksel sağlığına zarar veren, ruhsal ve fiziksel sağlığını bozan, çevresiyle etkileşim kurabilme ve sosyalleşme becerisini büyük ölçüde kısıtlayan, sağlıksız ve korumadan uzak iş ortamlarında, çok düşük ücretlerle çalıştırılmasına ekonomik istismar denmektedir (Çiçek ve Kalaycı, 2013). Çocukların ekonomik istismarı sadece çocukları istismar etmeye çalışan kötü niyetli insanlar tarafından değil aynı zamanda ebeveynler, dizi yarışma ve reklamlara malzeme olarak kullanılarak yayın ve yapımcılar tarafından da gerçekleştirilmektedir (Eşgin, 2019). Çocuğun saflığının onu güvenilir kaynak yapması (Uğurlu ve Uğurlu, 2017) internet ortamında ekonomik istismarına sebep olabilmektedir (Güngör, 2021). Çocukların fotoğraflarını ticari amaçla paylaşan ebeveynler yaptığı anlaşmalar ile de ürünlerin reklamlarını yapmaktadırlar (Abidin, 2015). Hatta birçok Dünya’da birçok markanın çok sayıda takipçisi bulunan çocukların paylaşıldığı sosyal medya hesapları ile ticari anlaşmalar yaptığı bilinmektedir. Aynı zamanda bu çocuklara “Kidfluencer” denildiği de görülmektedir (Maheshwari, 2019). Bu durumun annelerin bilgi eksikliğinden kaynaklı olabileceği gibi çocuklarını bir araç olarak da kullanmaktan çekinmediklerini düşündürmektedir. Araştırmada annelerin tümünün çocuklarını ekonomik olarak istismar ettikleri görülmüştür.

Micro-ünlü çocuklar alt temasını destekleyen bulguya göre, ebeveynlerin çocuklarını sosyal medya hesapları üzerinden micro-ünlü olarak kar, ticari amaçlı kullanmaktan kaçınmamakta olduklarıdır (Abidin, 2015). Aynı zamanda internet aracılığıyla popülerlik kazanmış bu micro-ünlüler ürettikleri içeriklerle ürün,

marka, firma, yer etiketleri yaparak ve onları tanıtarak, takipçileri etiket yaptıkları hizmetlere ve ürünlere yönlendirmektedirler (Aslan ve Ünlü, 2016). Bu sayede çocuklarının fotoğrafları üzerinden reklam alarak takipçi sayılarını arttırmaya ve tanınırlıklarını arttırmaya çalışmaktadırlar.

Çocuğun fotoğrafı üzerinden çekiliş yapılması alt temasını destekleyen araştırmaya göre; annelik tecrübelerinin aktarımının bir süre sonra ticari bir kaygıya dönüştüğü, gerçekliğin ve imgelerin birbirine karıştığı belirtilmektedir. Bu gibi çekilişlerin de daha fazla takipçi sayısını arttırmak ile yakından ilgisi vardır (Aktaş, 2019). Medyanın çocuk için biçtiği etiket ve çocuğu temsil ediş şekli toplumda belirleyici bir faktöre sahip olmaktadır. Çocukların dizi, reklamlar, çeşitli yarışma programları ile günü birlik şöhretlerle medyanın tüketimine sunulabilmektedir (Eşgin, 2019). Medyanın tüketim şeklini ebeveynlerin de çocukları üzerinde gerçekleştirdiği görülmektedir. Çocuklar bu kapsamda bakılığında çalıştırıldığı düşünülmektedir. Çünkü kullanıcı hesapları her ne kadar ebeveyne ait olsa da çocuklar üzerinden kazanç elde edilmektedir. Dolayısıyla paranın da ebeveynin kontrolünde olduğu düşünülmektedir. Bu durum çocukların ekonomik istismarına sebep olmaktadır. Çocukları için yaptıkları aktiviteleri reklam veya ticari amaç olmadan dahi paylaşan annelerin ise sosyal medya aracılığıyla annelik becerilerinin onaylatarak kendilerini motive ettikleri düşünülmektedir.

Dördüncü tema ise çocuğun cinsel istismara açık hale getirilmesi temasıdır. Alt temalar ise; cinsel çağrışım içeren görseller, çıplaklık içeren görseller, yatak odası fotoğrafları, çocuğu dudaktan öpme, yetişkin giyim tarzı şeklindedir. Çocuk cinsel istismarını, ondan yaşça büyük bir yetişkinin, güven, güç ve sorumluluk açısından aralarında fark bulunan akranı başka bir çocuk ile diğer kişinin ihtiyaçlarını tatmin etmek amacıyla yapılmış eylemler olarak tanımlamak mümkündür (Engel, 1991). Kısaca çocuğun cinsel doyum için kullanılmasıdır (Duygulu, 2019). Çocuk Hakları Evrensel Sözleşmesi 19. maddesinde “Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.” olarak belirtilmektedir. Sonuç olarak çocuk istismarı gerek istismara sebep olan, çocuğu istismara açık hale getiren,

ihmal eden aile için, gerekse istismarı gerçekleştiren için hem bir suç hem de çocuk hakları ihlalidir (Lanzarote, 2007). Bu sebeple de çocuk istismarının gerçekleşme ihtimalinin bulunduğu veya gerçekleştiği bir durum karşısında çocukların yasalarla, hukuk tarafından korunması ve tehlikelerin önlenmesi açısından çocukları çok büyük önem taşımaktadır.

Çocuk istismarı ile yakından ilintili olan çocuk pornografisinin de bu hususta açıklanması faydalı olacaktır. Pornografi kelimesi Fransızca'dan dilimize yerleşmiştir. Açık, seçik, edep kurallarına aykırı yayın veya resim anlamına gelmektedir. Cinsel istismarda eylem varken pornografide eylemin yayınlanması vardır. Çocuk pornografisi, bir çocuğu cinsel aktivite içinde iken ya da özel bölgelerinin cinsel amaçla teşhir edilmesi olarak tanımlanır (Polat, 2007). Sosyal medya ve internetin yaygınlaşmasıyla, özellikle sosyal medyada yer alan çocuk fotoğraflarının cinsellik içeren fotoğraflar haline geldiği ve bunları üreten, bu fotoğrafları dağıtan, bundan gelir sağlayan sosyal medya kullanıcılarının sayılarının gün geçtikçe arttığı belirtilmektedir (Çağlar ve Savaşer, 2010). Çocuk cinsel istismarında diğer önemli bir kavram ise pedofilidir. Pedofili, bir yetişkinin çocuklara cinsel eğilimde olması ve ilgi duyması anlamına gelmektedir. Pedofili bireyler cinsel eylemleri gerçekleştirmek için çocuğa fotoğraf gösterme veya video izletme, çocuğun özel bölgelerine cinsel amaç ile dokunma, cinsel içerikli konuşmalara girme gibi biçimlerde gerçekleştirirler. Pedofililerin çocukların fotoğraflarına, onların kişisel bilgilerine sosyal medya ve internet aracılığıyla erişebilmeleri, cinsel eylemlerini gerçekleştirmek için büyük bir olanaktır. İnternette çocuk pornografisi seyreden pedofililerin %30-%80'inin cinsel istismar eylemlerini fiilen gerçekleştirdikleridir (Erdoğan, 2010). Çocukların fotoğraflarının, videolarının paylaşıldığı ebeveynlere veya çocukların kendilerine ait sosyal medya hesapları, çocukları cinsel istismara açık hale getirerek pedofili tehlikesi ile karşı karşıya bırakmaktadır (Duygulu, 2019). Araştırmalar da elde edilen temayı desteklemektedir. Ebeveynlerin her ne kadar amaçları çocuklarını cinsel istismara açık hale getirmek ya da çocuk pornografisi üzerinden ticaret yapmak olmasa da çocuklarının fotoğraflarını herkese açık hale getirerek, onların çıplak ya da yarı çıplak resimlerini paylaşarak, çocuklarının tehlikelerle karşı karşıya kalmalarına sebep olabilmektedir.

Birinci alt tema olan ebeveynin dikkatsizliği ile paylaşılan *cinsel çağrışım içeren görsellere* ait bulgular, annelerin çocuklarının doğal hallerini fotoğraf veya videolarla paylaşırken, onların bebek bezlerinin, iç çamaşırlarının görüldüğünün farkında olmamalarıdır. Elde edilen bu tema annenin bilerek çocuğunu çıplak ya da yarı çıplak paylaşmasından çok farklıdır. Tamamıyla annenin dikkatsizliği ile paylaştığı içeriklerdir. Bu sayı oldukça fazladır ve pedofili bireylerin bir kısmı internetten elde ettikleri çocuk görüntüleriyle haz sağlamaktadır (Quayle ve Taylor, 2003). Toplumla açık olarak paylaşılan bu fotoğraflar çocuğun mahremiyetine zarar verdiği gibi istismar tehlikesi ile karşı karşıya kalmalarına sebep olabilir (Duygulu, 2019). Normal çocuk fotoğraflarından bile etkilenen pedofililerin ebeveynlerin dikkatinden kaçarak paylaştıkları, çocukların iç çamaşır ve bebek bezlerinin görüldüğü fotoğraflardan etkilenme olasılıklarının yüksek olduğu düşünölmektedir. Bir çocuğun hakkını en çok ihlal eden ebeveynlerin (Ünsal, 2020) bu gerçekleri bilerek çocuklarının fotoğraflarını paylaşırken çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Annelerin yirmi beşinin de çocuklarının fotoğraflarını herkese açık paylaştığı için çocukların görsellerinin pedofili bireylerin eline geçme olasılığı oldukça yüksektir.

İkinci alt tema ise çocukların banyoda, denizde, havuzda, zıbınla, atletle, külotla, bebek bezi ile paylaşılan yani *çıplaklık içeren görsellerdir*. Anneler bu fotoğrafları bilinçli olarak paylaşırken; onların sevimli, tatil resimlerini, eğlenceli hallerini paylaşmaktadırlar. Yapılan araştırmaya göre annelerin sosyal medyadaki kötü niyetli insanlardan haberdar olmalarına rağmen çocuklarının resimlerini paylaşmaya devam etmeleridir. Bu gerçeğin farkında olsalar dahi çocuklarının çıplak ya da yarı çıplak resimlerini paylaşmaya devam ettiklerini bildirmişlerdir (Davis, 2015). Araştırmanın bulgusu ile paralel olarak, ebeveynler aynı zamanda yaptıkları paylaşımların çocukların mahremiyetine zarar vereceğinin, sosyal medyada başkaları tarafından yeniden paylaşılabilirliğinin, çocukların o resmi gördüklerinde rahatsız hissedebileceklerini belirtmişlerdir (C.S. Mott Çocuk Hastanesi Ulusal Çocuk Sağlığı Anketi, 2015). Yapılan başka bir araştırmada ise annelerin çocukların resimlerinin paylaşmada onların gizliliğine zarar verdiklerinin farkında olduklarını ancak sosyal medyanın sağladığı faydalar sebebiyle paylaşmaya devam ettiklerini bildirmektedir (Kumar ve Schoenebeck, 2015). Atasoy'a (2018) göre, sosyal medya üzerinden geniş kitlelerce takip edilen

çocukların ev adreslerinin bulunup fotoğraflarının pornografik amaçlar uğruna kullanılabilmesi ayrıca micro-ünlü, tanınan ailelerin çocuklarının kaçırılarak fidye amaçlı kullanabilmektedir (Özbey, 2018). Baştemur, Borucu ve Sezer (2021) tarafından yürütülen araştırmada sosyal medya üzerinden çocuğun adres bilgilerinin tespit edilebileceğini göstermektedir. Pornografik amaçlar ile kullanılan fotoğrafların da özellikle ebeveynlerin paylaştığı çıplak ya da yarı çıplak olan fotoğraflardan oluşacağı yönündedir. Pedofililer sitelerine kullanılan fotoğraflar ebeveynlerin paylaştıklarından oluşmaktadır (Battersby, 2016). Dolayısıyla pedofililer ebeveynler paylaştıkları fotoğraflardan ulaşmaktadır. Çocukların fotoğraflarına ve ileri boyutta çocuklara ulaşmalarına dek varan bu tehlike konusunda ebeveynlerin bilinçlenmesi önemlidir.

Üçüncü ise, *yatak odası fotoğrafları* alt temasıdır. Çocukların mahrem ya da özel alanları olan yatak odalarında ya da onlar uyurken çekilen ve binlerce hatta milyonlarca kişi tarafından görülebilen fotoğraf videolar çocukların haklarını ihlal etmekle kalmayıp aynı zamanda yine onları dijital tehlikelerle karşı karşıya bırakmaktadır. Dijital tehlikelerin yanı sıra çocuğa fiziksel olarak ulaşmak isteyen kötü niyetli biri için bile çocuğun odasını görmek ona ulaşmakta ipuçları içerebilir. Sosyal medyada çocuk istismarına kapı aralayan paylaşımlar iki şekildedir. Birisi, sosyal medya hesapları sadece takip isteğini kabul ettikleri çevre ile yani sınırlı çevre ile çocuklarını fotoğrafını paylaşan ebeveynler. Burada asıl sorunun çocuğun fotoğrafını paylaşmak değil çocuğun fotoğraflarının nasıl paylaşıldığının vurgusu yapılmaktadır. Fotoğrafın içeriğinde, araştırmamızın alt temasında olduğu gibi çocuğun özel yaşam alanlarına ve ev ortamına ait fotoğraf ve videolar direkt olarak özel alan ihlali oluşturduğundan, fotoğrafı görece çevre kısıtlı dahi olsa çocuğu istismara açık hale getirmektedir. Ayrıca çocuk istismarı çoğunlukla aileye yakın kişilerce gerçekleştirilmektedir. Diğerleri ise bu araştırmada incelenen anneler gibi çocuğunun fotoğraf ve videolarını her gün düzenli bir şekilde geniş kitlelere paylaşan, micro-ünlü, blogger ebeveynlerdir. Bu durum çocuğu istismara direkt olarak açık hale getirmeyi içermektedir (Pedagoji Derneği, 2017).

Dördüncü alt tema *çocuğu dudaktan öpme* alt temasıdır. Öpme davranışı, bir taraftan geleneksel bir iletişim şekli diğer taraftan ise cinsel bir amacı ifade etmektedir. Bu sebeple öpme davranışı her zaman doğru algılanmamaktadır. Birey bu davranıştan rahatsız olabilir. Öpüldükten sonra yüzünü silen, temizleyen

çocuklar buna örnek verilebilir (Akerson, 2005). Dudaktan öpme davranışı ise, tamamıyla sevgi, aşk ve cinsellik göstergesi olabilmektedir. Bu şekildeki bir öpüşme ise birçok kültürde onay görmemektedir (Soylu, 2017). Bu sebeple çocuğun özel alanlarından birisi de ağız kısmı yani dudaklarıdır. Annelerin çocuğuna olan sevgisini onun dudaklarından öperek göstermesi çocuğun gelişimi için de doğru bir davranış olmamakla birlikte çocuğun özel alanına girmeyi de içermektedir. Aynı zamanda bu davranış çocuğun cinsel gelişimine de zarar vermektedir. Sevildikleri zaman dudağından öpülen çocuklar, başkalarının da onları sevdiğinde dudağından öpmesini normal karşılayacakları bir algı ile yetiştiği unutulmamalıdır (Altundağ, 2020). Çocukların özel alanlarını korumaları için öncelikle ebeveynlerin çocukların özel alanlarına saygı duyup dokunmamaları gerekmektedir. Çocuğu dudaktan öpmek ile kalmayıp aynı zamanda bunu sosyal medya üzerinden paylaşan anneler çocuklarını istismara açık hale getirmektedir. Bu pedofili bir birey için aynı zamanda subliminal bir mesajı da içerdiği düşünülmektedir.

Beşinci alt tema ise *yetişkin giyim tarzı* ile giydirilen çocuklardan oluşmaktadır. Çocukluğunu sosyal medyada büyüyerek geçiren çocuklar bir de çocuk gibi değil bir yetişkin gibi giydirilerek de çocukluklarından çalınan bireyler haline gelmektedirler. Bu durum çocukları yine başka risklerle karşı karşıya bırakmaktadır. Çevrimiçi paylaşım yapılan her bir fotoğraf, video, bilgiye ulaşılabilir ve yine bu fotoğraflar farklı amaçlar doğrultusunda kullanılabilir. Herhangi bir yerde satışı yapılan bir kupaya, kıyafetin üzerine, objenin üzerine baskı yapıp kullanılabilir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017). Yine bu tarz fotoğraflar da pedofili bir bireyin dikkatini çekebilir ve pedofili web sayfalarının çalınabilir (Battersby, 2016). Çocukların yetişkin gibi giydirilmesinde tekstil sektörünün de payı büyüktür. Özellikle kız çocukları için üretilen tasarımlarda “kadınsı” çizgilen ön planda olabilmektedir. Çocuk giyimindeki ebeveynlerin de tercihleri özellikle küçük kız çocuklarının yetişkin bir birey gibi görünmelerine ve bir zaman sonra yaşamaları gereken o çocukluktan uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir. Bu kıyafetleri giyen bir çocuğun aynı zamanda hoplayıp, zıplaması, oyunlar oynaması da zorlaşabilmektedir.

Beşinci tema *gerçek hayat tehditleri* temasıdır. Fotoğraflarda konum etiketlemesi, çocuğun gittiği okul veya kurs gibi bilgilerin belirtilmesi, kötü niyetli

kişilerce kaçırılma veya benzer amaçlar doğrultusunda istismar edilmelerine sebep olabilir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017; Steinberg, 2017). Ayrıca annelerin yaptıkları sosyal medya paylaşımları ile çocuğun ismi, adresi, yaşı gibi özel bilgilere rahatlıkla ulaşılabilir (Minkus vd., 2015). Bu durum ebeveynlerin çocuklarını dijital çocuk kaçırmanın da ötesinde fiziksel olarak da kaçırılabilme tehlikesine açık hale getirdiklerini göstermektedir. Baştemur, Borucu ve Bulut (2021) tarafından yürütülen bir araştırma ebeveynlerin çocuklarının konumlarını doğrudan paylaşmasa dahi, fotoğraf incelemesi ile çocuğun konumunun tespit edilebilirliğine odaklanmaktadır. Ebeveynin özellikle fotoğraf ile verdiği bazı bilgiler detaylı bir inceleme sonrasında çocuğun ev adresinin dahi elde edilebilmesi anlamına gelmektedir. Konum bilgisi paylaşıldığında bu durum daha da kolay olabilmektedir. Araştırmada da fotoğrafların incelenmesi ile adresin tespit edilebileceği bulgusu diğer araştırma bulguları ile uyumaktadır.

Altıncı tema ise *uygunsuz etiket kullanımı* temasıdır. Bu temada elde edilen veriler göstermektedir ki, bazı etiketlerin çocuk ile alakası olmadığı ve içinde kadın veya erkeğe ait müstehcen fotoğrafların yer aldığına yöneliktir. Örneğin; #love, #nitenite, #aşk, #sevgili gibi. Diğer taraftan hashtag (etiketleme) tekniği sayesinde paylaşılan fotoğraflar sosyal medya üzerinden dünyanın her yerine ulaşabilmektedir (Keith ve Steinberg, 2017). Çocukları cinsel istismardan korumaya çalışan bir kuruluş olan Child Rescue Coalition pedofililerin çocukların fotoğrafını bulmak için sıklıkla kullandığı etiketleri yayınladı. Bunların bazıları #BathTime, #NakedKids, #ToiletTraining gibi etiketler olduğu görülmektedir. Ayrıca pedofililerin bu hashtaglerden çocukların fotoğraflarına ulaştıkları gerçeği bulunmaktadır (Keegan, 2018). Ayrıca sosyal medyada paylaşımların tekrardan paylaşılabilir aranabilir yapısı düşünüldüğünde ebeveynlerin paylaşım yapmaları ile çocukların hakları özellikle unutulma hakları arasında çelişki olduğu düşünülmektedir (Çimke vd., 2018). Yapılan araştırmalar da hashtaglerin çocukların unutulma hakkına zarar verdiği, kötü niyetli kişilerin fotoğraflara ulaşımına sebep olduğu araştırmalar tarafından da desteklenmektedir.

Yedinci tema *dijital narsizm* temasıdır. Narsisizmin en belirgin özelliği kişinin benliğini abartarak olumlu göstermesi şeklinde öne çıkmaktadır (Alanka ve Cezik, 2016). Narsist kişiler çoğu kez gerçekte öyle bireyler olmamalarına rağmen zekâ, statü, yaratıcı olma ve güzellik konusuna başka insanlardan çok daha iyi

olduklarına inanıp kendilerini benzersiz bireyler olarak görmektedirler (Campbell ve Twenge, 2010). Bu bireyler amaçları doğrultusunda çoğu kez başkalarını kullanır, kendilerine olması gerekenden daha fazla değer vererek, çevresinden de aynı değeri bekler (Sayar, 2003). Bu sebeple sosyal paylaşım ağları, bireylerin sosyalleşme ve aktivizm amaçlarıyla kullanılabilirdiği gibi (Babacan vd., 2011; Bruns vd., 2013; Valenzuela, 2013) benliklerini sunduğu yerler olarak da kullanılabilir. Benlik sunumu bireyin beğenilme arzusu, diğerleri üzerinde bırakacağı etki ve buna yönelik çabalar olarak değerlendirilebilir (Baritci ve Fidan, 2018, s.40). Çoğu kez bu bireyler kabul görmek ve neyin kabul gördüğünü de anlamak amacıyla gözetimlerde bulunabilirler (Algül, 2018). Sosyal medya paylaşımları da benliğin sunulduğu bir yer olması, sosyal medya kullanıcılarının paylaşımlarının diğer kullanıcılar tarafından kabul görülüp görülmediğini takip etmeleri yani gözetimde bulunmaları konularında bireylerin narsistik özellikler sergilediklerini göstermektedir (Hogg ve Vaughan, 2014). Bu durum sosyal medyada çocuklarını sıkça paylaşan ebeveynlerin hesaplarında da görülebilmektedir. Sosyal medyada öz-sunumlar yani bireyin etkileşimde olduğu kişiler üzerindeki etkisini kontrol etme çabası narsistik sebeplerle yapıyor olabileceği yönündedir (Mehdizadeh, 2010, Ong vd., 2011). Annelerin de paylaşım yapma nedenlerinde öz-temsil veya öz-sunum süreçleri etkin rol oynamaktadır (Georges, 2009, Thagard ve Wood 2015, Blum-Ross ve Livingstone 2017). Anne çocuğunu paylaşırken diğer taraftan da var olma, fark edilme ve/veya onaylanma çabasında olabilir (Günüç, 2020). Bu araştırmalar annelerin narsistik özelliklerinden, en iyi annelerin kendileri olduğunu ispat ederek onaylanma ihtiyacından kaynaklı olabileceği bulgularını desteklemektedir.

Sekizinci tema ise *sosyal statü kazanma* temasıdır. Bu bulguda anneler annelik becerilerini, çocuklarına sağladıkları tüm imkanları, onları nasıl yetiştirdiklerini paylaşarak gerek toplum içinde gerekse sosyal medyada bir statü elde etmeye çalışıyor olmalarını ifade etmektedir. Mikro-ünlü ebeveynlerin çocukları sosyal medyada ön plana çıkmaya hazır haldedir çünkü bu ebeveynler statülerini desteklemek, micro-ünlü olmak için çocuklarını kullanmaktadır (Abidin, 2017). Bu anneler mesleki açıdan iki şekilde çocuklarını paylaşmaktadır. Birincisi halihazırda bir mesleği ve işi olan annelerdir. Hâlihazırda sahip oldukları mesleklerinde ünlerini arttırmak isteyen annelerin kullanıcı hesaplarına ait

isimlerden anlamak mümkündür. Bu annelerin çocuklarının resimlerini paylaşarak kendi görünürlüklerini arttırıp, çocuklarını da bu sürece dahil etmeye çalıştıkları düşünülmektedir (Davidson-Wall, 2018). İkinci grup anneler ise sosyal medyada ünlü olmaya çalışan, mesleğini oradan elde etmeye çalışan annelerdir. Bu anneler araştırmada yer alan katılımcı grubudur. Bu anneler sharenting davranışları ile sosyal medyada itibar kazanmak ve bunu sürdürmek için emek harcamaktadır (Mavroudis ve Milne, 2016).

Sharenting ebeveyn davranışını göstren anneler için sosyal medyada itibar kazanmak, bunu sürdürmek ve yönetmek büyük bir emektir (Mavroudis ve Milne, 2016). Bu anneler çocukları üzerinden şöhret elde etmektedir (Akmeşe ve Parsa, 2019). Özellikle genç ebeveynlerin sosyal medya aracılığıyla sosyalleştiği diğer bireylerden destek aldığı yönündedir (Bartholomew vd., 2012). Ayrıca paylaşımları aracılığıyla da sosyal onay alma çabasındadırlar (Brosch, 2016).

Dokuzuncu tema ise; *duygu ve düşüncelerini ifade etme aracı* temasıdır. Eşlerine laf çarpma, siyasi görüşlerini yazma, sosyal bir olay hakkında fikir yazma örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu tema paylaşılan gönderilerde çocuğun resmi olmasına rağmen çocuğa dair bir açıklamanın olmamasını ifade etmektedir. Elde edilen bulguya ait araştırmalar mevcut olmasa da çocuğun görselinin çocuk ile ilgisi olmayan bir mesajı birisine veya birilerine iletmede bir araç olarak kullanılmasından dolayı temanın yine bir çocuk hakkı ihlali olduğu düşünülmektedir.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Son zamanlarda bir iletişim aracı olarak da kullanılan sosyal medya yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Sağladığı birçok faydanın yanı sıra yol açtığı birçok zarar da bulunmakta olan sosyal medya, annelerin çocuklarını bilinçsizce paylaşması ile çocuk haklarının da ihlal edildiği bir platform olabilmektedir. Bu araştırmada annelerin sosyal medyada çocuklarının fotoğraflarını düzenli ve sürekli paylaşımlarının sonuçlarını çocuk ihmal ve istismar çerçevesinde incelenmesi, sharenting davranışının çocuğa yönelik zararları, annenin sharenting davranışı nedenleri bulunarak öneriler sunulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların fotoğraf ve videolarının sosyal medyada paylaşımları ile ilgili annelerin dikkatsiz davrandıkları görülmüştür. Özellikle çocukların gizlilik haklarının ihlal edildiği, duygusal ve ekonomik olarak istismar edildiği, cinsel istismara açık hale getirildiği sonucu elde edilmiştir. Anneler bunu kasıtlı yapmasa da bu ebeveyn davranışının şimdi ve ileride çocuklara zararlar vereceği öngörülmektedir.

Araştırmada ebeveynlere, psikolojik danışmanlara ve gelecek araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur. İlk olarak ebeveynlere sosyal medyada çocuklarını paylaşmamaları gerektiği, paylaştıklarında ise; çocuğun yüzünün görünmemesi, bornozlu, mayolu, çıplak ya da yarı çıplak fotoğrafının paylaşılmaması, fotoğrafı görenlerin kısıtlanması, çocuklarının ağlarken, üzgünken ya da ileride utanacakları bir şekilde fotoğrafının paylaşılmamasına dikkat etmeleri önerilmektedir. Ayrıca çocuklarını kendi kişisel gelişimleri veya tanınırlıklarını arttırmak için bir araç olarak kullanmamaları gerektiği önerilmektedir. Çocukları ile gittikleri yerlerden konum bilgisi paylaşmamaları, fotoğrafta bulunan yerin saptanabilirliğinin kontrol edilmesi, çocuklarına ait özel bilgileri (doğum günü, okul bilgisi, ismi vb.) paylaşmamaları, paylaşılan fotoğraflarına çocukla alakası olmayan yazıların yazılmaması, çocukların yatak odası fotoğraflarının, başka bir ebeveynin çocuğunun paylaşılmaması önerilmektedir. Ayrıca ebeveynler kullandıkları sosyal medya hesaplarının gizlilik ayarları kontrol ederek, arkadaş listelerinde tanımadıkları kişilere yer vermemeleri önerilmektedir. Çocukların mahremiyetini korumak için çocuğun isminin internette aratıldığı her an bir uyarı mesajı almak için Google Alert uygulamasının kullanılması ve kişisel bilgilerin paylaşılmaması, konumunun belirtilmemesi yönündedir (Keith ve Steinberg, 2017; Otero, 2017).

Ebeveynler alabilecekleri önlemler konusunda bilinçlendirilmenin yanı sıra çocuklarının olduğu fotoğraflarda özel bilgilerin ve konumun paylaşılması gerektiği konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir. Aksi hali ise çocuğa gelebilecek fiziksel zararlara karşı çocuğu korumasız hale getirmektedir. Aynı zamanda tüm bu tehlikeleri biliyor olmasına rağmen ebeveynin yine de çocuğunu gerek önlem alarak gerekse almayarak paylaşıyor olması çocuk ihmali ve aynı zamanda çocuk istismarına kapı aralamayı ifade etmektedir. Bu sebeple çocuğun başına gelebilecek herhangi bir durumda ebeveynin hukuki sorumluluğu vardır. Anneler çocukları ile buldukları yerden konum paylaşarak, konumlarına ek olarak fotoğrafı hashhtag (etiket) ile destekleyerek çocuklarını dijital tehlikelerin yanı sıra fiziksel tehlikelerle de karşı karşıya bıraktığı yönünde araştırmalar da bulgumuzu desteklemektedir.

İkinci olarak psikolojik danışmanlara Sharenting konusunda ebeveynlere ve öğretmenlere seminerler düzenlemesi, yayınlar hazırlaması önerilmektedir. Ayrıca okulların sosyal medya hesaplarında çocukların yüzlerinin paylaşılması konusunda yapılan öğretmenler kurulu toplantılarında görüş bildirmeleri, psikolojik danışma ve rehberlik yıllık planlarına “Sharenting” konusunda yapılacak çalışmaların eklenmesi önerilmektedir.

Üçüncü olarak gelecek araştırmacılara önerilerde bulunmaktadır. Bu araştırmaya babalar dahil edilmemiştir. Babaların dahil edildiği ya da sadece babalar ile araştırma yapılması önerilmektedir. İkinci olarak micro-ünlü anneler veya babalarla yüz yüze yapılabilecek bir araştırmada yapılacak araştırmaların daha kapsamlı olmasını sağlayacağı için yüz yüze nitel görüşme soruları ile yapılacak araştırma önerilmektedir. Ayrıca sharentng davranışlarını ölçebilecek ve ilişkili diğer değişkenleri elde edebilecek nicel araştırmalar da araştırmacılara önerilmektedir. Gelecek araştırmacılara son öneri ise Sharenting’in zararlarından çocuğu korumayı içeren araştırmaların daha fazla yürütülmesidir.

Son olarak hukuksal bağlamda da çocuk hukuku içerisinde Sharenting konusunda, ilgili yasal düzenlemelerin de yapılması çocuklar açısından önem taşımaktadır ve önerilmektedir. Yasaların önceliği çocukları korumaktır. Bu konuda yeni yasaların, yönergelerin oluşturulmasına da ihtiyaç bulunmaktadır.

7. KAYNAKÇA

- Abel, G. G., ve Harlow, N. (2001). *The stop child molestation book*. Philadelphia, USA: Xlibris.
- Abel, G. G., Becker, J. V., Mittelman, M., Cunningham-Rathner, J., Rouleau, J. L., ve Murphy, W.D. (1987). Self-reported sex crimes of nonincarcerated paraphiliacs. *Journal of Interpersonal Violence*, 2(1), 3-25. doi:10.1177/088626087002001001.
- Abidin, C. (2015). Micromicrocelebrity: Branding babies on the internet. *A Journal of Media and Culture*, 18(5). doi:10.5204/mcj.1022.
- Abidin, C. (2017). *Micro-microcelebrity: Famous babies and business on the internet*, 28.02.2021 tarihinde <https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2017/01/20/micro-microcelebrity-famous-babies-and-business-on-the-internet/> adresinden erişilmiştir.
- Ahi, G. (2016). *Gig ekonomisi-I*. 28.02.2021 tarihinde <https://digitalage.com.tr/makale/gig-ekonomisi-i/> adresinden erişilmiştir.
- Akerson, F. E. (2005). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Multilingual Yayıncılık.
- Akıncı Vural, Z. B., ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382. 17.10.2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179294> adresinden erişilmiştir.
- Akpınar, B. H., Paylan, N., Etlik, Ş., Erus, B., ve Karakoç, H. (2020). “Sharenting” konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 8-18. 20.08.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgehes/issue/56493/685518> adresinden erişilmiştir.
- Aktan, E. (2018). Instagram kullanıcılarının kullanım motivasyonları ve Instagram takip davranışlarının incelenmesi. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 9(33). doi:10.5824/1309-1581.2018.3.008.x.
- Akyüz, E. (2010). *Çocuk hukuku: çocukların hakları ve korunması*. İstanbul: Pegem.

- Alanka, Ö., ve Cezik, A. (2016). Dijital kibir: Sosyal medyadaki narsistik ritüellere ilişkin bir inceleme. *TRT Akademi*, 1(2), 550-556. 22.09.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trta/issue/23620/252167> adresinden erişilmiştir.
- Algül, A. (2018). Sosyal ağ kullanıcılarının “abartılı paylaşım”, “benlik sunumu” ve mahremiyet tüketimleri. *Öneri Dergisi*, 13(49), 21-44. doi:10.14783/maruoneri.vi. 322970.
- Altun, D. (2019). An investigation of preschool childrens’s digital footprints and screen times and of parents sharenting and digital parenting roles. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(35), 76-97. 22.08.2020 tarihinde http://www.ijoess.com/Makaleler/147332736_5.%2076-97%20dilek%20altun.pdf adresinden erişilmiştir.
- Altundağ, S. (2020). Cinsel istismarı önlemede farklı bir yaklaşım: Çocuk farkındalığı, vücuduma dokunma!. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 10-18. 28.02.2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/ausbid/issue/56420/612153> adresinden erişilmiştir.
- American Academy of Pediatrics. (2016, 23 Ekim). *Researchers caution about potential harms of parents’ online posts about children*. 10-18. 28.02.2021 tarihinde <https://www.psypost.org/2016/10/researchers-caution-potential-harms-parents-online-posts-children-45554> adresinden erişilmiştir.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and stastical manual of mental disorders (DSM-V)*. (5th Ed). Washington DC: American Psychiatric Press.
- American Psychological Association. (APA). (2002). *Violence and the family: Report of the american psychological association presidential task force on violence and the family*. Washington, DC. 10-18. 28.02.2021 tarihinde https://umbrella.lib.umb.edu/discovery/fulldisplay?vid=01MA_UMB:01MA_UMBvedocid=alma993415043503746vecontext=Lvelang=en adresinden erişilmiştir.
- Ammari, T., Kumar, P., Lampe, C., ve Schoenebeck, S. (2015). Managing children’s online identities: How parents decide what to disclose about their children online. *The ACM Conference on Human Factors in Computing*

Systems (18 April 2015) (pp.1895-1904), Korea: Seoul.
doi:10.1145/2702123.2702325.

Aslan, A., ve Ünlü, D. G. (2016). Instagram fenomenleri ve reklam ilişkisi: Instagram fenomenlerinin gözünden bir değerlendirme. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 41-65. 17.10.2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304423> adresinden erişilmiştir.

Avcılar, M. Y., Demirgüneş, B. K., ve Açar, M. F. (2017). Instagram reklamlarında ürün destekçisi olarak sosyal medya fenomeni kullanımının reklama yönelik tutum ve e-wom niyetine etkilerinin incelenmesi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 21, 1-27. 22.08.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1671980> adresinden erişilmiştir.

Aydın, İ. (2018). Türkiye’de çocuk istismarı ve çocuk işçiliği. *İş ve Hayat*, 4(7), 65-81. 22.08.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/39748/408212> adresinden erişilmiştir.

Aytekin, G., ve Özdemir, F. (2020). *Dijital mecralarda “çocuk istismarı” hangi yöntemlerle gerçekleşiyor?* 22.07.2021 tarihinde <https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/dijital-mecralarda-cocuk-istismari-hangi-yontemlerle-gerceklesiyor> adresinden erişilmiştir.

Babacan, M. E., Haşlak, İ., ve Hira, İ. (2011). *Sosyal medya ve Arap baharı*. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 63-92. 10.03.2017 tarihinde <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/akademikincelemeler/article/view/5000049773/5000047062> adresinden erişilmiştir.

Bagley, C., Wood, M., ve Young L. (1994). Victim to abuser: Mental health and behavioral sequels of child sexual abuse in a community survey of young adult males. *Child Abuse Neglect*, 18, 683-697. doi:10.1016/0145-2134(94)90018-3

Baritci, F., ve Fidan, Z. (2018). Sosyal ağlarda benlik sunumuna dair bir distopya: Black mirror dizisi örneği. *Istanbul University Journal of Communication Science*, (54), 37-63. doi:10.26650/CONNECTIST403334

- Bartels, J. S. (2015). Parents' growing pains on social media: Modeling authenticity. *Character and... Social Media, 1*, 51-70.
- Bartholomew, M., Schoppe-Sullivan, S., Glassman, M., Kamp-Dush, C., ve Sullivan, J. M. (2012). New parents' facebook use at the transition to parenthood. *Family Relations, 61*(3), 455-469. doi:10.1111/j.1741-3729.2012.00708.x
- Basak, R., Sural, S., Ganguly, N., ve Ghosh, S.K., (2019). Online public shaming on twitter: detection, analysis, and mitigation. *IEEE Transactions on Computational Social Systems, 99*, 1-13. doi:10.1109/TCSS.2019.2895734.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9*(1), 23-28. 20.05.2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/753041> adresinden erişilmiştir.
- Başıoğlu, R. (2020). Annelerin sosyal medya kullanımı ve Instagramda olan popüler anneler. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 7*(1), 857-873. 15.05.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1097437> adresinden erişilmiştir.
- Baştemur, Ş., Borucu, D. H., ve Bulut, S. (2021). Ebeveynlerin çocuklarının fotoğrafını sosyal medyada paylaşmasının (sharenting) psikolojik sonuçları: Bir sharenting olgu incelemesi. *Turkish Journal Of Child Adolescent Mental Health, 28*(2), 166-173. doi:10.4274/tjcamh.galenos.2020.00710.
- Battersby, L. (2016). *Millions of social media photos found on child exploitation sharing sites*. 11.04.2020 tarihinde <http://www.smh.com.au/national/millions-of-social-media-photos-found-on-child-exploitation-sharing-sites-20150929-gjxe55.html> adresinden erişilmiştir.
- BBC. (2021, March 13). 'Sharenting': Are you OK with what your parents post? 11.04.2021 tarihinde <https://www.bbc.co.uk/newsround/38841469> adresinden erişilmiştir.
- Berlin, L. J., Appleyard, K., ve Dodge, K. A. (2011). Intergenerational continuity in child maltreatment: Mediating mechanisms and implications for

prevention. *Child Development*, 82(1), 162-176. doi:10.1111/j.1467-8624.2010.01547.x.

Binark, M., Bayraktutan-Sütcü, G., ve Buçakcı, F. (2009). İnternet kafelerde gençlerin oyun oynama pratikleri: Ankara mikro ölçeğinde etnografik alan çalışmasının bulgularının değerlendirilmesi ve yeni medya okuryazarlığı önerisi. *Dijital Oyun Rehberi: Oyun Tasarımı, Türler ve Oyuncu*. (187-224). İstanbul: Kalkedon.

Blum-Ross, A. (2015). "Sharenting:" Parent bloggers and managing children's digital footprints. 14.04.2021 tarihinde <https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2015/06/17/managing-your-childs-digital-footprint-and-or-parent-bloggers-ahead-of-brit-mums-on-the-20th-of-june/> adresinden erişilmiştir.

Blum-Ross, A., ve Livingstone, S. (2016). What and how should parents be advised about "screen time"? 26.08.2021 tarihinde <https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2016/07/06/what-and-how-should-parents-be-advised-about-screen-time/> adresinden erişilmiştir.

Blum-Ross, A., ve Livingstone, S. (2017). Sharenting: parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125. doi:10.1080/15405702.2016.1223300.

Bovy, P. M. (2013, January 15). *The ethical implications of parents writing about their kids*. *The Atlantic*. 11.04.2021 tarihinde <https://www.theatlantic.com/saxes/archive/2013/01/the-ethical-implications-of-parents-writing-about-their-kids/267170/> adresinden erişilmiştir.

Boyd, D. (2007). Why youth (heart) social network sites: The role of networked publics in teenage social life. In Buckingham, D. (Ed.), *Youth, Identity, and Digital Media* (pp.119-142). Cambridge: MIT Press.

Briggs, P., Simon, W. T., ve Simonsen, S. (2011). An exploratory study of Internet-initiated sexual offenses and the chat room sex offender: Has the Internet enabled a new typology of sex offender? *Sex Abuse*, 23, 72-91. doi:10.1177/1079063210384275.

- Brosch, A. (2016). When the child is born into the Internet: Sharenting as a growing trend among parents on Facebook. *The New Educational Review*, 43(1), 225-236. doi:10.15804/tner.2016.43.1.19
- Brosch, A. (2018). Sharenting-Why do parents violate their children's privacy? *The New Educational Review*, 4(4), 75-85. doi:10.15804/tner.2018.54.4.06.
- Bruns, A., Highfield, T., ve Burgess, J. (2013). The Arab spring and social media audiences: English and arabic twitter users and their networks. *American Behavioral Scientist*, 57(7), 871-898. doi:10.1177/0002764213479374.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel. F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Canöz, K., Gülmez, Ö., ve Eroğlu, G. (2020). Pazarlamanın yükselen yıldızı influencer marketing: Influencer takipçilerinin satın alma davranışını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(1), 73-91. doi:10.29249/selcuksbmyd.606009.
- Castellini, G., Maggi, M. ve Ricca, V. (2014). Childhood sexual abuse and psychopathology. In Corona, G., Jannini, E. A., ve Maggi, M. (Eds.), *Emotional, Physical and Sexual Abuse. Impact in Children and Social Minorities* (pp.71-93). Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-06787-2.
- Cheung, C., Lee, Z.W.Y., ve Chan, T.K.H. (2015). Self-disclosure in social networking sites: The role of perceived cost, perceived benefits and social influence. *Information Research*, 25, 279-300. doi:10.1108/IntR-09-2013-0192.
- Child Exploitation and Online Protection Center. (CEOP). (2013, June). *Threat Assessment of Child Sexual Exploitation and Abuse*. 13.10.2021 tarihinde <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/threat-assessment-child-sexual-exploitation-and-abuse-2013> adresinden erişilmiştir.
- Child Health Evaluation and Research Unit. (2015, March 16). Parents on social media: Likes and dislikes of sharenting. *C.S. Mott Children's Hospital National Poll on Children's Health*, 23(1), 1-3. 22.04.2021 tarihinde

<https://mottpoll.org/reports-surveys/parents-social-media-likes-and-dislikes-sharenting> adresinden erişilmiştir.

Child Rescue Coalition. (2018). 20.09.2020 tarihinde <https://childrescuecoalition.org/kids-privacy-campaign> adresinden erişilmiştir.

Childline. (2019). *Online grooming*. 06.03.2021 tarihinde <https://www.childline.org.uk/info-advice/bullying-abuse-safety/online-mobile-safety/online-grooming/> adresinden erişilmiştir.

Choi, G. Y., ve Lewallen, J. (2018). "Say Instagram, kids!": Examining sharenting and children's digital representations on Instagram. *Howard Journal of Communications*, 29(2), 144-164. doi:10.1080/10646175.2017.1327380.

Choo, K. R. (2009). "Online child grooming": A literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences. *Australian Government, Institute of Criminology, Research and Public Policy Series*, 103. 11.04.2020 tarihinde <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/online-child-grooming-literature-review-misuse-social-networking> adresinden erişilmiştir.

Collins Dictionary. Definition of 'sharenting'. 14.03.2020 tarihinde <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting> adresinden erişilmiştir.

Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.

Cort, N. A., Toth, S. L., Cerulli, C. ve Rogosch, F. (2011). Maternal intergenerational transmission of childhood multitype maltreatment. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 20(1), 20-39. doi:10.1080/10926771.2011.537740.

Coughlan, S. (2018). 'Sharenting' Puts Young at Risk of Online Fraud. *BBC News*. 22.04.2020 tarihinde <https://www.bbc.co.uk/news/education-44153754> adresinden erişilmiştir.

Coulton, C. J., Crampton, D. S., Irwin, M., Spilsbury, J. C., ve Korbin, J. E. (2007). How neighborhoods influence child maltreatment: A review of the literature

and alternative pathways. *Child Abuse ve Neglect*, 31(11-12), 1117-1142. doi:10.1016/j.chiabu. 2007.03.023.

Craven, S., Brown, S., ve Gilchrist, E. (2006). Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of Sexual Aggression*, 12, 287-299. doi:10.1080/13552600601069414.

Çalışkan, M. (2019). Toplum ve suç araştırmalarında sınırları aşan bir sorun “çevrimiçi çocuk istismarı”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 61, 122-131. 22.04.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/47035/527177> adresinden erişilmiştir.

Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (4. Baskı). Trabzon: Yazarın kendi Yayını.

Çıkman, B., Salman, Ö., ve Çalışkan, D. (2017). Adı: Meraklı soyadı: Çocuk durum: “Çevrimiçi” sonuç: “grooming” “internette çocuk istismarı”. *Güncel Pediatri*, 15(3), 65-70. 12.05.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pediatri/issue/32372/346280> adresinden erişilmiştir.

Çimke, S., Yıldırım-Gürkan, D. ve Polat, S. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: Sharenting. *Güncel Pediatri*, 16(2), 261-267. 05.04.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgehes/issue/56493/685518> adresinden erişilmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. Türkiye: UNİCEF.

Çubukçu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile araştırma yöntemleri. *Middle Eastern ve African Journal of Educational Research*, 5, 148-174. 17.05.2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/348158490_Turkiye%27de_Dijital_Vatandaslik_Algisi_ve_Bu_Algiyi_Internetin_Bilincli_Guvenli_ve_Etkin_Kullanimi_Ile_Artirma_Yontemleri adresinden erişilmiştir.

- Datareportal, (2021). Digital 2021: Turkey 29.08.2021 tarihinde <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey> adresinden erişilmiştir.
- Davis, M. M. (2015). Parents on social media: Likes and dislikes of sharenting. *C.S. Mott Children's Hospital. University of Michigan System*, 23(2), 1-3. 02.02.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuefd/issue/59484/809663> adresinden erişilmiştir.
- de Santisteban, P., Del Hoyo, J., Alcázar-Córcoles, M.Á., ve Gámez-Guadix, M. (2018). Progression, maintenance, and feedback of online child sexual grooming: A qualitative analysis of online predators. *Child Abuse Neglect*, 80, 203-215. doi:10.1016/j.chiabu.2018.03.026
- Denzin, N. K., ve Lincoln, Y. S. (1998). *The landscape of qualitative research: Theories and issues*. Thousand Oaks: Sage.
- Department of Health. (2003). *The home office and the department of education and skills - what to do if you're worried a child is being abuse*. London: Department of Health Publications.
- Dictionarist. (2019). "Influence", 17.07.2019 tarihinde <https://tr.dictionarist.com/influence>, adresinden erişilmiştir.
- Dictionary. (2019). "Influencer", 17.07.2019 tarihinde <https://www.dictionary.com/browse/influencer>, adresinden erişilmiştir.
- Dijital Mahremiyet, (2021). *Eebeveynler için dijital mahremiyet rehberi*. 29.08.2021 tarihinde <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/mtnwT.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Dixon, L., Browne, K., ve Hamilton-Giachritsis, C. (2005). Risk factors of parents abused as children: a mediational analysis of the intergenerational continuity of child maltreatment (Part I). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(1), 47-57. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00339.x.
- Duerager, A., ve Livingstone, S. (2012). How can parents support children's internet safety? *EU Kids Online*, London, UK. 02.02.2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/313011658_How_can_parents_support_children's_internet_safety adresinden erişilmiştir.

- Durkin, K. F., ve Bryant, C. D. (1995). "Log on to sex": Some notes on the carnal computer and erotic cyberspace as an emerging research frontier. *Deviant Behavior*, 16, 179-200. doi:10.1177%2F0894439309351344.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada teşhiri: Çocuk hakları bağlamında bir değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 4(8), 195-208. 02.02.2021 tarihinde <http://cocukvemedenyet.cocukvakfi.org.tr/index.php/CMD/article/view/128> adresinden erişilmiştir.
- Duygulu, S. (2019). Sosyal medyada çocuk fotoğrafı paylaşımlarının mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi. *TRT Akademi*, 4(8), 428-487. 28.03.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trta/issue/47420/544290> adresinden erişilmiştir.
- Eckenrode, J., Smith, E. G., McCarthy, M. E., ve Dineen, M. (2014). Income inequality and child maltreatment in the United States. *Pediatrics*, 133(3), 454-461. doi:10.1542/peds.2013-1707.
- Engel, B. (1991). *Partners in recovery: How mates, lovers, and other survivors can learn to support and cope with adult survivors of childhood sexual abuse*. Los Angeles: Lowell House.
- Erdoğan, A. (2010). Pedofili: Klinik özellikleri, nedenleri ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(2), 132-160. 25.10.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11162/133440> adresinden erişilmiştir.
- Ergün, N. (2020). Kimlik gelişimi: Anlatı kimliği ve kuşaklararası anlatı kimliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12, 455-475. 17.05.2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/48354/676439> adresinden erişilmiştir.
- Erişir, D. (2019). Children and the new media: Example of "sharenting" specified to Instagram. *Yeni Medya*, 01.08.2021 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/333163830> adresinden erişilmiştir.
- Erişir, R. M., ve Erişir, D. (2018). Yeni medya ve çocuk instagram özelinde sharenting (paylaşanabalık) örneği, *Yeni Medya*, 4-5, 50-64. 01.01.2019

- tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenimedya/issue/55568/760577> adresinden erişilmiştir.
- eSafety Commission. (2016). 'Social Networking', office of the children's eSafety Commissioner. 03.01.2020 tarihinde <https://esafety.gov.au/esafetyinformation/esafety-issues/social-networking?from=cybersmart> adresinden erişilmiştir.
- Eşgin, Ö. (2019). *Sosyal medyada çocuk istismarı: 2013 ve 2018 yıllarının karşılaştırmalı analizi ve sosyal hizmet bağlamında değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- European Commission Safer Internet Plus Programme. (2012, February). Online Abuse: Literature Review and Policy Context, February, (p:8-12). 17.10.2020 tarihinde <https://www.efta.int/eea/eu-programmes/safer-internet-plus> adresinden erişilmiştir.
- Fagan, P. J., Wise, T. N., Schmidt, C. W., ve Berlin, F. S. (2002). Pedophilia. *JAMA*. 288, 2458-2465. doi:10.1001/jama.288.19.2458.
- Fidan, F. (2004). Çalışan çocuk olgusuna sosyo-psikolojik bakış. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 30-49. 15.05.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30237/326572> adresinden erişilmiştir.
- Gallup Organisation. (2008). Towards a safer use of the Internet for children in the EU-a parents' perspective. *Flash Barometer*, 248, 3-154. 13.11.2020 tarihinde <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4c7ece29-058c-44fe-9aa0-27d67cfc3029/language-en> adresinden erişilmiştir.
- Georges, F. (2009). Self-representation and digital identity: A semiotic and qualitative approach to the cultural empowerment of the Web 2.0. *Réseaux*, 2(154), 165-193. 11.04.2020 tarihinde <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-03348246/> adresinden erişilmiştir.
- Gibbs, J. L., Ellison, N. B., ve Heino, R. D. (2006). Self-presentation in online personals. *Communication Research*, 33, 152-17. doi:10.1177/0093650205285368.

- Gottschalk, P. (2010). Characteristics of the internet and child abuse In Davidson, J. ve Gottschalk, P. (Eds). *Internet child abuse: current research and policy* (pp.27-51). London: Taylor and Francis Group.
- Göker, Z., Aktepe, E., Hesapçıoğlu, S. T., ve Kandil, S. (2010). Cinsel istismar mağduru olan çocukların başvuru şekilleri, klinik ve sosyodemografik özellikleri. S.D.Ü. Tıp Fak. Dergisi, 17(4), 15-21. 12.04.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/196840> adresinden erişilmiştir.
- Güngör, A. (2021). Sosyal medyada çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı: Instagram anneleri. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, (54), 1-24. doi:10.47998/ikad.836192.
- Günüç, S. (2020). Sharenting eyleminin psikolojik açıdan değerlendirilmesi: Türk ve İngiliz annelerinin karşılaştırılması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(1), 281-297. doi:10.18863/pgy.795651.
- Gürkaynak, İ. ve Gözütok, D. (1998). *Yurttaş olmak için*. İstanbul: Umut Vakfı.
- Hablemitoğlu, Ş. (2016, Temmuz). *Çocuk hakları ihlali ve çocukların istismar alanı olarak "Sosyal Medya" (Bölüm II)*. 13.04.2019 tarihinde <https://www.linkedin.com/pulse/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-ihlali-ve-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-istismar-alan%C4%B1-ii-hablemito%C4%9Flu> adresinden erişilmiştir.
- Hançer, G. (2019). *Çocuk hakları ve çocuk istismarı konusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Hinds, T. S., ve Giardino, A. P. (2017). *Child physical abuse: Current evidence, clinical practice, and policy directions*. Cham: Springer International Publishing.
- Hirschtritt, M. E., Tucker, D., ve Binder, R. L. (2019). Risk assessment of online child sexual exploitation offenders. *Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, 47, 155-164. doi:10.29158/JAAPL.003830-19.
- Hogg, M. A., ve Vaughan, G. M. (2014). *Sosyal psikoloji*. 2. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Holloway, D., Green, L., ve Livingstone, S. (2013). *Zero to eight: Young children and their internet use*. LSE, London, EU Kids Online. 13.05.2019 tarihinde <http://eprints.lse.ac.uk/52630/> adresinden erişilmiştir.
- Hopper, E. K., Grossman, F. K., Spinazzola, J., ve Zucker, M. (2019). *Treating adult survivors of childhood emotional abuse and neglect. Component-based psychotherapy*. New York: Guilford Press.
- House of Commons Home Affairs Committee. (2013, June). Child sexual exploitation and the response to localised grooming. *Second Report of Session 2013-14*. 15.03.2019 tarihinde <https://publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmselect/cmhaff/68/68i.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect. Attachment, development and intervention*. New York: Palgrave Macmillan.
- Instagram. (2016). *Tips for parents*. 07.03.2021 tarihinde <https://help.instagram.com/154475974694511/> adresinden erişilmiştir.
- İşçimen, D. S. (2012). *Y kuşağı çalışanların iş yaşamından beklentilerinin karşılanma düzeyi ile kurumsal bağlılık arasındaki ilişki ve bir örnek uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Jensen, K. B. (2015). What's social about social media? *Social Media and Society*, 1(1), 1-2. doi:10.1177/2056305115578874.
- Jorge, A., Maropo, L., Margarida-Coello, A., ve Novello, L. (2021). Mummy influencers and professional sharenting. *European Journal of Cultural Studies*, 1-17. doi:org/10.1177/13675494211004593
- Kaptan, F. (1998). Fen bilgisi öğretimi, İstanbul: MEB Öğretmen Kitapları Dizisi.
- Kaya, G. İ., ve Kaya, U. (2017). Bir ebeveyn pratiği olarak "Sharenting". *Current Debates in Education*, 5, 471-484. 05.03.2019 tarihinde https://books.google.com.tr/books?hl=trvelr=veid=M8pEDwAAQBAJveoi=fndvepg=PA471vedq=Bir+ebeveyn+prati%C4%9Fi+olarak+%E2%80%9CSharenting%E2%80%9D.veots=0YMqzat0Pevesig=ACEnzxGRdGKfSbNuaaYQmNRQHgoveredir_esc=y#v=onepageveq=Bir%20ebeveyn%20pra

ti%C4%9Fi%20olarak%20%E2%80%9CSharenting%E2%80%9D.vef=fals
e adresinden erişilmiştir.

Kayır, O. (2020). *Çocukların dijital risklerden korunmasında ebeveynlerin rolü*. 29.08.2021 tarihinde <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/04/08/cocuklarin-dijital-risklerden-korunmasinda-ebeveynlerin-rolu/> adresinden erişilmiştir.

Keegan, N. (2018). *How using the wrong hashtags could be putting your child at risk*. 15.07.2021 tarihinde <https://www.news.com.au/lifestyle/parenting/how-using-the-wrong-hashtags-could-be-putting-your-child-at-risk/news-story/e65c5ad2ea826fcdc7343763c8eb9470> adresinden erişilmiştir.

Keith, B. E., ve Steinberg, S. (2017). Parental sharing on the internet child privacy in the age of social media and the pediatrician's role. *JAMA Pediatrics*, 171(5), 413-414. doi:10.1001/jamapediatrics.2016.5059.

Kempe, C. H. (2013). Sexual abuse, another hidden pediatric problem: The 1977 C. Anderson Aldrich lecture. In Krugman, R. D. ve Korbin, J. E. (Eds.), *C. Henry Kempe: A 50 Year Legacy to the Field of Child Abuse and Neglect* (pp.179-192). Dordrecht: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-94-007-4084-6.

Kepenekçi, Y. (2008). *Eğitimciler için insan hakkı ve vatandaşlık*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kesebir, S., Kavzoğlu, S., ve Üstündağ, M. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2),321-342. 15.01.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11158/133413> adresinden erişilmiştir.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. 11.12.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/54983/727462> adresinden erişilmiştir.

Kızıllarslan, A. (2012). *Sosyal medyanın toplum üzerindeki etkilerine eleştirel bir yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kim, J. (2009). Type-specific intergenerational transmission of neglectful and physically abusive parenting behaviors among young parents. *Children and Youth Services Review*, 31(7), 761-767. doi:10.1016/j.childyouth.2009.02.002.
- Kinghorn, B. E. (2018). *Why shaming your children on social media may make things worse*. 12.05.2020 tarihinde <https://theconversation.com/why-shaming-your-children-on-social-media-may-makethings-worse-108471> adresinden erişilmiştir.
- Kloess, J. A., Hamilton-Giachritsis, C .E. ve Beech, A. R. (2019). Offense processes of online sexual grooming and abuse of children via internet communication platforms. *Sex Abuse*, 31, 73-96. doi:10.1177%2F1079063217720927.
- Knight, S. A. (2015). Technology trends: social media shaming — parenting strategy failure. *Social Work Today*, 15(6), 29.09.2021 tarihinde <https://www.socialworktoday.com/archive/111715p8.shtml>, adresinden erişilmiştir.
- Kozcu, Ş. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali aile yazıları 3. *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi*, 5(3), 379-390. 11.05.2020 tarihinde <https://app.trdizin.gov.tr/makale/T0RJeU1EVTE/ailede-cocuk-istismari-ve-ihmali> adresinden erişilmiştir.
- Kumar, P., ve Schonebeck, S. (2015). The modern day baby book: Enacting good mothering and stewarding privacy on facebook. *Conference: the 18th ACM Conference*, 1302-1312. doi:10.1145/2675133.2675149.
- Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: Airy fairy or fundamental? *The Qualitative Report*, 8(1). doi:10.46743/2160-3715/2003.1901
- Lanning, K. V. (2001). *Child Molesters: A Behavioral Analysis*. 4th ed. Alexandria, Va, National Center for Missing ve Exploited Children. 13.10.2020 tarihinde <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/149252NCJRS.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Lanzarote, (2007). *Çocukların cinsel suistimal ve cinsel istismara karşı korunmasına ilişkin avrupa konseyi sözleşmesi*. Avrupa Konseyi

Sözleşmeler Dizisi - No. 201. 12.09.2019 tarihinde <https://rm.coe.int/168046e1>de adresinden erişilmiştir.

Lazard, L., Locke, A., Dann, C., Capdevila, R., ve Roper, S. (2018). Sharenting: Why mothers post about their children on social media. *The Conversation*, 9, 1-4. 13.05.2020 tarihinde <https://theconversation.com/sharenting-why-mothers-post-about-their-children-on-social-media-91954> adresinden erişilmiştir.

Lazenbatt, A., ve Freeman, R. (2006). Recognizing and reporting child physical abuse: A survey of primary healthcare professionals. *Journal of Advanced Nursing*, 56(3), 227-236. doi:10.1111/j.1365-2648.2006.04030.x.

Leckart, S. (2012). *The Facebook-Free Baby; Are you a mom or dad who's guilty of 'oversharenting'? The cure may be to not share at all.* 15.05.2020 tarihinde <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304451104577392041180138910> adresinden erişilmiştir.

Livingstone, S., ve Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's Internet use. *J Broadcast Electron Media*, 52, 581-599. doi:10.1080/08838150802437396

Livingstone, S., Blum-Ross, A., ve Zhang, D. (2018). What do parents think, and do, about their children's online privacy? *Parenting for a Digital Future (Report No. 3)*. London, LSE. 11.04.2020 tarihinde http://eprints.lse.ac.uk/87954/1/Livingstone_Parenting%20Digital%20Survey%20Report%203_Published.pdf adresinden erişilmiştir.

Lorenzo-Dus, N., ve Izura, C. (2017). "Cause ur special": Understanding trust and complimenting behaviour in online grooming discourse. *Journal of Pragmatics*, 112, 68-82. doi:10.1016/j.pragma.2017.01.004.

Lupton, D., Pedersen, S., ve Thomas, G.M. (2016). Parenting and digital media: from the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730-743. doi:10.1111/soc4.12398

Lynch, M. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali. *Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi* içinde (ss. 37-44). Gözde Repro Ofset. 27.10.2021 tarihinde <https://www.worldcat.org/title/cocuklarn-kotu->

muameleden-korunmas-i-ulusal-kongresi-12-14-haziran-1989/oclc/28962296 adresinden erişilmiştir.

- MacKenzie, M. J., Kotch, J. B., Lee, L. C., Augsberger, A., ve Hutto, N. (2011). A cumulative ecological-transactional risk model of child maltreatment and behavioral outcomes: Reconceptualizing early maltreatment report as risk factor. *Children and Youth Services Review*, 33(11), 2392-2398. doi:10.1016/j.chilyouth.2011.08.030.
- MacPherson, E., ve Kerr, G. (2020). Online public shaming of professional athletes: Gender matters. *Psychology of Sport and Exercise*, 51. doi:10.1016/j.psychsport.2020.101782.
- Maker, A. H., Shah, P. V., ve Agha, Z. (2005). Child physical abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(11), 1406-1428. doi:10.1177/0886260505278713.
- Maltz Bovy, P. (2013). The ethical implications of parents writing about their kids. The Atlantic. 29.08.2021 tarihinde <https://www.theatlantic.com/sexes/archive/2013/01/the-ethical-implications-of-parents-writing-about-their-kids/267170/> adresinden erişilmiştir.
- Maraşlı, M., Suhendan, E., Yılmaztürk, N. H., ve Çok, F. (2016). Parents' shares on social networking sites about the children: Sharenting. *Anthropologist*, 24(2), 399-400. doi:10.1080/09720073.2016.11892031
- Marshall, C., ve Rossman, G. B. (2016). *Designing qualitative Research*. New York: Sage.
- Mathews, B. (2019). *New international frontiers in child sexual abuse. Theory, problems and progress*. Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-99043-9.
- Mavroudis, J., ve Milne, E. (2016). Researching microcelebrity: Methods, access and labour. *First Monday*, 21(7). doi:10.5210/fm.v21i7.6401.
- McCoy, M. L., ve Keen, S. M. (2014). *Child abuse and neglect* (2nd ed.). East Sussex: Psychology Press.

- Mehdizadeh, S. (2010). Self-presentation 2.0: Narcissism and self-esteem on Facebook. *Cyberpsychology Behavior Social Networking*, 13, 357-364. doi:10.1089/cyber.2009.0257
- Merritt, D. H. (2009). Child abuse potential: Correlates with child maltreatment rates and structural measures of neighborhoods. *Children and Youth Services Review*, 31(8), 927-934. doi:10.1016/j.childyouth.2009.04.009.
- Microsoft. (2019, 09/10). “Teenssay parentsshare too much about them online-Microsoftstudy”, 11.04.2020 tarihinde https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2019/10/09/teens-say-parents-share-too-much-about-themonline-microsoft-study/#_ftn1 adresinden erişilmiştir.
- Miller, B. (2014). *The creepiest new corner of instagram: Role-playing with baby photos*. 11.04.2020 tarihinde <https://www.fastcompany.com/3036073/the-creepiest-new-corner-of-instagram-role-playing-with-stolen-baby-photos> adresinden erişilmiştir.
- Minkus, T., Liu, K., ve Ross, K.W.C. (2015). Children Seen But Not Heard: When Parents Compromise Children's Online Privacy. *The 24th International Conference on World Wide Web. Association for Computing Machinery* (pp. 776- 786). Florence, Italy. doi:10.1145/2736277.2741124.
- Morgan, S., ve Lambie, I. (2019). Understanding men who access sexualised images of children: exploratory interviews with offenders. *J Sex Aggress*, 25, 60-73. doi:10.1080/13552600.2018.1551502
- Newcomb, M. D., ve Locke, T. F. (2001). Intergenerational cycle of maltreatment: A popular concept obscured by methodological limitations. *Child Abuse ve Neglect*, 25(9), 1219-1240. doi:10.1016/s0145-2134(01)00267-8.
- Ninan, R., Brown, J., ve Efron, L. (2016). *Mini insta-models: These stylish tots are already famous on Instagram*. 06.03.2021 tarihinde <http://abcnews.go.com/Lifestyle/mini-insta-models-stylish-totsfamousinstagram/story?id=37823227> adresinden erişilmiştir.
- Niquette, M. (2017). Beyond “Sharenting” a cute teething baby face: maternal agency in the facebook page of ibuprofen-based analgesics for children. *Journal of The Motherhood Initiative*, 8, 191-209. 15.11.2020 tarihinde

https://www.researchgate.net/publication/313011658_How_can_parents_support_children's_internet_safety adresinden erişilmiştir.

Nominet: Parents 'oversharing' family photos online, but lack basic privacy know-how. (2016 5 Eylül). 25.05.2020 tarihinde <https://www.nominet.uk/parents-oversharing-family-photos-online-lack-basic-privacy-know/> adresinden erişilmiştir.

O'Hagan, K. (2006). *Identifying emotional and psychological abuse. A guide for childcare professionals*. Berkshire: Open University Press.

Ollier, K., ve Hobday, A. (2004). *Creative therapy: Adolescents overcoming child sexual abuse*. Melbourne: ACER Press.

Ong, E. Y. L., Ang, R. P., Ho, J. C. M., Lim, J. C. Y., Goh, D. H., Lee, C. S., ve Chua, A. Y. (2011). Narcissism, extraversion and adolescents' self-presentation on Facebook. *Personality and Individual Differences*, 50, 180-185. doi:10.1016/j.paid.2010.09.022

Otero, P. (2017). Sharenting... should children's lives be disclosed on social media? *Arch Argent Pediatr*. pp.115(5), 412-413. doi:10.5546/aap.2017.eng.412.

Parsa, A. F., ve Akmeşe, Z. (2019). Sosyal medya ve çocuk istismarı: Instagram anneleri örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 163-191. doi:10.21798/kadem.2019153622.

Pınar, Ö. (2018). *Oğlunun fotoğraflarını izinsiz sosyal medyada paylaşan anne suçlu bulundu*. 23.02.2021 tarihinde <https://www..com/turkce/haberler-dunya-42604622> adresinden erişilmiştir.

Polat, O. (2007). *Tüm boyutları ile çocuk istismarı*. İstanbul: Seçkin Yayınları.

Powell, A., ve Henry, N. (2017). *Sexual violence in a digital age*. Springer

Prino, L. E., Longobardi, C., ve Settanni, M. (2018). Young adult retrospective reports of adverse childhood experiences: Prevalence of physical, emotional, and sexual abuse in Italy. *Archives of Sexual Behavior*, 47(6), 1769-1778. doi:10.1007/s10508-018-1154-2.

- Quayle, E., ve Taylor, M. (2003). Model of problematic Internet use in people with a sexual interest in children. *Cyberpsychol Behavior*, 6, 93-106. doi:10.1089/109493103321168009.
- Quayle, E., Allegro, S., Hutton, L., Sheath, M., ve Lööf, L. (2014). Rapid skill acquisition and online sexual grooming of children. *Computers in Human Behavior*, 39, 368-75. doi:10.1016/j.chb.2014.07.005.
- Rappoport, A. (2005). Co-narcissism: How we accommodate to narcissistic parents. *The Therapist*, 1, 1-8. 15.04.2020 tarihinde doi=10.1.1.694.2131verep=rep1vetype=pdf adresinden erişilmiştir.
- Richardson, H. (2020). *The real rich kids of instagram! highest-earning children under 10 include girl, 7, who earns up to \$16,8000 for a sponsored post - and the youngest is just one year old.* 11.04.2020 tarihinde <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-8814333/The-REAL-rich-kids-Instagram-Highest-earners-10-revealed.html> adresinden erişilmiştir.
- Royse, D. (2016). *Emotional abuse of children. Essential information.* New York: Routledge.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., ve Ramiro, L. (2002). Child Abuse and Neglect by Parents and Caregivers. In Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi ve Rafael Lozano (Eds.), *World Report on Violence and Health* (pp.59-86). Geneva: WHO.
- Sabuncuoğlu, A., ve Gülay, G. (2014). Sosyal medyadaki yeni kanaat önderlerinin birer reklam aracı olarak kullanımı: twitter fenomenleri üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 38, 1-24. 15.10.2019 tarihinde <https://www.semanticscholar.org/paper/Sosyal-Medyadaki-Yeni-Kanaat-%C3%96nderlerinin-Birer-Bir-Sabuncuo%C4%9Flu-G%C3%BClay/66a1751701db642706201a342232f9ec53aa3894> adresinden erişilmiştir.
- Sanderson, C. (2013). *Counselling skills for working with trauma: Healing from child sexual abuse, sexual violence and domestic abuse.* Londra: Jessica Kingsley Publishers.

- Sayar, K. (2003). Benlik; o yakın soru, o uzak ülke. *Bilge Adam*. 11.04.2021 <https://kemalsayar.com/deneme/benlik-o-yakin-soru-o-uzak-ulke> adrsinden erişilmiştir.
- Sine, R., ve Parlak Yorgancı, D. (2017). Yeni medya ve metalaşan annelik: Instagram anneliği üzerine bir odak grup çalışması. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(8), 399-412. doi:10.17121/ressjournal.882.
- Soylu, R. (2017). Sanatta ve kültürde öpme ritüelinin göstergebilim açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 269-287. doi:10.17755/esosder.289667.
- Steinberg, S. B. (2017). Sharenting: Children's privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*, 66, 839. 12.05.2020 tarihinde <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1796&context=facultypub> adresinden erişilmiştir.
- Su, S. (2017). Selfie: Narsisizm kültürünün bir semptomu. *Birikim*, 17.03.2019 tarihinde, <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/8220/selfie-narsisizm-kulturunun-bir-semptomu>, adresinden erişilmiştir.
- Şahiner, M. Ü., Yurdakök, K., Kavak, S. U., ve Çetin, İ. (2001). Tıbbi açıdan çocuk istismarı. *Katkı Pediatri Dergisi*, 22, 276-285. 13.09.2020 tarihinde <https://avesis.cumhuriyet.edu.tr/yayin/3cde5e55-7d4c-4342-8dd4-ba056754314f/tibbi-acidan-cocuk-istismari> adresinden erişilmiştir.
- Şimşek, Ş., Uysal, C., Gençoğlan S., ve Bez, Y. (2013). Türkiye’de çocuk cinsel istismarı: Gözden geçirme çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 4(14), 39-48. 15.10.2020 tarihinde https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkutfd/issue/19596/209365#article_cite adresinden erişilmiştir.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86. 11.04.2020 tarihinde <https://actamedica.org/index.php/actamedica/article/view/188> adresinden erişilmiştir.

- Telegraph. (2018). 20.09.2020 tarihinde <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/12179584/french-parents-could-be-jailed-for-posting-childrensphotos-online.html> adresinden erişilmiştir.
- Thagard, P., ve Wood, J. V. (2015). Eighty phenomena about the self: Representation, evaluation, regulation, and change. *Front Psychol*, 6, 334. doi:10.3389/fpsyg.2015.00334.
- Thompson, R. (2006). Exploring the link between maternal history of childhood victimization and child risk of maltreatment. *Journal of Trauma Practice*, 5(2), 57-72. doi:10.1300/j189v05n02_04.
- Thornberry, T. P., Knight, K. E., ve Lovegrove, P. J. (2012). Does maltreatment beget maltreatment? A systematic review of the intergenerational literature. *Trauma, Violence ve Abuse*, 13, 135-152. doi:10.1177/1524838012447697.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2021). 20.04.2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2012, Haziran). Bilişim ve internetin eğitim üzerindeki etkileri. *Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler İle İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde Olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. 18.09.2020 tarihinde <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/2781> adreinden erişilmiştir.
- Twenge, J. M., ve Campbell, W. K. (2010). *Asrın vebası: Narsisizm illeti*. Korkmaz, Ö. (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (2009).
- Uğurlu, G. E., ve Uğurlu H. (2017). Reklamlarda çocuk karakterlerin kullanımı: Türkiye örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8 (19), 19-36. doi:10.17823/gusb.394.
- Uğurlu, Ö. (2015). Kadının benlik sunumunun güncel bir aracı olarak sosyal ağlar bir tasarım unsuru: 'Kusursuzlaştırma'. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 231- 248. 18.10.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21658/232885> adresinden erişilmiştir.

- Ulaştıran, T. (2017). *Fenomen Pazarlamasını (Influence Marketing) 2017'de Neler Bekliyor?* 07.03.2021 tarihinde <http://www.pazarlamasyon.com/pazarlama/fenomen-pazarlamasini-influence-marketing-2017de-nelerbekliyor/> adresinden erişilmiştir.
- Uyanık, F. (2013). Sosyal medya: Kurgusallık ve mahremiyet. Özçetin, B., Göker, G., Bayraktutan, G., Sayımer, İ., ve Çomu, T. (Ed.). *Yeni Medya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi* içinde (ss. 367-382). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Valenzuela, S. (2013). Unpacking the use of social media for protest behavior: the roles of information, opinion expression, and activism. *American Behavioral Scientist*, 57(7), 920-942. doi:10.1177/0002764213479375.
- Vandiver, D. M. ve Kercher, G. (2004). Offender and victim characteristics of registered female sexual offenders in Texas: A proposed typology of female sexual offenders. *Sex Abuse*, 16, 121-137. doi:10.1177/107906320401600203.
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. 24.04.2020 tarihinde <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4> adresinden erişilmiştir.
- Wachs, S., Wolf, K. D., ve Pan, C. C. (2012). Cybergrooming: Risk factors, coping strategies and associations with cyberbullying. *Psicothema*, 24, 628-633. 17.05.2021 tarihinde <http://www.psicothema.com/pdf/4064.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Webius, D.A. (2020). Instagram mavi tik nedir? Nasıl alınır? 24.10.2021 tarihinde <https://webiusdigital.com/instagram-mavi-tik-nedir-nasil-alinir/> adresinden erişilmiştir..
- Wehrli, A. (2021). Child-shaming on social media should never be done. *Moms*. 29.09.2021 tarihinde <https://www.moms.com/child-shaming-on-social-media/>, adresinden erişilmiştir.
- Wells, M. A. (2015). Gender, power, and trust in couple therapy with survivors of childhood abuse. *Journal of Couple ve Relationship Therapy*, 15(3), 177-192. doi:10.1080/15332691.2014.962210.

- Westman, J. C. (2019). *Dealing with child abuse and neglect as public health problems. Prevention and the role of juvenile ageism*. Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-030-05897-5.
- Whittle, H. C., ve Hamilton-Giachritsis, C. (2017). Offender Behavior. In: Brown, J. (Ed.). *Online risk to children: Impact, protection and prevention* (pp.65-80). New York: John Wiley and Sons, Incorporated.
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., ve Beech, A. (2014). "Under his spell": Victims' perspectives of being groomed online. *Social Sciences*, 3(3), 404-426. doi:10.3390/socsci3030404.
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A., ve Collings, G. (2013). A review of online grooming: Characteristics and concerns. *Aggression and Violent Behavior*, 18(1), 62-70. doi:10.1016/j.avb.2012.09.003.
- Winters, G. M., Kaylor, L. E., ve Jeglic, E. L. (2017). Sexual offenders contacting children online: An examination of transcripts of sexual grooming. *Journal of Sexual Aggression*, 23(1), 62-76. doi:10.1080/13552600.2016.1271146.
- Wood, J. N., Medina, S. P., Feudtner, C., Luan, X., Localio, R., Fieldston, E.S., ve Rubin, D.M. (2012). Local macroeconomic trends and hospital admissions for child abuse, 2000-2009. *Pediatrics*, 130(2), e358-e364. doi:10.1542/peds.2011-3755.
- World Health Organization. (2010). *Violence prevention: The evidence*. Geneva: WHO. 17.05.2021 tarihinde https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/the-evidence/en/ adresinden erişilmiştir.
- World Health Organization. (2020). *Global status report on preventing violence against children*. Geneva: WHO. 17.05.2021 tarihinde <https://www.who.int/publications/i/item/9789240004191> adresinden erişilmiştir.
- World Health Organization. (2021). *European regional status report on preventing violence against children 2020*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 17.05.2021 tarihinde <https://apps.who.int/iris/handle/10665/341048> adresinden erişilmiştir.

- Yaylagül, Ş. (2017). Sosyal medya fenomenlerine bağlanmışlığın belirlenmesi: yükseköğretim öğrencileri üzerine bir uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 219-235. doi:10.30803/adusobed.349934.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yıldız Yıldırım, Ç., ve Ulukol, B. (2021). *Çocuk ihmali*. Cantürk, G. (Ed.). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Zimmerman, F., ve Mercy, J. A. (2010). A better start. Child maltreatment prevention as a public health priority. *Zero to Three (J)*, 30(5), 4-10. 25.02.2021 tarihinde <https://eric.ed.gov/?id=EJ926578> adresinden erişilmiştir.

EKLER

EK 1: Araştırmacı tarafından oluşturulan veri analizi soruları

1. Paylaşımın içinde kaç fotoğraf/video var?
2. Anne takip isteğini otomatik mi kabul etti?
3. Fotoğrafları anneyi takip etmeyen herhangi biri de görebiliyor mu?
4. Paylaşılan fotoğrafın üstündeki etiket neye ait (marka, kişi gibi)?
5. Paylaşımda incelenen resim sayısı kaç?
6. Annenin takipçi sayısı kaç kişi?
7. Annenin takip ettiği kişi sayısı kaç kişi?
8. Anne mavi tik almış mı?
9. Fotoğrafta kaç ocuk var?
10. Fotoğraftaki ocuk/çocukların ortalama yaşları nedir?
11. Çocukların cinsiyeti nedir?
12. Paylaşım kaç beğeni almış?
13. ocuk Fotoğrafta ne yapıyor (Denizde mi? Uyuyor mu? gibi)?
14. ocuk resimde ne giyinmiş?
15. Fotoğrafta edit, kolaj, filtre, fotoğraf üzerinde yazı vb. var mı?
16. Çocuğun resimdeki duygusu nedir?
17. Ebeveyn çocuğunu paylaşarak ünlü olmuş mu?
18. Çocuklar üzerinden ürün reklamı yapılıyor mu?
19. Çocuğun resimde paylaşılma nedeni nedir?
20. Hangi hashtagler kullanılmış?
21. Ebeveyn tarafından ocuk adına açılmış bir instagram hesabı var mı?
22. ocuk üzerinden ürün satma var mı?
23. Resimde ocuğun bulunduğu lokasyon saptanabiliyor mu?
24. Resimde veya videoda herhangi bir cinsel çağrışım nesnesi var mı?
25. Fotoğrafta konum paylaşılmış mı?

EK 2: Etik Kurul İzni

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

OTURUM TARİHİ	OTURUM SAYISI	KARAR SAYISI
23/06/2020	07	2020-54

KARAR NO: 2020-54

Dr. Öğr. Üyesi Şule BAŞTEMUR'un "Sharenting: Sosyal Medyada Ebeveyn ve Çocuk Olmak" başlıklı çalışması etik yönden incelendi.

Dr. Öğr. Üyesi Şule BAŞTEMUR'un "Sharenting: Sosyal Medyada Ebeveyn ve Çocuk Olmak" başlıklı çalışmasının etik yönden uygun olduğuna, toplantıya katılanların oy birliğiyle karar verildi.


Dr. Öğr. Üyesi Hasım Hüseyin MUTLU
Başkan

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Aysun BEKDAŞ
ORCID Numarası	0000-00023520-6127
Lisans Mezuniyet	
Üniversite	Marmara Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Bilimleri Fakültesi
Bölümü	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
Yüksek Lisans Mezuniyet	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Anabilim Dalı	
Programı	
Doktora Mezuniyet	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Anabilim Dalı	
Programı	
Akademik Çalışmaları	
1	
2	